FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ

ÖTEKİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: TANSU AKGÜN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÖTEKİ

PETERBURG MANZUMESİ

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:

TANSU AKGÜN

Öteki - Peterburg Manzumesi
FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ
rusça aslından çeviren: TANSU AKGÜN
editör: ALİ ALKAN İNAL
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
düzelti: MÜGE KARALOM
grafik tasarım ve uygulama: TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1946

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

I. Bölüm

9. dereceden memur Yakov Petroviç Golyadkin, uzun bir uykudan saat sabah sekize doğru uyandı, esnedi, gerindi ve sonunda gözlerini tamamen açtı. Uyanıp uyanmadığından, çevresinde gerçekten neyin olup bittiğinden ya da neyin gerçek olduğundan – ya da her şeyin gördüğü karışık düşlerin bir devamı mı olduğundan – tam emin olamıyormuş gibi iki dakika yatağında yattı. Yine de Bay Golyadkin'in duyuları kısa sürede her günkü, alışıldık izlenimlerini yavaş yavaş ayrımsamaya başladı. Küçük odasının kirli yeşil, isli, tozlu duvarları, maun bir konsol, konsolun çevresindeki sandalyeler, kırmızı boyalı bir masa, yeşil çiçek desenli kırmızı muşamba kaplı Türk işi bir sedir ve dün aceleyle çıkarıp tortop halde sedirin üzerine attığı giysileri gözüne gayet tanıdık geldi. Ve son olarak loş penceresinden kızgın ve ekşi bir suratla kendisine bakan gri, sisli, kirli sonbahar günü, Bay Golyadkin'in bir masal ülkesinde değil, başkent Peterburg'da, Şestilavoçnoy Sokağı'nda, büyük sıra binalardan birinin dördüncü katındaki dairesinde olduğundan kesinlikle emin olmasını sağladı. Bu önemli keşfi yapan Bay Golyadkin, uyandığına pişman olmuş ve gördüğü rüyaya tekrar dönmek istermiş gibi gözlerini hemen yeniden kapattı. Ama bir dakika içinde, muhtemelen o ana kadar düzene girmemiş, dağınık düşüncelerinin etrafında döndüğü fikri nihayet sabitlediği için yatağından fırladı. Yataktan kalkar kalkmaz konsolun üzerindeki küçük, yuvarlak aynaya koştu. Aynada beliren uykulu, iyi göremeyen, saçları oldukça seyrelmiş yansıma, kimsenin ilk bakışta dikkatini çekmeyecek kadar silik bir görüntü olmasına rağmen bu görüntünün sahibi halinden son derece memnundu. "Tanrı'ya şükür, dedi Bay Golyadkin sessizce, – Tanrı'ya şükür bugünkü işlerimi aksatacak bir şey görünmüyor, ya bir aksilik olsaydı, – yüzümde bir sivilce çıksaydı ya da başka bir terslik olsaydı; şimdilik her şey yolunda." Her şeyin yolunda gitmesine oldukça sevinen Bay Golyadkin aynayı aldığı yere koydu, ayakları çıplak ve üzerinde yatarken giydiği giysi olmasına rağmen pencereye koştu ve odasının baktığı iç avluyu, büyük bir ilgiyle, bir şeyler arayan bakışlarla taradı. Avluda gördüğü şey, onu oldukça memnun etmişe benziyordu; yüzü aradığını bulmuş olmanın gülümsemesiyle aydınlanmıştı. Ardından – uşağı Petruşka'nın küçük bölmesine baktıktan ve Petruşka'nın orada olmadığından iyice emin olduktan sonra, – parmak uçlarına basarak masaya yaklaştı, masanın çekmecesini açtı, elini çekmecenin uzak köşesine

daldırıp rengi artık iyice sararmış kâğıtların ve bir sürü ıvır zıvırın altından eski, rengi solmuş yeşil bir cüzdan çıkardı, dikkatle açtı, – ve büyük bir dikkatle ve zevkle cüzdanın en iç kısmındaki gizli bölmeye göz attı. Yeşil, gri, mavi, kırmızı ve çeşitli renklerdeki kâğıtlar[1] dostça ve takdirle Bay Golyadkin'e bakıyordu: Açık cüzdanı güleç bir yüzle önündeki masaya koydu ve büyük bir zevkle ellerini ovuşturdu. Sonunda, içini ferahlatan paraları aldı ve dünden beri yüz kere saymış olmasına rağmen, her birini baş ve işaret parmakları arasında özenle düzelterek tekrar saymaya başladı. "Yedi yüz elli ruble! – saymayı bitirince hafifçe fısıldadı. – Yedi yüz elli ruble... az para değil! Güzel bir miktar, – elindeki paraları sıkarak ve gülümseyerek, zevkten hafifçe titreyen ve zayıflayan bir sesle devam etti, – gerçekten güzel bir miktar! Bu kadar para herkesin hoşuna gider! Bu kadar parayı göz ardı edebilecek biri var mıdır acaba? Bir insan bu kadar parayla uzun süre idare edebilir..."

"Yine de bunun ne anlamı var ki? – diye düşündü Bay Golyadkin – Hem Petruşka nerede?" Üzerindeki kıyafeti değiştirmeden bir kez daha diğer bölmeye baktı. Petruşka hâlâ gelmemişti, odanın ortasında dumanlar saçarak bir başına kaynamakta olan semaver taşmak üzereydi ve sanki Bay Golyadkin'e kendine has, anlaşılmayan, peltek bir sesle sesleniyordu, – Daha ne bekliyorsunuz iyi insanlar, suyum kaynadı, hazırım, alın beni artık.

"Şeytanlar götürsün seni! – diye düşündü Bay Golyadkin. – Bu tembel hergele insanı çileden çıkarır; nerede sürtüyor yine?" Haklı bir kızgınlıkla, ucunda girişe açılan bir kapı olan küçük bir koridordan ibaret antreye girdi, bu kapıyı hafifçe araladı ve uşağını evin hizmetlilerinden, dışarıdan gelen ayaktakımından oluşan kalabalığın arasında buldu. Petruşka bir şeyler anlatıyor, diğerleri de dinliyordu. Petruşka'nın ne anlattıkları ne de konuşma biçimi Bay Golyadkin'in hoşuna gitmişti anlaşılan. Hemen Petruşka'ya seslendi ve keyfi tamamen kaçmış, hatta üzülmüş bir halde odasına geri döndü. "Bu düzenbaz yarım kapiğe efendisini bile satar, – diye düşündü, – ve satmış, kesinlikle satmış, bahse girerim bir kapiğe satmış."

— Ne yapıyordun orada?

— Uşak giysisini getirmişler beyefendi.

— Giy ve buraya gel.

Elbiseyi giyen Petruşka, yüzünde aptal bir gülümsemeyle efendisinin odasına girdi. Kıyafeti son derece garipti. Altın rengi şeritleri yıpranmış, ikinci el olduğu belli olan yeşil uşak elbisesinin Petruşka'dan bir arşın uzun birine göre yapıldığı belliydi. Elinde yeşil tüylü, kenarı aynı şeritle çevrili bir şapka, belinde ise deriden bir kının içinde, uşaklara mahsus bir kılıç vardı. Üstüne başına dikkat etmemek gibi bir alışkanlığı olan Petruşka'nın çıplak ayakları bu resmi tamamlıyordu. Bay Golyadkin, Petruşka'nın çevresinde dolanıp kılığını iyice inceledi ve görünüşe göre memnun da kaldı. Bu giysinin önemli bir olay için kiralandığı belliydi. Bu inceleme sırasında Petruşka'nın garip bir beklentiyle efendisine baktığı, her hareketini tuhaf bir merakla izlediği ve bunun da Bay Golyadkin'i oldukça mahcup ettiği görülebiliyordu.

— Araba geldi mi?

— Geldi.

— Tüm gün için tuttun, değil mi?

— Bütün gün. Yirmi beş kâğıt.

— Peki çizmelerim geldi mi?

— Onlar da geldi.

— Aptal şey! Daha "geldi efendim" demeyi bile öğrenememişin. Çizmeleri getir, çabuk!

Gönderilen çizmeleri beğendiğini belli eden Bay Golyadkin çayını, yıkanmak ve tıraş olmak için de su istedi. Büyük bir özenle yıkandı ve tıraş oldu, aceleyle çayını içti ve sıra en son ve en önemli şeye, giysilere geldi: Önce, neredeyse yepyeni sayılabilecek bir pantolon giydi; ardından bronz düğmeli bir göğüslük ve üzerinde parlak, gayet hoş çiçek desenleri olan bir yelek giydi; boynuna alacalı bir ipek kravat taktı ve son olarak oldukça yeni, dikkatle fırçalanmış redingotunu giydi. Giyinirken, ikide bir önce sağ sonra sol ayağını kaldırarak hayranlıkla çizmelerine bakıyor, modellerine hayran kalıyor, kendi kendine mırıldanıyor ve sık sık küçük baş yastığına göz kırparak, çeşitli mimikler yapıyordu. Bununla birlikte, o sabah oldukça dalgın olan Bay Golyadkin, giyinmesine yardım eden Petruşka'nın ona güldüğünün, çeşitli mimikler yaptığının farkında değildi. Sonunda her şeyi

düzgün bir biçimde halleden ve giyinmesini tamamlayan Bay Golyadkin cüzdanını cebine koydu, çizmelerini giymiş, hazır bekleyen Petruşka'ya son bir kez hayranlıkla baktı ve her şeyin hazır olduğuna, beklemelerini gerektiren bir durum olmadığına kanaat getirdikten sonra hızla ve telaşla, kalbi heyecandan yerinden çıkacakmış gibi merdivenlerden aşağı koşturdu. Üzerinde ne anlama geldiği belli olmayan bir arma taşıyan kiralık mavi kupa arabası büyük bir gürültüyle kapının önüne yanaştı. Petruşka, sürücüye ve onları ağzı açık seyreden birkaç aylağa göz kırparak efendisinin kupa arabasına binmesine yardım etti; garip bir sesle ve aptalca gülüşünü zar zor bastırarak, "Yürrüü!" diye bağırdı, kupa arabasının basamağına atladı ve kupa arabası gürültü ve patırtıyla, tıngırdaya çatırdaya, Nevski Caddesi'ne doğru hızla yol aldı. Bay Golyadkin, mavi kupa arabası avlunun kapısından çıkar çıkmaz ellerini sıkıca ovuşturdu, güzel bir şaka yapmış ve bu şakadan kendisi de son derece hoşnut olmuş keyifli bir insan edasıyla sessizce güldü. Ama bu neşesi uzun sürmedi ve Bay Golyadkin'in yüzünde endişeli bir ifade belirdi. Hava nemli ve kapalı olmasına rağmen kupa arabasının iki penceresini de açmış, sağa sola bakarak yoldan geçenleri izliyor, birisinin ona baktığını fark eder etmez hemen kibar, ağırbaşlı bir tavır takınıyordu. Liteyni Caddesi'nden Nevski Caddesi'ne dönülen noktaya gelince büyük bir rahatsızlık duyarak irkildi, birisi nasırına basmış gibi yüzünü buruşturdu, telaşla, hatta korkuyla arabanın en karanlık köşesine büzüldü. Aynı dairede çalıştığı iki iş arkadaşını, iki genç memuru görmüştü. Bay Golyadkin'e iki genç memur da kendisini bu durumda gördükleri için oldukça şaşırmışlar gibi gelmişti; hatta bir tanesi parmağıyla Bay Golyadkin'i işaret etmişti. Ayrıca biri, sokakta pek de hoş karşılanmayacak bir biçimde, yüksek sesle ismini söylemiş gibi gelmişti. Kahramanımız saklandı ve yanıt vermedi. "Bunların yaptığı da çocukluk! – diye kendi kendine söylenmeye başladı – Bunun nesi garip? Kupa arabasına binmiş bir insan; bir insanın kupa arabasına ihtiyacı varsa, kupa arabası kiralar. İşe yaramaz şeyler! Tanıyorum onları – Babalarından yeterince dayak yememiş iki cahil! Yazı tura oynayıp maaş alıyorlar, başka bir şey yaptıkları yok. Bir şey derdim ama hadi neyse..." Bay Golyadkin lafını bitiremeden kalakaldı. Bay Golyadkin'in gayet iyi tanıdığı, bir çift Kazan atı koşulu, son derece zarif bir araba, hızla kupa arabasının sağından geçti. Arabadaki beyefendi, boş bulunup başını arabanın penceresinden uzatan ve bu beklenmedik karşılaşmaya oldukça şaşıran Bay Golyadkin'in yüzünü görmüştü ve arabadan mümkün

olduğunca sarkıp kahramanımızın saklanmaya çalıştığı köşeye büyük bir merak ve ilgiyle baktı. Drojkadaki beyefendi, Bay Golyadkin'in masa şefi yardımcısı olduğu dairenin bölüm şefi Andrey Filippoviç'ti. Bay Golyadkin, Andrey Filippoviç'in onu tanıdığını, büyük bir dikkatle ona baktığını ve saklanmasının olanaksız olduğunu anlayınca kulaklarına kadar kızardı. "Selam versem mi, vermesem mi? Sesimi çıkartsam mı, sussam mı? Tanıdığımı belli etsem mi, etmesem mi? – kahramanımız tarif edilemez bir sıkıntıyla aklından bunları geçirdi, – yoksa üstüme alınmayıp, bana çok benzeyen başka birisiymişim gibi mi davransam? Ben değilim, ben değilim efendim! – Bay Golyadkin gözlerini Andrey Filippoviç'e dikip, selam vermek için şapkasını çıkardı, – iyiyim, bir şeyim yok – zorlukla mırıldandı, – ben değilim, bu kesinlikle ben değilim Andrey Filippoviç, kesinlikle değilim, işte o kadar." Araba kısa sürede kupa arabasını geçti ve bölüm şefinin bakışlarının büyülü etkisi dağıldı. Ama Bay Golyadkin'in yüzünün kızarıklığı geçmemişti, gülümsüyor, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu... "Ses çıkarmayarak aptallık ettim, – diye düşündü sonunda, – cesaretimi toplayıp, kibarlığı elden bırakmadan şöyle demeliydim: Böyleyken böyle Andrey Filippoviç, bu akşamki yemeğe ben de davetliyim!" Konuşurken ne kadar afalladığını hatırlayan kahramanımız kor gibi kızardı, kaşlarını çattı, tüm düşmanlarını yakıp küle çevirecek korkunç bakışlarını kupa arabasının ön köşesine dikti. Aniden aklına bir şey geldi ve arabacının koluna bağlı ipi çekti, kupa arabasını durdurdu ve arabacıya Liteyni Caddesi'ne geri dönmesini emretti. Bay Golyadkin'in, muhtemelen tekrar sakinleşebilmesi için, doktoru Krestyan İvanoviç'e çok ilginç bir şey söylemesi gerekiyordu. Krestyan İvanoviç'le henüz yeni tanışmış olmasına ve sadece bir kere, geçen hafta bir şey danışmak için gitmiş olmasına rağmen doktorlara, hani nasıl denir, papaz gözüyle bakıldığı için – bir doktordan bir şey gizlemek aptallık olurdu, onlar da hastasını tanımalıydı – hastasını dinlemek onun göreviydi. "Bu yaptığım doğru mu acaba, – kahramanımız, kupa arabasının durmasını emrettiği Liteyni Caddesi'ndeki beş katlı bir binanın önünde arabadan inerken düşünmeye devam ediyordu, – Doğru mu yapıyorum? Acaba hata mı ediyorum? Uygun olur mu acaba? Nasıl olur ki, – diye aklından geçirerek ve yabancı bir evin merdivenlerinden çıkarken duyduğu çarpıntıya engel olmaya çalışarak nefes nefese merdivenleri tırmandı. – Ne olacak ki? Kendi sorunumu danışmaya gidiyorum ve bunda ayıplanacak bir şey yok... Bunu saklamak aptallık olur.

Yine de bir şeyim yokmuş, geçerken uğramış gibi davransam iyi olur... Bunun normal olduğunu anlayacaktır."

Bay Golyadkin kafasından bunları geçirerek ikinci kata çıktı, beş numaralı dairenin kapısının önünde durdu, kapının üzerindeki güzel, bakır plakada şu yazı vardı:

Krestyan İvanoviç Rutenşpits

Tıp doktoru ve cerrah

Kahramanımız aceleyle duruşunu düzeltti, rahat ve kibar bir tavır takınarak zilin kordonunu çekmeye hazırlandı. Daha kordona dokunmadan, ziyaretini mutlaka o gün yapmasa da olacağını aklından geçirdi ve ertesi gün gelmesinin daha uygun olacağına karar verdi. Ama Bay Golyadkin merdivenden ayak sesleri geldiğini duyunca fikrini yeniden değiştirdi ve kararlı bir biçimde zilin kordonuna asıldı.

II. Bölüm

Yaşlı olmasına rağmen oldukça sağlıklı görünen, kalın kaşları ve favorileri kırlaşmaya başlamış, bütün hastalıkları ürkütecek kadar etkileyici, parlak gözleri olan ve göğsünde oldukça önemli bir nişan taşıyan tıp doktoru ve cerrah Krestyan İvanoviç Rutenşpits o sabah muayenehanesindeki rahat bir koltuğa kurulmuş, eşinin kendi elleriyle getirdiği kahveyi yudumluyor, sigarasını içiyor ve arada bir de hastaları için reçete yazıyordu. Basuru olan ihtiyar bir hastasına ilacını yazan ve onu kapıya kadar geçiren Krestyan İvanoviç koltuğuna oturup bir sonraki hastasını beklemeye başladı. Bay Golyadkin içeri girdi.

Krestyan İvanoviç'in şaşırmasından ve yüzünde istemeden garip ve hatta memnuniyetsizliğini belirten bir ifade belirmesinden, Bay Golyadkin'in ziyaretini beklemediği, hatta onu karşısında görmeyi hiç istemediği anlaşılıyordu. Öte yandan Bay Golyadkin, birisiyle ne zaman kendi sorunları hakkında konuşsa uygunsuz şeyler yapar, şaşırıp bocalardı ve bu defa da ne konuşacağını daha önceden planlamamış olduğu için oldukça utandı, bir şeyler geveledi, – görünüşe göre özür diledi, – ve daha sonra ne yapacağını bilmeden bir sandalye çekip oturdu. Ama oturması söylenmeden oturduğunu fark edince, bir patavatsızlık yaptığını anladı ve nezaket kurallarına uymayarak yaptığı hatayı düzeltmek için telaşla oturduğu yerden kalktı. Bu yaptıklarını düşünüp art arda iki aptallık yaptığını fark edince durumu düzeltmek için üçüncü bir aptallık daha yaptı ve gülümseyerek bir şeyler geveledi, kızardı, utandı, sustu, yeniden sandalyeye oturdu ve bir daha kalkmadı ama düşmanlarını zihinsel olarak ezme ve bozguna uğratma gücüne sahip bakışlarını takındı. Hem Bay Golyadkin bu bakışla, bağımsız biri olduğunu, yani herkes gibi sıradan ve aklı yerinde biri olduğunu göstermeye çalışıyordu. Krestyan İvanoviç öksürdü, bütün bunları kabul ettiğini ve onayladığını göstermek ister gibi bir şeyler mırıldandı ve inceleyen, sorgulayan bakışlarını Bay Golyadkin'e dikti.

— Krestyan İvanoviç, ben – diye gülümseyerek söze girdi Bay Golyadkin, – hoşgörünüze sığınarak sizi tekrar rahatsız ediyorum... – Bay Golyadkin ne söyleyeceğini bilemiyor gibiydi.

— Hmm... evet! – Krestyan İvanoviç, içine çektiği dumanı üfleyip, sigarasını masaya bıraktı, – size verdiğim tavsiyelere uymanız gerekiyor; alışkanlıklarınızı değiştirmeniz gerektiğini söylemiştim... daha fazla eğlenmelisiniz örneğin; arkadaşlarınızla, ahbaplarınızla daha sık görüşmelisiniz, ayrıca içkiye karşı da pek düşmanlık sergilemeyin; neşeli, eğlenceli toplantılara daha sık katılmalısınız.

Hâlâ gülümsemekte olan Bay Golyadkin, onun da herkes gibi bir hayatı olduğunu, herkes gibi eğlendiğini söylemekte gecikmedi... tiyatroya da gidebileceğini, bunun için yeterli parası olduğunu, bütün gün çalıştığı için akşamlarını evde geçirdiğini söyledi; hatta diğerlerinden farklı olarak bir apartman dairesinde kaldığını ve üstelik Petruşka adında bir uşağı olduğunu ekledi. Bunları söyledikten sonra durakladı.

— Hmm, hayır, sizden istediğim böyle bir düzen değil. Benim asıl öğrenmek istediğim sizin eğlenceli ortamlara katılıp katılmadığınız, zamanınızı hoşça geçirip geçirmediğiniz... Melankolik mi eğlenceli mi bir yaşam sürüyorsunuz?

— Krestyan İvanoviç, ben...

— Hmm... size şunu söyleyeyim – diye araya girdi doktor, – bütün yaşamınızı yeniden kurmanız ve karakterinizi de değiştirmeniz gerekiyor. (Krestyan İvanoviç "değiştirmeniz" sözcüğünü özellikle vurgulamış ve önemli bir şey söylediğini belli etmek için bir dakika susmuştu.) Eğlenceli bir yaşamdan kaçınmayın; temsillere, kulüplere gidin, içkiye karşı düşmanlık sergilemeyin. Evde oturmanız doğru değil... evde oturup pineklemek yararınıza değil.

— Ama Krestyan İvanoviç, ben sessizlikten hoşlanırım, – Bay Golyadkin Krestyan İvanoviç'e, önemli bir şey düşünüyormuş gibi bakıyordu ve düşüncelerini açıklamak için en uygun sözcükleri arıyordu, – kaldığım dairede benden ve Petruşka'dan başka kimse yok... şunu da söyleyeyim: Ben kendi hayatımı yaşıyorum Krestyan İvanoviç. Şunu da söyleyeyim, kendi yolumda ilerlemeyi seviyorum. Hiç kimseye bağımlı olmadan kendi yolumda ilerliyorum. Ben de herkes gibi dışarı çıkıyorum, gezip dolaşıyorum Krestyan İvanoviç.

— Öyle mi? Aslında bugünlerde gezip dolaşmanın da pek tadı olmaz: Hava çok kötü.

— Haklısınız Krestyan İvanoviç. Size daha önce de açıklama şerefine eriştiğim gibi, ben sessiz sakin bir insanım ve bambaşka bir yol tutturdum. Hayatın yolu geniştir... Ben... ben, Krestyan İvanoviç bunları söylemek istemiştim... Özür dilerim Krestyan İvanoviç, güzel konuşmayı pek beceremem.

— Hmm... ne diyordunuz...

— Şey diyordum Krestyan İvanoviç, özür dilerim ama güzel konuşmayı pek beceremem, – Bay Golyadkin, hafif gücenmiş bir ses tonuyla ve kafası biraz karışmış bir halde kekeliyordu, – Bu anlamda Krestyan İvanoviç, başkalarına pek benzemem, – kendine özgü bir gülümsemeyle devam etti, – konuşmayı pek beceremem, güzel konuşmayı bilmem. Kafama estiği gibi hareket ederim; kafama estiği gibi Krestyan İvanoviç!

— Hmm... nasıl yani... hareket edersiniz? – diye karşılık verdi Krestyan İvanoviç. Ardından bir dakikalık bir sessizlik oldu. Doktor, garip ve kuşkulu bir bakışla Bay Golyadkin'i süzdü. Bay Golyadkin de doktora kuşkuyla, yan gözle bakıyordu.

— Krestyan İvanoviç, ben – Bay Golyadkin, daha önceki konuşma tonunu değiştirmeden, Krestyan İvanoviç'in aşırı inadı karşısında biraz kızmış biraz da şaşırmış halde devam etti, – Krestyan İvanoviç, ben salon yaşamının gürültüsünü değil sessizliği severim. Oralarda, yani salonlarda, çizmelerle parke cilalamayı bilmek gerekir... (Bay Golyadkin ayağını hafifçe yere sürttü), oradakilerin istediği bunlar, bir de kelime oyunları... zarif komplimanlar yapmayı da bilmek gerekiyor... oralarda bunları istiyorlar. Ben bunların hiçbirini bilmem Krestyan İvanoviç, – bu inceliklerin hiçbirini öğrenmedim; vaktim olmadı. Ben basit, sade bir adamım, görünüşümde bir parıltı yoktur. Bu konularda silahsız bir asker gibiyim; bu anlamda böyleyim. – Bay Golyadkin bunları öyle bir biçimde söyledi ki kahramanımızın böyle yerlere gitmediği, bu konularda silahsız bir asker olduğu, bu tür incelikleri bilmediği için hiç üzülmediği ve hatta sevindiği belliydi. Onu dinleyen Krestyan İvanoviç, sanki bir şeyleri önceden hissetmiş gibi yüzünü ekşitmişti. Bay Golyadkin'in tiradının ardından uzun, anlamlı bir sessizlik oldu.

— Sanırım asıl konudan biraz uzaklaştınız, – dedi sonunda Krestyan İvanoviç sessizce, – sizi tam olarak anlayamadığımı itiraf etmeliyim.

— Güzel konuşmayı pek beceremem Krestyan İvanoviç; size bunu daha önce söyleme şerefine de erişmiştim Krestyan İvanoviç, – Bay Golyadkin bu sefer daha sert, kesin bir biçimde konuşmuştu.

— Hmm...

— Krestyan İvanoviç! – Bay Golyadkin, sessiz ama ciddi, kısmen ölçülü ve tane tane konuşarak tekrar söze girdi. – Krestyan İvanoviç! Odanıza ilk girdiğimde, konuşmama özür dileyerek başladım. Şimdi tekrar beni bağışlamanızı ve hoş görmenizi rica ediyorum. Sizden bir şey saklayacak değilim Krestyan İvanoviç. Siz de biliyorsunuz ben pek de önemli biri değilim; ama bu durumdan hiç de pişmanlık duymuyorum. Tam tersine Krestyan İvanoviç; hatta doğrusunu söylemek gerekirse, pek de önemli biri olmamaktan gurur duyuyorum. Entrikacı biri de değilim – bununla da gurur duyuyorum. Gizli saklı değil, hiçbir oyun çevirmeden, gayet açık bir biçimde hareket ederim ve kime, nasıl zarar, hem de büyük bir zarar vereceğimi bilmeme rağmen Krestyan İvanoviç, elimi böyle işlerle kirletmem. Bu anlamda ellerim gayet temizdir Krestyan İvanoviç! – Bay Golyadkin bir an için anlamlı bir biçimde sustu; sonra yumuşak bir sesle devam etti.

— Krestyan İvanoviç, ben – kahramanımız konuşmasına devam etti, – dolambaçlı yollara sapmadan, düzgün, açık yollarda yürürüm çünkü o yolları önemsemem ve onları başkalarına bırakırım. Belki sizden de benden de temiz olanları aşağılamak niyetinde değilim... yani benden de temiz olanları Krestyan İvanoviç, sizi kastetmek istemedim. İmalı sözlerden de hoşlanmam; ikiyüzlülüğe de tenezzül etmem; iftiradan ve dedikodudan tiksinirim. Maskeyi sadece maskeli balolarda takarım, insanların arasında dolaşırken değil. Size bir şey soracağım Krestyan İvanoviç, bir düşmanınızdan – hatta can düşmanım diyebileceğiniz birinden – nasıl intikam alırdınız? – Bay Golyadkin, Krestyan İvanoviç'e meydan okurcasına bakarak sözünü bitirdi.

Bay Golyadkin elinden geldiğince net, açık, kendine güvenerek, sözcükleri tartarak ve en doğru etkiyi sağlamaya çalışarak konuşmuş olmasına rağmen, şimdi Krestyan İvanoviç'e endişeyle, büyük bir endişeyle,

aşırı bir endişeyle bakıyordu. Büyük bir utangaçlık, telaşlı ve hüzünlü bir sabırsızlıkla Krestyan İvanoviç'in cevabını bekliyordu. Ama Krestyan İvanoviç kendi kendine bir şeyler mırıldandı ve Bay Golyadkin'i hayrete düşürdü, kesin bir mağlubiyete uğrattı; koltuğunu masaya yaklaştırdı ve çok nazik ama soğuk bir ifadeyle zamanının değerli olduğunu, ne demek istediğini de anlayamadığını söyledi; elinden geldiğince yardım edeceğini ama kendi alanının dışında kalan konulara girmeyeceğini ekledi. Kalemini aldı, kâğıtları çekip reçete defterini çıkardı, bir sayfa koparıp hemen reçete yazacağını söyledi.

— Hayır, yapmayın Krestyan İvanoviç! Reçete falan yazmayın! – Bay Golyadkin yerinden fırladı ve Krestyan İvanoviç'in sağ elini yakaladı, – bunu yapmanıza hiç gerek yok Krestyan İvanoviç...

Bay Golyadkin bunları söylerken tavırlarında garip bir değişiklik olmuştu. Gri gözleri garip bir şekilde parlamış, dudakları titremeye, bütün kasları, yüzünün bütün çizgileri hareket etmeye başlamıştı. Tüm vücudu titriyordu. Bay Golyadkin, bu hareketlerden ve Krestyan İvanoviç'in elini tuttuktan sonra, kendi kendine güvenmiyor ve bir sonraki hareketi için emir bekliyormuş gibi hareketsiz kalakalmıştı.

Sonra fazlasıyla garip bir sahne yaşandı. Biraz şaşırmış olan Krestyan İvanoviç bir an için koltuğuna çakıldı kaldı ve ne yapacağını bilemeden, dört açılmış gözlerle Bay Golyadkin'e baktı; Bay Golyadkin de aynı şekilde ona bakıyordu. Sonunda Krestyan İvanoviç, Bay Golyadkin'in redingotunun yakasını hafifçe tutarak ayağa kalktı. Birkaç saniye hareket etmeden birbirlerine baktılar. Ardından Bay Golyadkin'in ikinci garip hareketi geldi. Dudakları titremeye, çenesi oynamaya başladı ve kahramanımız hiç beklenmedik bir şekilde ağlamaya başladı. Hıçkırarak, kafasını sallayarak, sağ eliyle kendi göğsünü döverek ve sol eliyle Krestyan İvanoviç'in ev giysisinin yakasına yapışarak bir şeyler söylemeye, bir şeyleri hemen o an açıklamaya çalıştı ama ağzından tek bir sözcük bile çıkmadı. Krestyan İvanoviç'in şaşkınlığı nihayet geçmişti.

— Kendinize gelin, sakin olun, oturun! – Bay Golyadkin'i tekrar koltuğuna oturtmaya çalışıyordu.

— Düşmanlarım var Krestyan İvanoviç, düşmanlarım var; işimi bitirmeye yemin etmiş düşmanlarım var... – Bay Golyadkin çekine çekine ve fısıltıyla

cevap verdi.

— Sakin olun, kendinize gelin; ne düşmanı! Boşverin düşmanları! Hiç gerek yok böyle şeylere. Buyurun, oturun, – Krestyan İvanoviç konuşmasına devam etti ve sonunda Bay Golyadkin'i koltuğa oturtabildi.

Bay Golyadkin, gözlerini Krestyan İvanoviç'ten ayırmadan oturdu. Krestyan İvanoviç, son derece memnuniyetsiz bir tavırla, odanın bir köşesinden diğerine gidip gelmeye başladı. Uzun bir sessizlik oldu.

— Size minnettarım Krestyan İvanoviç, benim için yaptıklarınıza son derece minnettarım. Bu iyiliğinizi ölene kadar unutmayacağım Krestyan İvanoviç, – Bay Golyadkin, oturduğu yerden kırgın bir edayla kalktı.

— Sakin olun, kendinize gelin! Sakin olun diyorum! – Krestyan İvanoviç sert bir biçimde Bay Golyadkin'e karşılık verdi ve tekrar yerine oturttu. – Neyiniz var? Canınızı sıkan neyse bana anlatın, – Krestyan İvanoviç devam etti, – hangi düşmanlardan bahsediyorsunuz? Size ne yaptılar?

— Hayır Krestyan İvanoviç, şimdi bunlardan bahsetmesek daha iyi olur, – Bay Golyadkin gözlerini yere indirip cevap verdi, – bunları bir kenara bırakalım, şeye kadar... başka bir zamana kadar Krestyan İvanoviç, her şey ortaya çıkana, insanların yüzündeki maskeler düşüp, bazı şeyler açığa çıkana kadar. Ama şimdilik, özellikle aramızda olanlardan sonra... sizin için de daha uygun olur sanırım Krestyan İvanoviç... size iyi sabahlar dilememe izin verin Krestyan İvanoviç, – Bay Golyadkin ve bu sefer kararlı bir biçimde oturduğu yerden kalktı ve şapkasına uzandı.

— Peki... siz nasıl isterseniz... hmm... (Kısa bir sessizlik oldu.) Benim açımdan, biliyorsunuz sizin için elimden geleni... ve canı yürekten sizin iyiliğinizi diliyorum.

— Sizi anlıyorum Krestyan İvanoviç, anlıyorum; sizi şimdi gayet iyi anlıyorum... Rahatsız ettiğim için çok özür dilerim Krestyan İvanoviç.

— Hmm... Hayır, öyle demek istememiştim. Ama yine de siz bilirsiniz. İlaçlarınızı kullanmaya devam edin...

— Söylediğiniz gibi ilaçlarımı kullanmaya devam edeceğim Krestyan İvanoviç hatta aynı eczaneden almaya devam edeceğim... bugünlerde eczacılık çok önemli bir meslek Krestyan İvanoviç...

— Nasıl yani? Hangi anlamda?

— Genel anlamda Krestyan İvanoviç. Dünyanın son zamanlardaki genel halinden bahsediyorum...

— Hmm...

— Sadece eczacının çırağı değil, bütün gençler önemli insanlar karşısında burunları havada dolaşıyorlar.

— Hmm... Siz bunu nasıl anladınız?

— İyi bilinen birinden bahsediyorum Krestyan İvanoviç... ikimizin de tanıdığı birinden Krestyan İvanoviç, örneğin Vladimir Semyonoviç'ten...

— A!..

— Evet öyle Krestyan İvanoviç; ayrıca bazen doğruyu söyleme kuralının dışına çıkan bazı insanlar tanıyorum Krestyan İvanoviç.

— A!.. Nasıl oluyor bu?

— Var böyle insanlar; evet ama bu şimdi konumuzun dışında; yemeğin suyuyla birlikte aşçıyı da sunmayı[2] bilirler.

— Ne? Neyi sunmayı?

— Yemeğin suyuyla birlikte aşçıyı Krestyan İvanoviç; bir Rus deyimi. Birini nasıl kutlayacaklarını bilirler örneğin; böyle insanlar var Krestyan İvanoviç.

— Kutlamak mı?

— Evet, kutlamak Krestyan İvanoviç, geçen gün çok iyi tanıdığım birinin yaptığı gibi...

— Çok iyi bir tanıdığınız mı... a! Nasıl oldu bu? – Krestyan İvanoviç, dikkatle Bay Golyadkin'e bakıyordu.

— Evet, çok yakın tanıdıklarımdan biri, başka birçok yakın tanıdığımı terfi aldığı için kutladı ve ayrıca en yakın dostu olduğunu söyledi. Şu sözleri söyledi: "Yeni aldığınız terfii kutlama, *yürekten* kutlama fırsatını yakaladığım için son derece memnun oldum, Vladimir Semyonoviç. Ayrıca

gelecekten haber veren kocakarıların soylarının artık tükendiğine de memnunum." – Bay Golyadkin başını kurnazca salladı ve anlamlı anlamlı Krestyan İvanoviç'e baktı.

— Hmm... Demek böyle dedi...

— Aynen böyle dedi Krestyan İvanoviç, üstelik bunu söylerken *herkesin gözdesi* Vladimir Semyonoviç'in amcası Andrey Filippoviç'e öyle bir baktı ki. Ama Krestyan İvanoviç, onun terfiinden bana ne? Beni ne ilgilendirir? Üstelik tabiri caizse, daha ağzı süt kokan çocuk evlenmek istiyor. Ben yine de söyleyeceğimi söyledim. Vladimir Semyonoviç, dedim! Ben söyleyeceğimi söyledim Krestyan İvanoviç; izninizi rica edeyim.

— Hmm...

— Evet Krestyan İvanoviç, ama gitmeden önce şunları söylememe izin verin. Bir taşla iki kuş vurayım bari dedim, – iyi dostumuzun söylediklerini ağzına tıkadığım gibi, – Klara Olsufyevna'ya da bir şeyler söyleyeyim (önceki gün Olsufiy İvanoviç'in evinde görmüştüm), – birkaç tane duygusal romans da söyledi, – ve şöyle dedim: "Çok güzel romanslar söylediniz, ama dinleyenlerin kalpleri de sizinki kadar temiz mi acaba." Onu dinlemediklerini, gözlerinin daha yukarılarda olduğunu söylemeye çalıştım Krestyan İvanoviç...

— Siz böyle deyince Vladimir Semyonoviç ne yaptı?..

— Yüzü, deyim yerindeyse, limon yalamış gibi ekşidi.

— Hmm...

— İhtiyarla da konuştum Krestyan İvanoviç, – Olsufiy İvanoviç dedim, size ne kadar borçlu olduğumu, çocukluğumdan bugüne bana karşı yaptığınız iyilikleri biliyorum. Ama gözlerinizi açın Olsufiy İvanoviç, dedim. Şöyle iyice bir bakın etrafınıza. Ben her şeyi dürüstçe ve açıkça söylüyorum Olsufiy İvanoviç.

— Gerçekten mi?

— Evet Krestyan İvanoviç. Gerçekten...

— Olsufiy İvanoviç ne dedi?

— Ne desin Krestyan İvanoviç! Ben seni tanırım, zatıaliniz çok iyiliksever birisiniz gibi bir şeyler geveledi – ve sonra böyle devam etti... Ama siz de bilirsiniz! Yaşlılıktan dolayı, nasıl derler, iyiden iyiye sallanmaya başlamış.

— A! Demeyin!

— Evet Krestyan İvanoviç! Aslında hepimiz biraz öyle değil miyiz! Adam oldukça ihtiyar, bir ayağı çukurda, ama biri dedikoduya başlasın hemen kulak kesiliyor; o olmadan...

— Dedikodu mu dediniz?

— Evet Krestyan İvanoviç, bir dedikodu ortaya attılar. Bizim koca ayının ve yeğeninin de bu dedikoduda parmağı var; yaşlı kadınlarla el ele verdiler ve dedikoduyu hazırladılar. Buna inanabiliyor musunuz? Birinin ölümüne neden olabilecek planlar yaptıklarına inanabiliyor musunuz?

— Birinin ölümüne mi?

— Evet Krestyan İvanoviç, birinin ölümüne, birinin ahlaki olarak ölümüne. Bir dedikodu yaydılar... çok yakından tanıdığım birinden söz ediyorum...

Krestyan İvanoviç başını salladı.

— Adamcağız hakkında bir dedikodu yaydılar... Yaydıkları dedikoduyu burada söylemeye vicdanım el vermiyor Krestyan İvanoviç...

— Hmm...

— Adamcağızın nişanlı olduğu halde başka bir kadınla evlenmek için taahhütname imzaladığı dedikodusunu yaydılar... hem de kiminle evlenmek için biliyor musunuz Krestyan İvanoviç?

— Gerçekten mi?

— Akşam yemeklerini yediği yerdeki adi bir Almanla; yemek borçlarını ödeyemediği için kadına evlenme teklif etmiş güya.

— Bunu onlar mı söylüyor?

— Buna inanabiliyor musunuz Krestyan İvanoviç? Alçak, adi, utanmaz Alman Karolina İvanovna... belki adını duymuşunuzdur...

— Açıkçası, ben pek...

— Anlıyorum sizi. Krestyan İvanoviç, anlıyorum ve bence...

— Lütfen söyler misiniz, şimdi nerede oturuyorsunuz?

— Şimdi nerede mi oturuyorum Krestyan İvanoviç?

— Aslında şimdi değil de... daha önce nerede oturduğunuzu... öğrenmek istemiştim.

— Oturuyordunuz, Krestyan İvanoviç, oturuyordunuz, geçmiş zaman. Oturuyorsunuz değil! – diye karşılık verdi Bay Golyadkin hafifçe gülümseyerek ve cevabıyla Krestyan İvanoviç'i biraz şaşırtarak.

— Hayır, yanlış anladınız; demek istemiştim ki...

— Ben de öyle demek istedim Krestyan İvanoviç, ben de... – Bay Golyadkin gülerek devam etti. – Sizi çok meşgul ettim Krestyan İvanoviç. Size iyi sabahlar dileyip, izninizi rica etmek istiyorum...

— Hmm...

— Evet Krestyan İvanoviç, sizi anlıyorum; sizi gayet iyi anlıyorum, – kahramanımız, Krestyan İvanoviç'in önünde biraz çalım satıyordu. – Size iyi sabahlar dilerim.

Kahramanımız Krestyan İvanoviç'i büyük bir hayret içinde bırakıp topuklarını birbirine vurarak odadan çıktı. Merdivenlerden inerken gülümsüyor ve zevkle ellerini ovuşturuyordu. Kapının önüne çıkıp ciğerlerine temiz havayı çektikten ve kendini rahatlamış hissettikten sonra kendini dünyanın en mutlu insanı saymaya ve doğruca çalıştığı yere gitmeye hazırdı, – tam o sırada kupa arabası tangır tungur kapıya yanaştı; arabayı görünce her şeyi hatırladı. Petruşka kupa arabasının kapısını açmıştı bile. Bay Golyadkin'in içini garip ve hiç de hoş olmayan bir duygu kapladı. Yüzü aniden kızarmıştı. Sanki etine bir şey batırıyorlardı. Ayağını kupa arabasının basamağına atarken aniden döndü ve Krestyan İvanoviç'in

penceresine baktı. Evet, oradaydı! Krestyan İvanoviç pencerede durmuş sağ eliyle favorilerini sıvazlıyor ve merakla kahramanımıza bakıyordu.

"Bu doktor aptalın teki – diye düşündü Bay Golyadkin kupa arabasının bir köşesine büzülürken, – hem de çok aptal. Hastalarını iyi tedavi ediyor olabilir, ama yine de... odun kafalının teki." Bay Golyadkin yerine oturunca, Petruşka "Yürrüü!" diye bağırdı – ve kupa arabası tekrar Nevski Caddesi'ne yöneldi.

III. Bölüm

Bay Golyadkin bütün o sabahı büyük bir telaş içinde geçirdi. Nevski Caddesi'ne varınca kupa arabasının Misafir Sarayı'nda[3] durmasını emretti. Arabasından hızla indikten sonra Petruşka'yı da peşine takarak kemerlerin altından geçti, gümüş ve altın işlerinin satıldığı bir dükkâna yöneldi. Bay Golyadkin'in görünüşünden, yapacak milyonlarca şeyi ve dağ gibi işi olduğu anlaşılıyordu. Bay Golyadkin, mükellef bir yemek ve çay takımı için bin beş yüz banknot ruble karşılığında anlaştıktan, bu fiyata ince işlenmiş bir sigaralık ve gümüş bir tıraş takımını da dahil etmeyi başardıktan ve birkaç güzel, kullanışlı şeyin de fiyatını sorduktan sonra, satın aldığı eşyaları almak için ertesi gün bizzat geleceğini hatta belki de o gün içinde birini gönderebileceğini belirtti, dükkânın numarasını not etti, kaparoyu koparmak için uğraşan dükkâncıya zamanı geldiğinde tüm parayı alacağını söyledi. Şaşkınlık içinde kalakalan satıcıya hızlıca veda ettikten sonra, peşine takılan satıcıların arasından, arkasından gelen Petruşka'ya dönüp dönüp bakarak, yeni bir dükkân aramaya başladı. Yol üzerinde bir sarrafa uğrayıp yanındaki bütün büyük banknotları bozdurdu ve bozdururken zarar etmesine rağmen cüzdanının oldukça şişkinleşmesi çok hoşuna gitmişti. Sonunda, kadınlara yönelik çeşitli ürünler satan bir dükkâna girdi. Hatırı sayılır miktarda ürün aldıktan sonra kesinlikle yeniden uğrayacağını söyledi, dükkânın numarasını aldı ve satıcının kaparo talebine yine zamanı geldiğinde tüm parayı alacağını söyleyerek karşılık verdi. Sonra başka dükkânlara da uğradı; hepsinden bir şeyler aldı, bir şeylerin fiyatını sordu, bazılarında satıcılarla uzun süre tartıştı, dükkândan çıkıp çıkıp tekrar geri döndü, – kısacası son derece hareketli bir zaman geçirdi. Kahramanımız Misafir Sarayı'ndan çıkınca ünlü bir mobilya mağazasına gitti ve altı odalık mobilya için anlaştı, son moda ve ince işlenmiş bir tuvalet masasına hayran kaldı ve satıcıyı bu beğendiklerini almak için birini göndereceğine ikna ettikten sonra yine zamanı geldiğinde tüm parayı ödeyeceğini söyleyerek mağazadan ayrıldı ve birkaç yere daha uğrayıp birkaç şey daha aldı. Ama dertleri bu kadarla bitecekmiş gibi görünmüyordu. Sonunda bütün bu işler Bay Golyadkin'i iyice sıkmaya başladı. Tanrı bilir neden, ona işkence etmeye, vicdan azabı duymasına neden olmaya başladılar. Örneğin o anda ne Andrey Filippoviç'i ne de Krestyan İvanoviç'i görmek istiyordu. Şehir saatinin vurmasıyla, saatin üçe

geldiğini fark etti. Bay Golyadkin tekrar arabaya bindiğinde, yaptığı sabah alışverişinden elinde sadece bir çift eldiven ve bir buçuk rublelik küçük bir parfüm şişesi vardı. Bay Golyadkin, saat henüz erken olduğu için, arabacıya Nevski Caddesi'ndeki, ismini duyduğu ama daha önce hiç gitmediği ünlü bir lokantanın önünde durmasını emretti, kupa arabasından indi ve hafif bir öğle yemeği yemek, dinlenmek ve akşamki yemeğe kadar vakit geçirmek için lokantaya girdi.

Bay Golyadkin, zengin bir ziyafete giden birinin tercih edeceği, yani açlığını bastırmak için, hafif bir yemek yedikten ve bir kadeh votka içtikten sonra bir koltuğa yerleşti, sakince etrafını süzdü ve yavan ulusal gazetelerden[4] birini aldı. Birkaç satır okuduktan sonra ayağa kalktı, aynaya baktı ve üstünü başını düzeltti; sonra pencereye yaklaştı ve arabasını kontrol etti; sonra yine yerine döndü ve gazeteyi aldı. Kahramanımızın çok heyecanlı olduğu her halinden belliydi. Saate bakıp daha üçü çeyrek geçtiğini ve önünde daha çok vakit olduğunu gören Bay Golyadkin böylece oturmanın uygunsuz olduğunu düşündü ve hiç istemediği halde bir fincan çikolata sipariş etti. Çikolatasını içtikten ve zamanın biraz geçtiğini gördükten sonra hesabı ödemek için kalktı. Aniden biri omzuna dokundu.

Arkasını döndü ve sabahleyin Liteyni Caddesi'nde karşılaştığı iki meslektaşını karşısında gördü, – çocukların ikisi de yaş ve mevki bakımından ondan küçüktüler. Kahramanımızın, ikisine karşı da ne özel bir dostluğu ne de özel bir düşmanlığı vardı. Elbette iki taraf da birbirine karşı iyiydi. Ama aralarında özel bir yakınlık da yoktu ve zaten olması da beklenemezdi. Bu karşılaşma Bay Golyadkin'in hiç de hoşuna gitmemişti. Yüzü biraz ekşidi ve bir an için huzursuz oldu.

— Yakov Petroviç, Yakov Petroviç! – iki memur neşe içinde seslendiler, – hangi rüzgâr attı sizi buraya?

— A! Siz miydiniz beyler! – memurların şaşkınlığından ve fazla samimi davranışlarından rahatsız ve mahcup olan Bay Golyadkin hemen karşılık verdi, ama rahatsızlığına rağmen samimi ve dostça davrandı. – Demek siz de kaçıp buraya geldiniz, beyler, he-he-he!.. – Saygınlığını korumak ve her zaman belirli sınırlar içinde davrandığı genç memurlarla konuşmaya tenezzül ettiğini göstermek için gençlerden birinin omzuna vurmaya yeltendi; ama Bay Golyadkin'in bu hareketi, yaratmak istediği hoş tavra hiç de yardımcı olmadı hatta ters bir etki yarattı.

— Eee, bizim ayı neler yapıyor?..

— Kimden bahsediyorsunuz Yakov Petroviç?

— Bizim ayıdan, kime ayı dendiğini bilmiyor musunuz?.. – Bay Golyadkin güldü ve parasının üstünü almak için tezgâhtara döndü. – Andrey Filippoviç'ten bahsediyorum, beyler – tezgâhtarla işini bitirdikten sonra konuşmasına devam etti ve bu sefer oldukça ciddi bir yüzle memurlara döndü. Kayıt memurları birbirlerine anlamlı anlamlı göz kırptı.

— Hâlâ dairede ve sizi sordu Yakov Petroviç, – diye cevap verdi memurlardan biri.

— Demek hâlâ dairede, ha! O zaman bırakalım dairede otursun, beyler. Beni sordu demek?

— Evet Yakov Petroviç; peki siz neden böyle kokular süründünüz, pudralandınız, şık giyindiniz?..

— Böyle gerekti, beyler! Şimdi izninizle... – Bay Golyadkin kafasını çevirdi ve zoraki bir gülümsemeyle cevap verdi. Bay Golyadkin'in gülümsediğini gören memurlar kahkaha attılar. Bay Golyadkin biraz alınmıştı.

— Size dostça bir şey söyleyeyim, baylar – kahramanımız memurlara bir sırrı açıklayıp açıklamamayı düşünüyormuş gibi (gerçekten de öyleydi) konuşmasına kısa bir ara verdi, – beni tanırsınız, ama bugüne kadar sadece bir yönümü gördünüz. Bunun için kimseyi suçlayamam ve açıkçası bu konuda ben de biraz kabahatliyim.

Bay Golyadkin dudaklarını büzdü ve anlamlı bir bakışla memurları süzdü. Memurlar yine karşılıklı göz kırptılar.

— Evet baylar, şimdiye kadar beni tanımıyordunuz. Kendimi tam anlamıyla anlatmanın yeri burası değil. Size sadece şu kadarını söyleyeyim. Dolambaçlı yollara sapmayı sevmeyen ve maskeyi sadece maskeli balolarda takan insanlar vardır beyler. En önemli iş olarak çizmeleriyle parkeleri cilalamayı görmeyen insanlar. Pantolonlarının üstlerine tam oturmasını yaşamdaki en büyük mutluluk saymayan insanlar beyler. Ve son olarak beyler, amaçsız yere ortalıkta dolaşıp durmayı, kur yapmayı, dalkavukluk etmeyi ve hepsinden önemlisi üstlerine vazife olmayan şeylere

burunlarını sokmayı sevmeyen insanlar vardır... söyleyeceklerim aşağı yukarı bu kadar beyler; şimdi izninizi rica ediyorum...

Bay Golyadkin sözlerini tamamladı. Bu durum genç kayıt memurlarının o kadar hoşuna gitmişti ki ikisi de birdenbire son derece nezaketsiz bir kahkaha attılar. Bay Golyadkin kıpkırmızı kesildi.

— Gülün beyler, gülün şimdilik! Ama yaşayacaksınız – ve göreceksiniz, – Bay Golyadkin onuru kırılmış bir insan edasıyla konuşmuştu, şapkasını aldı ve kapıya yöneldi.

— Ama bir şey daha söyleyeceğim, beyler, – son bir kez memurlara dönüp ekledi, – son bir şey – burada biz bizeyiz nasıl olsa. Benim prensibim şudur beyler: Başarısız olursam – yılmam, başarılı olursam – bu başarımı devam ettirmek için uğraşırım ve her ne olursa olsun hiç kimsenin altını oymam. Entrika çevirmem – ve bununla gurur duyarım. Diplomasiden anlamam. Kuş, avcısına kendi ayağıyla gider derler. Doğru ve bunu kabul ederim: Ama bu meselede avcı kim, kuş kim? Sorulması gereken soru budur beyler!

Bay Golyadkin anlamlı bir sessizliğe büründü, gayet ciddi bir biçimde kaşlarını kaldırdı, dudaklarını büzdü, veda etti ve memurları büyük bir şaşkınlık içinde bırakarak çıktı.

— Nereye emredersiniz? – Soğuk havada dışarıda beklemekten sıkılmışa benzeyen Petruşka sordu. – Nereye emredersiniz? – diye tekrar sorunca kahramanımızın o gün iki kez ve merdivenlerden inerken de üçüncü kez sergilediği korkunç, kinayeli bakışına maruz kaldı.

— İzmailovski Köprüsü'ne.

— İzmailovski Köprüsü'ne! Haydi yürrü!

"Akşam yemeği dörtten önce başlamaz, hatta anca beşte başlar, – Bay Golyadkin kendi kendine düşünüyordu, – şimdi gitsem erken mi olur acaba? Biraz erken gitsem ne olur; sonuçta bir aile yemeği. Mühim insanların dediği gibi sans façon[5] gidebilirim. Neden sans façon gidemeyeyim? Bizim ayı her şeyin sans façon olacağını söylemişti zaten, ben neden öyle davranmayayım..." Bay Golyadkin aklından bunları geçiriyordu; ve bu arada heyecanı da gittikçe artıyordu. Çok önemli bir

olaya hazırlanıyormuş gibi telaşlandığı açıkça görülüyordu, kendi kendine konuşuyor, sağ eliyle bir takım hareketler yapıyor ve sürekli arabanın penceresinden dışarıya bakıyordu ve Bay Golyadkin o haliyle, aile yemeğine – mühim insanların deyimiyle sans façon – gidecek birine hiç benzemiyordu. İzmailovski Köprüsü'ne geldiklerinde Bay Golyadkin bir evi işaret etti; Araba büyük bir gürültüyle avluya girdi ve sağ taraftaki bir girişin önünde durdu. Bay Golyadkin, ikinci katın penceresinde gördüğü bir kadın figürüne eliyle öpücük gönderdi. Ama o esnada sağ olup olmadığının bile farkında olmadığı için yaptığı hareketin de bilincinde değildi. Yüzü sararmış, şaşkın bir halde kupa arabasından indi; kapının önündeki küçük merdivene çıktı, şapkasını çıkardı, üstüne çekidüzen verdi ama merdivenleri tırmanırken dizlerinin titrediğini hissediyordu.

— Olsufiy İvanoviç evde mi? – diye sordu kapıyı açan uşağa.

— Evdeler efendim, yani yoklar, evde değiller efendim.

— Nasıl olur? Ne diyorsun evladım? Ben – ben yemeğe davetliyim oğlum. Beni tanımıyor musun?

— Tanımaz olur muyum efendim! Sizi kabul etmemem emredildi efendim.

— Sen... Oğlum, sen... sen herhalde yanlış anladın oğlum. Benim, evladım. Davetliyim, yemeğe davetliyim, – Bay Golyadkin kaputunu çıkartarak içeri girmeye davrandı.

— Özür dilerim ama buna izin veremem efendim. Sizi içeri almamam emredildi. Kusura bakmayın!

Bay Golyadkin'in yüzü sarardı. Tam bu sırada iç kapılardan biri açıldı ve Olsufiy İvanoviç'in emektar oda hizmetçisi Gerasimıç girdi.

— Beyefendi içeri girmek istiyor Yemelyan Gerasimoviç, ben de...

— Sen de aptalın tekisin Alekseiç. Hemen içeri git de şu namussuz Semyonıç'ı buraya gönder. – Bay Golyadkin'e döndü ve kibar ama kararlı bir biçimde – Maalesef mümkün değil efendim. Beyefendi özürlerini sunuyorlar efendim; sizi kabul edemeyecekler efendim.

— Beni kabul edemeyeceklerini mi söylediler? – Bay Golyadkin tereddütle sordu. – Özür dilerim Gerasimıç, ama neden mümkün değil?

— Mümkün değil efendim. Ben haber verdim, ama beyefendi "Mazur görsünler" dediler. Sizi kabul edemeyecekler efendim.

— Ama neden? Nasıl olur? Nasıl...

— İzninizle, lütfen...

— Bu nasıl olur? Nasıl kabul edemez! Söyleyin... bu nasıl olur? Ben yemeğe...

— İzninizle, lütfen...

— Neyse, bu ayrı konu – madem mazur görsün diyorlar; söyler misin Gerasimıç, bu nasıl oldu?

— İzninizle, lütfen! – Gerasimıç kesin bir el hareketiyle Bay Golyadkin'in girmesini önledi ve tam o anda gelen iki beyefendiye yol açtı. Bu beyler Andrey Filippoviç ve yeğeni Vladimir Semyonoviç'ti. İkisi de hayretle Bay Golyadkin'e baktı. Andrey Filippoviç bir şeyler söyleyecek oldu, ama Bay Golyadkin durumu kabullenmişti artık; başı eğik, kıpkırmızı kesilmiş, ne yapacağını bilemez bir halde ve yüzünde garip bir gülümsemeyle Olsufiy İvanoviç'in evinden ayrıldı.

— Ben yine uğrarım Gerasimıç; durumu izah ederim; bütün bunların kısa süre içinde açıklığa kavuşacağından eminim, – dedi merdivenlere doğru ilerlerken.

— Yakov Petroviç, Yakov Petroviç!.. – Bay Golyadkin'in arkasından Andrey Filippoviç'in sesi duyuldu.

Bay Golyadkin merdivenlerin ilk basamağına kadar inmişti. Hızla Andrey Filippoviç'e döndü.

— Bir şey mi istiyorsunuz? – dedi oldukça sert bir tonda.

— Neyiniz var Yakov Petroviç? Nedir bu haliniz?..

— Bir şeyim yok Andrey Filippoviç. Sadece bazı özel sorunlar. Özel hayatımla ilgili şeyler Andrey Filippoviç.

— Nedir sorununuz?

— Özel bir sorun diyorum Andrey Filippoviç ve sanırım resmi ilişkilerimi etkileyecek bir durum söz konusu olmaz.

— Nasıl! Resmi ilişkiler mi... Neyiniz var beyefendi?

— Önemli bir şey değil Andrey Filippoviç; sadece şımarık bir kız yüzünden...

— Ne!.. Nasıl yani?! – Andrey Filippoviç çok şaşırmıştı. O ana kadar Andrey Filippoviç'le merdivenlerin en alt basamağından konuşan Bay Golyadkin hemen merdivenleri tırmanıp yüz yüze konuşmaya hazırmış gibi görünüyordu, – şefinin hafifçe gülümsediğini görünce, farkında olmadan bir adım attı. Andrey Filippoviç geriledi. Bay Golyadkin merdivenleri yavaş yavaş çıkmaya devam ediyordu. Andrey Filippoviç telaşla etrafına bakındı. Bay Golyadkin aniden hızlandı. Andrey Filippoviç ondan hızlı davranıp hemen içeri girdi ve kapıyı kapattı. Bay Golyadkin bir başına kalakalmıştı. Gözleri karardı. Büyük bir şaşkınlık içindeydi ve çok yakınlarda gerçekleşmiş son derece anlamsız başka bir olayı hatırlamış gibi derin düşüncelere dalmıştı. Zorlukla gülümseyerek "Eh, eh!" diye mırıldandı. Bu arada merdivenlerin başından, muhtemelen Olsufiy İvanoviç'in davet ettiği misafirlerin konuşmalarını ve ayak seslerini duydu. Bay Golyadkin toparlandı, rakun kürkünden yakasını kaldırıp mümkün olduğu kadar yüzünü saklamaya çalıştı – sendeleyerek, seri adımlarla, aceleyle ve ayaklarını sürüyerek merdivenlerden inmeye koyuldu. Yorgunluk ve uyuşukluk hissediyordu. Kafası o kadar karışmıştı ki kupa arabasının kapıya yanaşmasını beklemedi, çamurlu avludan geçerek kupa arabasına kendisi gitti. Kupa arabasına binerken yer yarılıp içine girmeyi ya da kupa arabasıyla birlikte bir fare deliğine saklanmayı istiyordu. Olsufiy İvanoviç'in evindeki herkes pencerelere dizilmiş, onu seyrediyormuş gibi hissediyordu. Arkasını dönerse oracıkta düşüp öleceğinden emindi.

— Ne gülüyorsun, eşek herif? – dedi aceleyle, arabaya binmesine yardım etmek için hazırlanan Petruşka'ya.

— Niye güleyim? Güldüğüm falan yok; şimdi nereye?

— Eve gidiyoruz, haydi çabuk...

— Eve çek! – Petruşka kupa arabasının basamağına çıkıp bağırdı.

"Sesi de karga gibi!" – diye düşündü Bay Golyadkin. Bu arada kupa arabası İzmailovski Köprüsü'nden oldukça uzaklaşmıştı. Kahramanımız aniden ipi çekti ve arabacıya seslenerek hemen geri dönmesini söyledi. Arabacı atları döndürdü ve iki dakika sonra yine Olsufiy İvanoviç'in avlusuna girdi. "Hayır, aptal, dur; dön geri!" – diye bağırdı Bay Golyadkin, – arabacı sanki bu emri bekliyordu: Hiç itiraz etmedi ve girişin önünde durmadan avluda bir tur atarak tekrar caddeye çıktı.

Bay Golyadkin eve dönmedi, Semyonovski Köprüsü'nü geçtikten sonra arabacıya bir sokağa sapmasını ve oldukça mütevazı bir lokantanın önünde durmasını emretti. Kupa arabasından inen kahramanımız parasını verip arabacıyı gönderdi, Petruşka'ya eve gidip kendisini beklemesini emretti, lokantaya girdi ve özel bir odaya geçerek yemek ısmarladı. Kendini kötü hissediyordu ve kafası karmakarışıktı. Odanın içinde uzun süre sıkıntıyla bir duvardan diğerine gitti geldi; sonunda masaya oturdu, ellerini alnına dayayarak durumunu gözden geçirmeye ve bir karara varmaya çalıştı...

IV. Bölüm

O gün meclis üyesi ve aynı zamanda Bay Golyadkin'in velinimeti olan Berendeyev'in biricik kızı Klara Olsufyevna'nın doğum günü parlak bir şekilde, – İzmailovski Köprüsü dolaylarında oturan yüksek memurların uzun süredir görmediği görkemli, gösterişli bir yemekle, – bir akşam yemeğinden çok Baltazar'ın[6] ziyafetlerini anımsatan bir yemekle – zevk, ihtişam, kibarlık bakımından ve Yeliseyev ile Milyutin'den alınan Clicquot şampanya, istiridye, meyvelerle ve ayrıca kaymak tabaka ile yüksek rütbeli memurların katılımıyla Babil âlemlerini hatırlatan bir yemekle, – kutlanmıştı ve bu görkemli yemekle kutlanan doğum günü, küçük ama hoş, elit ve kibar bir aile balosuyla sona ermişti. Bu tür balolar olur, ama böylesine bir baloya pek sık rastlanamayacağını açıkyüreklilikle belirtmeliyim. Balodan çok aile toplantısına benzeyen bu tür balolara ancak meclis üyesi Berendeyev'in evi gibi evlerde rastlanabilir. Açıkçası meclisin diğer üyelerinin bu tür bir balo düzenleyebilecekleri konusunda şüphelerim var. Ah, keşke şair olsaydım! – ama Homeros ya da Puşkin ayarında bir şair; onlar kadar yetenekli olmayan bir şair bu işin üstesinden gelemez – ey okuyucu, eğer bu kadar yetenekli olsaydım parlak renkler ve büyük bir fırçayla bu baloyu resmederdim! Bu görkemli günü tüm güzelliğiyle kâğıda dökerdim. Şiirime akşam yemeğiyle başlardım ve toplantının onur konuğu şerefine ilk kadehlerin kaldırıldığı o etkileyici ve törensel anı özellikle vurgulardım. İlk olarak, Demostenes'in[7] bir konuşmasını saygıyla dinler gibi sessiz duran konukları betimlerdim. Konukların en yaşlısı olduğu için belli bir üstünlüğe sahip olan, saçları ağırmış Andrey Filippoviç'in oturduğu yerden kalkmasını ve parlak bir şarap kadehini şerefe kaldırmasını anlatırdım – o şarap ki böyle önemli anlarda içilmesi için uzak bir krallıktan getirtilmişti ve bir şaraptan çok cennet meyvelerinin suyuna benziyordu. Andrey Filippoviç'in ardından kadehlerini kaldıran ve meraklı gözlerle ona bakan konukları ve doğum günü kutlanan genç kızın mutlu ailesini anlatırdım. Gözyaşları kadehine damlayan Andrey Filippoviç'in konuşmasını ve iyi dileklerini, herkesi şerefe içmeye davet etmesini anlatırdım... Ama yemeğin baş kadın oyuncusu Klara Olsufyevna'nın mutluluk ve utangaçlıktan bir bahar gülü gibi pembeleşen yanaklarıyla, duygularına egemen olamayıp kendini annesinin kollarına bıraktığı, duygulanan annesinin gözyaşlarına hâkim olamadığı, uzun hizmet

yıllarında bacaklarını kaybeden ve bu hizmetlerini kaderinin servet, ev, birkaç köy ve güzel bir kız evlatla ödüllendirdiği, ihtiyar, saygıdeğer meclis üyesi babası Olsufiy İvanoviç'in bir çocuk gibi ağlamaya başladığı ve gözyaşları arasında ekselanslarının son derece iyiliksever bir insan olduğunu söylediği o anı hakkını vererek anlatamayacağımı itiraf etmeliyim. O anda orada bulunanların kalplerinde hissettikleri coşkuyu da, – hatta genç bir kayıt memurunun (o anda kayıt memurundan çok bir meclis üyesini andırıyordu) Andrey Filippoviç'in dokunaklı konuşmasını dinlerken ağladığını da – kesinlikle anlatamayacağımı söyleyeyim. Hoş, Andrey Filippoviç de o görkemli anda 6. dereceden bir memura ve bir bölüm şefine benzemiyordu, – hayır, kesinlikle başka biriydi... neye benzetebileceğimi ben de bilemiyorum, ama 6. dereceden bir memura benzemiyordu. Çok daha yüce bir insandı! Son olarak... Tanrım, neden beni insan hayatındaki erdemin bazen nankörlüğe, özgür düşünceye, kusurlara ve kıskançlığa üstün geldiğinin kanıtı olan bu önemli ve ibret verici anları güzel ve etkili bir dille anlatma yeteneğinden mahrum bıraktın! Hiçbir şey söylemek istemiyorum – çünkü kötü anlatmaktansa hiçbir şey söylememek çok daha zarif olur – ama dikkatinizi Andrey Filippoviç'in, oturduğu yerden kalkıp şerefe kadeh kaldıran ve genç kızın anne babasının yaşlı gözlerinde, Andrey Filippoviç'in gururlu gözlerinde, şerefine yemek verilen genç kızın mahcup gözlerinde, konukların hayranlıkla bakan gözlerinde, bu parlak gencin bazı genç meslektaşlarının kıskanç gözlerinde büyük bir değer kazanan yirmi altı yaşına yeni girmiş olan yeğeni Vladimir Semyonoviç'e çekmek istiyorum. Bu genç adamın – iltifat olarak genç bir adamdan çok yaşını başı almış, tecrübeli bir adama benzediğini söyleyebilirim – kızaran yanaklarından rütbesine kadar her şeyinin, ahlaklı ve prensip sahibi bir insan olduğunu haykırdığını söylemeden geçemeyeceğim. Ve son olarak Andrey Filippoviç'in çalışma arkadaşı, Olsufiy İvanoviç'in eski çalışma arkadaşı, masa şefi, aynı zamanda ailenin eski bir dostu ve Klara Olsufyevna'nın vaftiz babası olan Anton Antonoviç Setoçkin'in, – saçlarına ak düşmüş bu ihtiyarın horoz taklidi ve şakalar yaparak kadeh kaldırdığını da anlatmayacağım; onun bu senlibenli tavrının, deyim yerindeyse, herkesi gülmekten kırıp geçirdiğini ve Klara Olsufyevna'nın da anne babasının talimatıyla, bu şakalar ve tatlı sözler için onu öperek ödüllendirdiğinden de bahsetmeyeceğim. Ama şu kadarını söyleyeyim, bu keyifli yemekten sonra misafirler birbirleriyle adeta kardeş gibi olmuşlardı; yaşlılar ve kalburüstü kişiler dostça, hatta son derece samimi ve açıksözlü kısa bir sohbetten sonra

değerli vakitlerini hiç kaybetmeden başka bir odaya geçtiler ve iki gruba ayrılıp, saygınlıklarına yaraşır bir edayla yeşil çuhalı masalara oturdular; kadınlar misafir odasına geçtiler ve kısa süre içinde kaynaşıp çeşitli konulardan bahsetmeye başladılar; ve gecenin ilerleyen saatlerinde bacaklarını inanç, doğruluk uğrunda kaybetmiş ve bu yüzden ödüllendirilmiş olan son derece saygıdeğer ev sahibi, Vladimir Semyonoviç ve Klara Olsufyevna'nın yardımıyla konuklarının arasında dolaştı ve sonunda o da iyice keyiflenerek, her türlü masrafı göze alıp küçük, mütevazı bir balo tertiplemeye karar verdi; baloda çalacak müzisyenleri getirmesi için becerikli bir genci (yemekte bölüm şefini andıran genci) görevlendirdiler; on bir kişiden oluşan orkestra saat tam sekiz buçukta Fransız kadrilleri ve buna benzer danslar çalmaya başladı... Saçları ağarmış ev sahibinin eşsiz bir misafirperverlik gösterip düzenlediği baloyu anlatmak için kalemimin yetersiz, sönük ve renksiz kalacağını söylememe gerek bile yok. Sorarım size dostlar, Bay Golyadkin'in ilgi çekici maceralarının mütevazı anlatıcısı olan ben bu baloyu nasıl anlatabilirim, – güzelliğin, görkemin, nezaketin, neşenin, ağırbaşlı kibarlığın, kibar ağırbaşlılıkla, canlılıkla, eğlenceyle karışımını, yüksek rütbeli memurların, leylak pembesi omuzları ve yüzleriyle, güzel endamlarıyla, bu sakin duruşlarına, kibarca söylemek gerekirse, pek de uygun davranmayan hareketli ayaklarıyla birer masal perisini andıran eşleri ve kızlarını nasıl anlatabilirim? Ve son olarak, dans aralarında kimi küçük yeşil odada piposunu tüttüren, kimi ise salondan ayrılmayan neşeli ve vakur, genç ve ağırbaşlı, dalgın görünen, centilmen, memur delikanlıları, – her biri önemli bir rütbeye ve soyadına sahip olan delikanlıları, – zarafet ve özsaygı duygusuna sahip delikanlıları, – bayanlarla düzgün bir Fransızcayla konuşan ve eğer Rusça konuşacaklarsa en güzel ifadeleri, komplimanları, incelikli deyimleri kullanan delikanlıları, – sadece pipo içtikleri odada bu tarz konuşmayı bırakıp, "Petka, dostum, o ne polkaydı öyle" ya da "Vay, Vaysa, dans ettiğin kıza nasıl da sarılmıştın" gibi ifadeler kullanan delikanlıları nasıl anlatayım? Bütün bunları size son derece güzel bir dille resmetmek isterdim sevgili okuyucular! Ama maalesef yeteneğim buna izin vermiyor ve bu yüzden susuyorum. Biz en iyisi gerçekten yaşanmış bu öykünün tek ve gerçek kahramanı Bay Golyadkin'e dönelim.

Bütün bunlar yaşanırken tuhaf, aslında oldukça tuhaf bir durumdaydı. O da oradaydı beyler, yani baloda değildi, ama oldukça yakınlarındaydı.

Kendindeydi beyler; ama onun için her şey yolunda denilebilecek bir durumda değildi; Oradaydı – söylemesi bile garip geliyor – oradaydı ama, Olsufiy İvanoviç'in evinin arka merdivenlerinde. Bir şeyi yoktu, orada dikiliyordu; aklı başındaydı. Pek sıcak olmayan, karanlık bir yerde, büyük bir dolap ve eski paravanların arasında, çöplerin ve ıvır zıvırların ortasında saklanmıştı ve olup bitenleri takip ediyordu. Sadece izliyordu beyler: İstese içeri girebilirdi... niye girmesindi ki? Bir adım atsa içerideydi ve bunu ustalıkla becerebilirdi. O anda – büyük bir dolap ve eski paravanların arasında, çöplerin ve ıvır zıvırların ortasında, üç saat soğukta bekledikten sonra – Fransız bakan Villéle'in[8] "Beklemeyi bilen amacına ulaşır" sözünü tekrarlıyordu. Bay Golyadkin bu sözü, farklı konuyla ilgili bir kitapta okumuştu ve söze son derece uygun düşen bir anda hatırlamıştı. İlk olarak bu söz sanki içinde bulunduğu durum için söylenmişti, öte yandan macerasının sonunun iyi bitmesi ümidiyle üç saattir arka kapının önünde, karanlıkta ve soğukta bekleyen bir insanın aklına neden gelmesindi? Fransız bakanı Villéle'in sözünü hatırlayan Bay Golyadkin'in aklına, nedense Türk veziri Martsimiris ve öyküsünü yine bir kitapta okuduğu güzel kontes Luiz de geldi. Sonra aklına Cizvitlerin başarıya ulaşmak için her şey mubahtır anlayışı geldi. Kendini bu tarihsel anlayışla cesaretlendiren Bay Golyadkin, Cizvitler de kimmiş diye düşündü. Hepsi birer aptaldı, servis büfesinin olduğu oda (Bay Golyadkin'in o anda saklandığı arka merdivenlere açılan oda) bir dakika boş kalsaydı, dünyadaki bütün Cizvitlere boşverirdi – servis büfesinin olduğu odadan çay odasına, oradan da oyun odasına, oradan da o anda polka yaptıkları salona geçerdi. Ve geçerdi, kesinlikle geçerdi – ve kimse onu fark etmezdi; ve oraya geçince de ne yapacağını bilirdi. Aklından neler geçtiğini bilmek pek mümkün olmasa da kesinlikle gerçek öykümüzün kahramanının durumu buydu beyler. O da herkes gibi girip merdivenleri tırmanabilirdi, niye yapamasındı ki; ama daha ötesi için açıkçası pek cesareti yoktu... bunun nedeni herhangi birinden çekinmesi değil, gitmeyi istememesi, saklanmayı tercih etmesiydi. İki buçuk saattir sessizce bekliyordu. Neden beklemesindi ki? Villéle de beklemişti. "Villéle'i boşver şimdi! – diye kendi kendine düşündü Bay Golyadkin – Villéle'in bu durumla ne ilgisi var? Ben şimdi nasıl... yürüyüp içeri gireceğim? Numaracı sen de! – Bay Golyadkin soğuktan donmuş eliyle soğuktan donmuş yanağını çimdikledi, – Aptalın tekisin, soyadını hak ediyorsun!"[9] Ama o anda kendi kendine öylesine, belli bir amacı olmadan çıkışıyordu. Birkaç adım atmak ve içeri girmek üzereydi; beklediği fırsat gelmişti; büfe odası

boştu ve etrafta da kimseler görünmüyordu; Bay Golyadkin küçük pencereden bunu görmüştü; ileri doğru iki adım atıp, kapıyı açmaya başlamıştı. "Girsem mi, girmesem mi? Acaba girsem mi, yoksa girmesem mi? Gireceğim... neden girmeyeyim? Zafer cesur davrananlarındır!" Kendi kendini böyle cesaretlendiren kahramanımız, aniden ve beklenmedik bir hareketle yeniden paravanların arasına geriledi. "Hayır, olmaz – diye düşündü – ya birisi girerse? İşte birileri girdi bile; kimse yokken neden fırsatı kaçırdım? Rahatlıkla girebilirdim!.. Ben de bu pısırıklık varken içeri falan giremem! Ne kadar da çekingenim! Tavuk gibi korkuyorum. Benim soyumda var, bütün mesele bu! Hiçbir işi doğru düzgün beceremeyiz biz: Buna şüphe yok. Kazık gibi dikildim kaldım burada! Şimdi evde oturmuş çayımı içiyor olmalıydım... Şimdi bir çay olsa ne iyi olurdu. Biraz daha geç kalırsam Petruşka da söylenmeye başlar. Eve mi gitsem? Bu yemeğin de, balonun da cehenneme kadar yolu var! Gidiyorum işte!" Bay Golyadkin bu kararı verdikten sonra yay gibi öne atıldı; iki adım atınca kendini büfe odasında buldu, hızla kaputunu ve şapkasını çıkartıp bir köşeye koydu, üstünü başını düzeltti; sonra... sonra çay salonuna, çay salonundan da, büyük bir heyecanla kâğıt oynayanlara fark ettirmeden diğer odaya geçti; sonra... sonra... Bay Golyadkin etrafında olup bitene aldırmadan, aniden dosdoğru dans salonuna daldı.

Şansına, o anda kimse dans etmiyordu. Genç bayanlar, resmedilmeye değer gruplar halinde dolaşıyorlardı. Erkeklerin bir kısmı kendi aralarında gevezelik ediyor bir kısmı da sonraki danslar için bayanlardan söz alıyordu. Bay Golyadkin bunların hiçbirinin farkında değildi. Gözü sadece Klara Olsufyevna'yı görüyordu; onun yanında Andrey Filippoviç, Vladimir Semyonoviç, iki ya da üç subay ve herkesin hemen fark edeceği, geçmişte belirli başarılar kazanmış ya da gelecekleri parlak iki ya da üç genç vardı... Birkaç kişiyi daha gördü. Ya da görmedi; işin doğrusu kimseyi görmedi, kimseye bakmadı... onu davet edilmediği bir baloya çeken yay, daha da çekiyordu; yoluna çıkan bir danışmana çarptı, ayağına bastı; yaşlı bir kadıncağızın eteğine takıldı, hafifçe yırttı, elinde tepsi olan bir uşağa çarptı ve bunları fark etmeden, daha doğrusu fark etmesine rağmen aldırmadan ilerledi ve kendini Klara Olsufyevna'nın karşısında buldu. O anda yer yarılsa büyük bir zevkle, gözünü bile kırpmadan içine girerdi kuşkusuz; ama olan olmuştu bir kere... geri döndürme imkânı yoktu. Ne yapacaktı? Durumu düzeltemezdi – ancak dik durursa düzeltebilirdi. Bay Golyadkin

böyle durumlarda idare etmeyi bilmezdi, dans salonlarında bulunmaya alışık değildi... Ama olan olmuştu. Üstelik Cizvitler de işe karışmıştı... fakat Bay Golyadkin o an, onları düşünecek durumda değildi! Salondaki gezinmeler, sesler, konuşmalar, gülüşmeler, birisi işaret vermiş gibi bir anda kesildi ve Bay Golyadkin'in etrafı yavaş yavaş insanlarla dolmaya başladı. Ama Bay Golyadkin hiçbir şey duymuyor, görmüyor, hatta bakamıyordu bile... hiçbir şeye, hiç kimseye bakamıyordu; gözlerini yere dikti ve o gece bir şekilde kendisini öldürmeye yemin etti. Kendine bu sözü verdikten sonra içinden şöyle dedi: "İşte başlıyor!" – ve kendisinden beklenmeyen bir tavırla, büyük bir heyecanla konuşmaya başladı.

Bay Golyadkin konuşmaya, doğum gününü kutlayarak ve iyi dileklerini sunarak başladı. Kutlama kısmı iyi gitti; Ama kahramanımız, dilekler faslına gelince duraksamaya başladı. Duraksarsa her şeyi berbat edeceğini fark etti. Öyle de oldu – duraksadı ve dili dolandı... dili dolandı ve kızardı; kızardı ve ne yapacağını bilemedi; ne yapacağını bilemedi ve bakışlarını kaldırdı; bakışlarını kaldırdı ve etrafına bakındı; etrafına bakındı ve – ve donakaldı... Herkes etrafına toplanmış sessizce bekliyordu; arkadakiler kendi aralarında fısıldaşıyorlardı; öndekiler kahkahalarını saklamıyorlardı. Bay Golyadkin itaatkâr, şaşkın bakışlarını Andrey Filippoviç'e çevirdi. Andrey Filippoviç, Bay Golyadkin'e öyle bir baktı ki kahramanımız daha önce zaten ölmemiş olsaydı, bu bakışlar onu kesin öldürürdü – neyse ki böyle bir şey pek mümkün değildi. Sessizlik hâlâ sürüyordu.

— Bunlar daha çok ev ve özel hayatımla ilgili şeyler Andrey Filippoviç, – Bay Golyadkin'in sesi zar zor duyuluyordu, – işle ilgili şeyler değil Andrey Filippoviç...

— Kendinizden utanmalısınız beyefendi! – Andrey Filippoviç kısık bir sesle konuşmuştu ama sesinde öfke vardı, – bunları söyledikten sonra Klara Olsufyevna'nın elinden tutarak Bay Golyadkin'e sırtını çevirdi.

— Utanmam için bir neden yok Andrey Filippoviç, – Bay Golyadkin alçak sesle, acıklı bakışlarını çevresini saranlar üzerinde gezdirerek, durumunu kurtarmak için bir çıkış yolu arayarak cevap verdi.

— Bir şey yok beyler! Bunda büyütecek ne var? Herkesin başına gelebilir, – Bay Golyadkin, birkaç adım atıp çevresini saran kalabalıktan kurtulmaya çalışarak fısıldamıştı. Kalabalık açılarak ona yol verdi. Zavallı

kahramanımız iki sıra meraklı ve şaşkın izleyicinin arasından geçti. Kader onu sürüklüyordu. Bay Golyadkin, kaderi tarafından sürüklendiğini hissediyordu. Bu nazik duruma hiç girmemiş, girişte, karanlık merdivenlerin yanında kalmış olmayı diliyordu; ama bu mümkün olmadığı için bir köşeye çekilip saklanmaya çalıştı – böylesi mütevazı, uygun olacak, kimsenin dikkatini çekmeyecek ve aynı zamanda ev sahibi ile konukların hoşgörüsünü kazanacaktı. Ayrıca ayağını bastığı yerin kaydığını, sendeleyip düşeceğini hissediyordu. Sonunda köşeye ulaşabildi, kollarını iki sandalyenin arkalıklarına yaslayıp sandalyelere sahip çıkarak ve Olsufiy İvanoviç'in etrafında toplanmış misafirlerine elinden geldiğince kendisine güvenli bir tavırla bakarak, kayıtsız, orada bulunanlardan farksız bir izleyiciymiş gibi durdu. En yakınındaki uzun boylu ve yakışıklı subayın yanında kendini bir böcek gibi hissediyordu.

— Bu iki sandalyenin sahibi var teğmenim: Biri Klara Olsufyevna'nın diğeri şu anda dans pistinde olan Prenses Çevçehanova'nın; onlar için tutuyorum – Bay Golyadkin teğmene yalvaran gözlerle bakıyor ve tıkanacakmış gibi konuşuyordu. Teğmen hiçbir şey söylemedi ve küçümser bir gülümsemeyle arkasını döndü. İlk denemede hedefi bulamayan kahramanımız şansını başka bir köşede denemeye karar verdi ve göğsünde önemli bir haç nişanı olan önemli bir danışmana yöneldi. Ama danışman öyle soğuk bir bakış attı ki Bay Golyadkin başından aşağı bir kova soğuk su dökülmüş gibi hissedip sustu. Kimseyle konuşmayıp sesini çıkarmamaya, iyiymiş, oradakilerden bir farkı yokmuş gibi görünmeye karar verdi. Bu kararını uygulamak için gözlerini redingotunun kollarına dikti, sonra başını kaldırdı ve saygıdeğer beyefendilerden birine bakmaya başladı. "Başındaki peruk galiba – diye düşündü Bay Golyadkin, – bir çıkarsa kafası avucumun içi gibi çırılçıplak ortaya çıkar." Bu önemli keşfi yapan Bay Golyadkin'in aklına Muhammed peygamber soyundan geldiklerini belirtmek için yeşil sarık saran Arap emirlerinin, bu sarıkları çıkarmaları halinde çıplak, saçsız başlarının ortaya çıkacağı geldi. Sonra, muhtemelen kafasındaki fikirlerle Türkler arasında özel bir bağlantı kurarak, Andrey Filippoviç'in giydiği çizmelerin, çizmeden çok Türk işi çarıklara benzediğini düşündü. Bay Golyadkin'in yavaş yavaş kendine geldiği görülüyordu. "Tavandaki şu avize, – diye aklından geçti, – tavandaki şu avize birdenbire kopup insanların üzerine düşse hemen Klara Olsufyevna'yı kurtarmaya koşardım. Onu kurtarıp şöyle derdim: "Korkmayın hanımefendi; bir şey yok,

kurtardım sizi." Sonra... Bay Golyadkin, Klara Olsufyevna'yı görebilmek için etrafına bakındı ve Olsufiy İvanoviç'in emektar uşağı Gerasimıç'ı gördü. Gerasimıç son derece düşünceli, ciddi ve resmi bir tavırla ona doğru geliyordu. Bay Golyadkin ürperdi, gayriihtiyari, son derece tatsız bir duyguyla yüzünü ekşitti. Etrafına bakındı: Aklından kimseye görünmeden, fark ettirmeden – hiçbir şey yapmamış, konunun kendisiyle hiç alakası yokmuş gibi – sıvışmak geçti. Ama kahramanımız bir şey yapmaya fırsat bulamadan Gerasimıç geldi, karşısına dikildi.

— Fark ettiniz mi Gerasimıç, – dedi kahramanımız gülümseyerek, – gidin, uşaklara söyleyin, – şamdandaki muma bakın Gerasimıç, – düşmek üzere: Söyleyin düzeltsinler; yoksa şimdi düşecek Gerasimıç...

— Mum mu dediniz efendim? Hayır, düzgün duruyor efendim; biri sizi soruyor beyefendi?

— Kim beni soruyor Gerasimıç?

— Doğrusu, ben de tanımıyorum efendim. Adamın biri. "Yakov Petroviç Golyadkin burada mı?" diye sordu. Çok önemli ve acil bir mesele olduğunu söyledi... Böyle dedi efendim.

— Hayır Gerasimıç, yanılıyorsunuz; yanlışınız var Gerasimıç.

— Sanmıyorum efendim.

— Hayır Gerasimıç, yanılıyorsunuz. Sizin sanıp sanmamanızın bir önemi yok. Beni kimse sormuyor. Ben burada kendi evimde sayıldığımdan, beni sorabilecek herkes zaten burada Gerasimıç.

Bay Golyadkin nefes aldı ve etrafına baktı. Her şey meydandaydı! Salondaki herkes büyük bir ağırbaşlılıkla gözlerini, kulaklarını ona dikmişlerdi. Erkekler daha da yaklaşmış dinliyorlardı. Kadınlar biraz ileride, kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Ev sahibi de Bay Golyadkin'in yakınlarına geldi ve görünüşünden, tavırlarından Bay Golyadkin'in durumuyla pek yakından ilgilenmemiş gibi görünüyorduysa da, öykümüzün kahramanı onun hareketlerinden kaderini tayin edecek anın geldiğini hissetmişti. Bay Golyadkin cesur bir hamle yapma, düşmanlarını yere serme anının geldiğini iyice anlamıştı. Bay Golyadkin'in içi kıpır kıpırdı. İyice

heyecanlanmıştı ve Gerasimıç'a dönerek titrek, mağrur bir sesle konuşmaya başladı.

— Hayır dostum, beni kimse çağırmıyor. Yanılıyorsun. Şunu da söyleyeyim, sabah bana... sabah bana, (Bay Golyadkin sesini yükseltti) velinimetim olan ve bunca yıldır bana babalık eden Olsufiy İvanoviç'in, ailesinin bu en mutlu gününde bana evinin kapısını kapattığını söylediğinde de yanılıyordun. (Bay Golyadkin sözlerinden memnun, gerçekten duygulanmış bir halde etrafına baktı. Gözleri doldu.) Tekrar ediyorum dostum, – kahramanımız sözlerini tamamladı, – hata ettin, çok büyük ve bağışlanamaz bir hata ettin...

Gayet görkemli bir andı. Bay Golyadkin söylediklerinin çok düzgün bir izlenim yarattığını hissetti. Bay Golyadkin başını öne eğmiş, Olsufiy İvanoviç'in onu kucaklamasını bekliyordu. Misafirler arasında fark edilir bir heyecan ve hareketlenme olmuştu. Taş yürekli ve merhametsiz Gerasimıç bile bu sefer zorlanarak "Sanmıyorum efendim" diyebilmişti... ama acımasız orkestra, hiç de sırası değilken bir polka çalmaya başladı. Her şey boşa gitmiş, yarattığı izlenim tamamen dağılmıştı. Bay Golyadkin irkildi, Gerasimıç geriledi, salonda bir dalgalanma oldu ve Vladimir Semyonoviç, Klara Olsufyevna'yla, yakışıklı teğmen de Prenses Çevçehanova ile ilk dansı yapabilmek için atıldılar. İzleyiciler polka yapan çiftleri ilgiyle ve zevkle izleyebilmek için geriledi – polka o günlerde herkesin ilgiyle izlediği ilginç, yeni, moda danstı. Bay Golyadkin, o an için unutulmuştu. Ama aniden herkes heyecanlandı, koşuşturmaya başladı, kalabalık birbirine girdi; müzik kesilmişti... çok garip bir şey oldu. Dans etmekten yorulan, nefes nefese kalan Klara Olsufyevna, kıpkırmızı kesilmiş yanakları ve hızla kalkıp inen göğsüyle kendini koltuğa bıraktı. Herkes ona hayran olmuştu, iltifat etmek ve yaşattığı keyif dolayısıyla teşekkür etmek için birbiriyle yarışıyordu, – Bay Golyadkin aniden atılıp karşısında durdu. Bay Golyadkin'in yüzü sararmıştı, perişan bir haldeydi; yorulmuşa benziyor, güçlükle hareket ediyordu. Nedense gülümsüyordu, bir şey rica ediyormuş gibi elini uzattı. Bu davet karşısında şaşıran Klara Olsufyevna elini çekecek zaman bulamadı ve Bay Golyadkin'in davetini kabul etmek zorunda kaldı. Bay Golyadkin öne doğru sendeledi, bir kere daha sendeledi, ayağını kaldırdı, yere sürttü, yere vurdu, ayağı takıldı... o da Klara Olsufyevna'yla dans etmek istiyordu. Klara Olsufyevna bir çığlık attı; elini Bay Golyadkin'den kurtarabilmek için herkes atıldı ve kalabalık kahramanımızı

bir anda yaklaşık on adım uzağa itti. Hemen bir çember içine aldı. Geri çekilirken neredeyse devirdiği iki yaşlı kadının çığlığı ve feryadı duyuldu. Korkunç bir kargaşa vardı; herkes sorular soruyor, herkes bağırıyor, herkes bir şeyler söylüyordu. Orkestra susmuştu. Kahramanımız çevresini saran çemberin içinde dönüp duruyor, yüzüne bir gülümseme oturtmuş kendi kendine "Ben neden hanımların hoşuna giden, yeni çıkmış, enteresan polka dansını yapmayayım... ama sıradan bir şeyse, kabul etmeliyim ki..." diye mırıldanıyordu. Ama kimse, Bay Golyadkin'in neyi kabul ettiğiyle ilgilenmiyordu. Kahramanımız aniden bir elin kolunu yakaladığını, başka bir elin de hafifçe sırtından iterek, onu başka bir köşeye sürüklediğini hissetti. Kapıya doğru gittiğini fark etti. Bay Golyadkin bir şeyler söylemek, bir şeyler yapmak istedi... Ama hayır, artık başka bir şey istemiyordu. Sadece farkında olmadan gülümsemeye devam ediyordu. Kaputunu giydirdiklerini, şapkasını gözlerine kadar indirdiklerini hissetti; kendini bir anda giriş holünde, karanlıkta ve soğukta ve en sonunda merdivenlerde buldu. Ayağı bir şeye takıldı, bir uçuruma düşüyormuş gibi geldi; bağırmak istedi – ve kendini bir anda avluda buldu. Temiz havayı içine çekti ve birkaç dakika hareketsiz durdu; yeniden çalmaya başlayan orkestranın sesi duyuldu. Bay Golyadkin bir anda her şeyi hatırladı; yitirdiği tüm enerjisini geri kazanmışa benziyordu. Ayaklarından zincirlenmiş gibi kalakaldığı yerden hızla ileri atıldı, açık havaya, özgürlüğe, kaderinin onu götüreceği yere doğru koşmaya başladı...

V. Bölüm

Bay Golyadkin düşmanlarından, peşindekilerden, işittiği hakaretlerden, yaşlı hanımların telaşlı bağrışmalarından, kadınların ah-vahlarından ve Andrey Filippoviç'in öldürücü bakışlarından kaçıp, kendinden geçmiş bir halde İzmailovski Köprüsü'nün yakınlarındaki Fontanka rıhtımına çıktığında, Peterburg'daki bütün saat kuleleri gece yarısını vuruyordu. Bay Golyadkin kendini ölmüş gibi hissediyordu, – kelimenin tam anlamıyla ölmüştü ve o anda koşabilecek gücü bulmuş olması kendisinin de inanamadığı bir mucizeydi. Korkunç – ıslak, sisli, yağmurlu, ince ince kar yağan, insanın avurtlarının şişmesine, nezleye, sıtmaya, anjine ve bunlar gibi her türlü ateşli hastalığa yakalanmasına neden olabilecek, – kısacası Peterburg Kasımı'nın tüm nimetlerini sunan bir akşamdı. Rüzgâr boş sokaklarda uğulduyor, Fontanka'nın kara sularını yükseltip kıyıya çarpıyor, bu uğuldamalara tiz, keskin çığlıklarla, her Peterburglunun yakından tanıdığı sonu gelmez ince, titrek seslerle dolu bir konserle karşılık veren sokak lambalarını coşkuyla yalayıp geçiyordu. Karla karışık yağmur yağıyordu. Yağmur damlaları rüzgârla birlikte, itfaiye hortumundan fışkırır gibi yatay ve hızlı bir seyir izliyor ve talihsiz Bay Golyadkin'in yüzüne binlerce iğne gibi saplanıyordu. Arabaların uzaktan gelen tekerlek sesleri, rüzgârın uğultusu, sokak lambalarının gıcırtıları gecenin sessizliğini bozuyor ve çatılardan, verandalardan, oluklardan, saçaklardan kaldırıma dökülen suların şırıltıları duyuluyordu. Ne uzakta ne de yakında tek bir canlı bile görünmüyordu ve gecenin bu vaktinde, bu havada bu çok doğaldı. Sadece Bay Golyadkin büyük bir ümitsizlikle, gecenin bu vaktinde Fontanka kaldırımlarında olmanın verdiği korkuyla küçük, hızlı adımlar atıyor ve Şestilavoçnoy Sokağı'nda dördüncü kattaki dairesine bir an önce ulaşabilmek için acele ediyordu.

Kar, yağmur, Peterburg Kasımı'nın şiddetli fırtınası ve sisinin neden olduğu tarifsiz korku, sanki gününü, akşamını, gecesini berbat etmek için düşmanlarıyla işbirliği yapmış gibi talihsiz Bay Golyadkin'in üzerine çökmüş, ona hiç acımamış, rahat vermemiş, iliklerine kadar ıslatmış, gözlerini açamaz hale getirmiş, dört bir yandan esmiş, sersemletip aklını başından almıştı, – Bay Golyadkin bütün bunlara rağmen kaderin kendisine oynadığı son oyuna neredeyse hiç tepki vermemişti: Birkaç dakika önce

Belediye Meclisi üyesi Berendeyev'in evinde başına gelenler onu çok sarsmış, yaralamıştı. Yabancı, tarafsız bir gözlemci Bay Golyadkin'in bu üzücü kaçışını görseydi, içine düştüğü felaketin büyüklüğünü hemen anlardı ve Bay Golyadkin'in kaçtığını, kaçıp saklanmak istediğini söylerdi. Durum gerçekten böyleydi aslında! Şunu da ekleyelim: Bay Golyadkin yalnızca kendinden kaçmak istemiyor, bir daha geri dönmemek üzere ortadan kaybolmak istiyordu. O anda etrafındaki hiçbir şeyi duymuyor, etrafında olan hiçbir şeyi anlamıyordu, yağmurlu gecenin, uzun süredir yürüdüğünün, yağmurun, karın, rüzgârın, kötü havanın farkında değil gibiydi. Çizmesinin üzerine geçirdiği galoşların sağ teki Fontanka kaldırımlarındaki çamur ve kara takılıp düşmüştü, ama Bay Golyadkin dönüp almayı düşünmüyordu, hatta düştüğünün farkında bile değildi. Kafası o kadar karışmıştı ki, etrafında dönen onca şeye rağmen aklına düştüğü korkunç durum geliyor ve kaldırımın ortasında put gibi, hareket etmeden duruyordu; bu anlarda ölüyor, ortadan kayboluyordu; sonra aniden müthiş bir hızla atılıp koşmaya başlıyor, peşinde biri varmış, korkunç bir felaketten kaçıyormuş gibi, sağına soluna dikkat etmeden koşuyordu... Durumu gerçekten korkunçtu!.. Sonunda gücü tükenen Bay Golyadkin durdu, aniden burnu kanamaya başlamış gibi rıhtımın parmaklıklarına yaslandı ve gözlerini Fontanka'nın bulanık, kara sularına dikti. Bu durumda ne kadar kaldığı bilinmiyor. Bilinen tek şey, o anda Bay Golyadkin'in büyük bir ümitsizliğe, ıstıraba, üzüntüye kapılmış, yorgunluktan ölmüş, hiçbir şeyi hatırlamayacak bir duruma gelmiş olmasıydı: Ne İzmailovski Köprüsü'nü, ne Şestilavoçnoy Sokağı'nı ne de o anki durumunu hatırlıyordu. Artık elinden ne gelirdi? Olan olmuştu: Mesele olmuş, bitmiş, hüküm verilmiş, imzalanmıştı; yapabileceği ne kalmıştı?.. Aniden... aniden tüm vücudu ürperdi ve elinden olmadan, yana doğru iki adım attı. Nedenini bilmediği bir huzursuzlukla etrafına baktı; ama kimse yoktu, alışılmadık bir şey de olmamıştı, – ama yine de... yine de yanında parmaklıklara yaslanan başka biri varmış, – ve ne gariptir ki! – bu biri ona hızlı hızlı, anlaşılmaz, ama onunla yakından ilgili bir şeyler söylemiş gibi gelmişti. "Hayal mi gördüm yoksa? – Bay Golyadkin tekrar etrafına bakındı. – Hem, neredeyim ben?.." – deyip kafasını iki yana salladı ve gözlerini kısıp miyop gözleriyle önünde uzanan yağmurlu, karlı karanlığı olabildiğince seçmeye çalışarak, endişe, üzüntü ve hatta korkuyla sisli, nemli uzaklara baktı. Ama Bay Golyadkin'in gözlerine dikkatini çekecek yeni bir şey takılmadı. Her şey yerli yerinde, olması gerektiği gibiydi, örneğin kar, daha büyük tanelerle, daha hızlı, daha yoğun

yağıyordu; yirmi adım ötesi görünmüyordu; sokak lambaları şimdi daha tiz gıcırtılarla sallanıyor ve rüzgâr kasvetli şarkısını, yarım kapik isteyen bir dilenci gibi daha acıklı, daha hüzünlü söylüyordu. "Ne oldu bana böyle?" – diye kendi kendine sordu tekrar etrafına bakınan ve yürümeye koyulan Bay Golyadkin. Ama bu arada tüm benliğini yeni bir duygu kapladı: Hüzün dese hüzün değil, korku dese korku değil, garip bir duygu... tüm vücudu hummalı bir titremeye tutuldu. Dayanılmaz bir andı! "Bir şeyim yok – dedi kendi kendini cesaretlendirmek için – bir şeyim yok, iyiyim; belki de bir şey olmamıştır ve kimsenin şerefine leke gelmemiştir. Belki de böyle olması gerekiyordu, – ne söylediğinin farkında olmadan devam etti, – belki de her şey yoluna girer, kimse bir şey söylemez, bu olay unutulur gider." Bunları söyleyip içini biraz ferahlatan Bay Golyadkin biraz silkindi, şapkasının, yakasının, paltosunun, atkısının, çizmelerinin üzerinde biriken karları temizledi, – ama içini kaplayan garip duygudan, garip karanlık hüzünden bir türlü kurtulamadı. Uzaklardan bir top patlaması duyuldu. "Hava da amma kötü, – diye düşündü kahramanımız – sel mi geliyor acaba? Sular da hızla yükseliyor." Bay Golyadkin, kendisi gibi bu geç saate kadar dışarıda kalmış birinin geldiğini gördüğünde bunları söylüyordu ya da düşünüyordu. Önemsiz, sıradan bir duruma benziyordu; ama nedense Bay Golyadkin kuşkulandı, hatta korktu, ne yapacağını bilemedi. Adamdan bir kötülük geleceğinden değil ama, belli de olmazdı... "Tanrı bilir kimin nesi, bu saatte dışarıda olduğuna göre, – Bay Golyadkin'in kafasından bu düşünce geçti, – belki de burada olmasının bir nedeni vardır belki de amacı yolumu kesip sataşmaktır." Bay Golyadkin tam olarak bunu düşünmemiş olabilirdi, ama buna benzer ve hiç de hoş olmayan şeyler hissetmişti. Ama bir şey düşünmek ya da hissetmek için yeterli zamanı kalmamıştı: Yabancı iki adım ötesindeydi. Bay Golyadkin vakit kaybetmeden kendine has tavrını – yabancıyla bir ilgisi olmadığını, yolun ikisine yetecek kadar geniş olduğunu, kimsenin yoluna çıkmayacağını gösteren tavrını – takındı. Bir anda, yıldırım çarpmış gibi olduğu yerde kalakaldı ve hızla dönüp, yanından geçip gitmiş olan adamın arkasından baktı, – sanki biri arkasından çekmiş gibi, rüzgârın döndürdüğü bir rüzgârgülü gibi dönmüştü. Yabancı kar fırtınasının içinde çabucak gözden kaybolmuştu. Tepeden tırnağa Bay Golyadkin gibi giyinmişti ve aynı onun gibi Fontanka'nın kaldırımı boyunca hızlı, küçük adımlarla yürüyordu ve biraz da korkmuşa benziyordu. "Bu da nesi?" Bay Golyadkin, şüpheyle gülümseyerek ve baştan ayağa tüm vücudu titreyerek fısıldamıştı. Sırtından aşağı buz gibi bir

ter aktı. Bu arada yabancı tamamen gözden kaybolmuş, ayak sesleri duyulmaz olmuştu, ama Bay Golyadkin olduğu yerde hâlâ arkasından bakmaya devam ediyordu. Sonunda yavaş yavaş kendine geldi. "Neler oluyor – diye kendi kendine sıkıntıyla düşündü – aklımı mı kaçırıyorum acaba?" – döndü ve adımlarını hızlandırıp sıklaştırarak, hiçbir şey düşünmemeye çalışarak kendi yoluna gitti. Hiçbir şey düşünmemek için gözlerini bile kapatmıştı. Rüzgârın uğultusu ve fırtınanın sesi arasında birdenbire çok yakından gelen ayak sesleri duydu. İrkildi ve gözlerini açtı. Yirmi adım ötesinde kendisine hızla yaklaşan bir karaltı gördü. Karaltı aceleyle, hızlı adımlarla yaklaşıyordu; aralarındaki mesafe hızla azalıyordu. Bay Golyadkin bu yeni, birkaç dakika önce tanıştığı yoldaşını ancak şimdi tam anlamıyla görebilmişti, – görünce de şaşkınlıktan ve korkudan bir çığlık attı; bacakları titriyordu. On dakika önce yanından geçmiş olan adam şimdi birdenbire, hiç beklenmedik bir şekilde yeniden karşısındaydı. Ama Bay Golyadkin'i hayrete düşüren tek mucize bu değildi, – ve Bay Golyadkin o kadar şaşırmıştı ki durdu, bağırdı, bir şeyler söylemek istedi – yabancıya yetişmek, muhtemelen arkasından seslenip durdurmak için hareketlendi. Yabancı gerçekten de durdu, – Bay Golyadkin'den on adım ötedeydi ve sokak lambasının ışığı yabancıyı aydınlatıyordu – durdu, Bay Golyadkin'e döndü ve sabırsız, kaygılı bir ifadeyle ne söyleyeceğini beklemeye başladı. "Özür dilerim, sanırım birisiyle karıştırdım," – kahramanımızın sesi titriyordu. Yabancı sessizce, hışımla döndü ve Bay Golyadkin yüzünden kaybettiği iki saniyeyi kazanmak ister gibi hızlanarak yoluna devam etti. Bay Golyadkin ise zangır zangır titriyordu, dizlerinin bağı çözülmüştü ve inleyerek kaldırımın kenarındaki bir taşın üzerine çöktü. Bu kadar şaşırmasının bir nedeni vardı aslında. Bu yabancıyı bir yerden tanıyor gibiydi. Ama bir türlü çıkartamıyordu. Bu adamı sık sık görüyordu, hatta yakınlarda görmüştü; ama nerede görmüştü? Daha dün mü görmüştü? Asıl mesele Bay Golyadkin'in bu adamı sık sık görmüş olması değildi; zaten adamın dikkat çekici bir yanı pek yoktu, – ilk bakışta dikkati çekecek bir özelliği de yoktu. Sıradan, herkes kadar dürüst bir adamdı, hatta belki bazı önemli niteliklere de sahipti, – tek kelimeyle söyleyelim: Kendi halinde bir adamdı. Bay Golyadkin bu adama karşı kin, nefret, hatta en ufak bir düşmanlık bile hissetmedi, ama yine de, – özellikle o anda (ve bu önemli bir noktaydı), özellikle o anda ve o şartlarda karşılaşmak isteyeceği tipte bir adam değildi. Şunu da ekleyelim: Bay Golyadkin bu adamı gayet iyi tanıyordu; adını, soyadını bile biliyordu; ama yine de bu adama seslenmeyi,

tanıdığını belli etmeyi, adamın soyadını, babasının adını söylemeyi kesinlikle istemezdi. Bay Golyadkin'in şaşkınlığı kısa mı uzun mu sürdü, kaldırım taşının üzerinde ne kadar oturdu, – bunları söyleyemem, ama kendisini biraz topladıktan sonra ardına bakmadan, tüm gücüyle koşmaya başladığını söyleyebilirim; aklı meşguldü; iki kere tökezledi, düşecek gibi oldu – ve bu koşu sırasında Bay Golyadkin'in diğer çizmesinin galoşu da düştü. Sonunda biraz nefes alabilmek için adımlarını yavaşlattı, telaşla etrafına baktı ve farkında olmadan Fontanka'ya doğru yol aldığını, Aniçkin Köprüsü'nü geçtiğini, Nevski'den Liteyni'ye sapan yol ağzına geldiğini fark etti. Bay Golyadkin Liteyni'ye saptı. O anki durumu, uçurumun kenarında dururken altında sallanan, yarılan toprak parçası son bir sallanmayla koparak düşen ve onu da uçuruma sürükleyen, ama tutunup kendini kurtaracak, gözlerini derin boşluktan başka bir yana çevirecek gücü, azmi olmayan birini andırıyordu; uçurum onu kendine çekiyor ve sonunda ölüme bir an önce kavuşmak istercesine uçuruma kendisi atlıyor. Bay Golyadkin yolda başına kötü bir şey geleceğini, hoş olmayan bir şey yaşayacağını, örneğin yabancıyla tekrar karşılaşacağını biliyordu, hissediyordu ve bundan kesinlikle emindi; ama – işin garibi o da karşılaşmak istiyordu, bunu kaçınılmaz olarak görüyor ve içine düşmüş olduğu durumdan mümkün olduğunca çabuk kurtulmayı arzuluyordu. Ama bu arada koşmaya devam ediyordu ve tüm vücudu zayıfladığı, uyuştuğu için sanki dış bir kuvvet onu hareket ettiriyordu; kafasındaki düşünceler çalılara takılırcasına sağa sola takılıyor, tek bir noktada durmuyordu. Sırılsıklam olmuş, tir tir titreyen bir sokak köpeği peşine takıldı, kuyruğunu, kulaklarını kısıp ara sıra ürkek ve zeki gözlerle bakarak Bay Golyadkin'in yanında koşuyordu. Uzun süredir unutmuş olduğu bir düşünce – uzun süre önce yaşamış olduğu bir olayın hatırası – aklına gelmiş, çekiç gibi kafasına vuruyor, canını sıkıyor ve bu düşünceyi kafasından atamıyordu. "Şu pis köpek de nereden çıktı!" – diye bilinçsizce mırıldandı Bay Golyadkin. İtalyanskaya Sokağı'na saparken yabancıyı tekrar gördü. Ama yabancı bu sefer ona doğru gelmiyor, onunla aynı yönde, birkaç adım ilerisinde koşuyordu. Sonunda Şestilavoçnoy Sokağı'na girdiler. Bay Golyadkin'in soluğu kesilmişti. Yabancı, tam da Bay Golyadkin'in oturduğu evin önünde durdu. Zilin sesi ve hemen ardından demir sürgünün gıcırtısı duyuldu. Kapı açıldı, yabancı eğildi, hızla içeri girdi ve gözden kayboldu. Bay Golyadkin de hiç vakit kaybetmeden ok gibi atıldı ve kapıdan içeri daldı. Kapıcının homurdanmalarına aldırmadan, nefes nefese avluya koştu ve bir anlığına gözden kaybettiği garip yol

arkadaşını yeniden gördü. Yabancı, Bay Golyadkin'in dairesine çıkan merdivenlere atıldı. Bay Golyadkin de hızla peşinden gitti. Merdivenler karanlık, rutubetli ve pisti. Her köşede kiracıların kapı önüne koyduğu çerçöp vardı ve kendini merdivenlerde bulan her yabancı, yarım saat boyunca böyle berbat bir yerde yaşayan arkadaşlarına küfrederek, karanlıkta bacağını kırmadan yolunu bulmaya çalışırdı. Ama Bay Golyadkin'in yol arkadaşı burayı tanıyor, burada oturuyor gibiydi; hiç yabancılık çekmeden, kolayca ve hızla yolunu buluyordu. Bay Golyadkin neredeyse adama yetişmişti; hatta yabancının paltosunun eteği iki ya da üç kere burnuna sürtünmüştü. Kalbi duracak gibiydi; gizemli yabancı, Bay Golyadkin'in kapısının önünde durdu, kapıyı çaldı ve Petruşka, uyumayıp adamın gelmesini bekliyormuş gibi hemen açtı (başka bir zaman olsa bu durum Bay Golyadkin'i iyice hayrete düşürürdü), içeri giren adamın arkasından elinde mumla yürüdü. Hikâyemizin kahramanı da kendini kaybetmiş bir halde içeri daldı; şapkasını ve kaputunu çıkarmadan koridoru geçti ve odasının kapısının eşiğinde yıldırım çarpmış gibi durdu. Önsezilerinde kesinlikle yanılmamıştı. Olacağını tahmin ettiği ve korktuğu her şey tamamen gerçekleşmişti. Zorlukla nefes alıyor, başı dönüyordu. Yabancı da kaputunu ve şapkasını çıkarmadan yatağın üzerine oturmuş, hafifçe gülümsüyordu ve Bay Golyadkin'i süzerek başıyla dostça selam verdi. Bay Golyadkin bağırmak istedi ama yapamadı, – bir şekilde karşı çıkmak istedi ama gücü yetmedi. Tüyleri diken diken olmuştu ve korkudan ölmek üzereydi. Korkması için yeterli neden vardı. Bay Golyadkin gece vakti karşısına çıkan dostunun kim olduğunu anlamıştı. Bu dost kendinden başkası değildi, – her şeyiyle aynı başka bir Bay Golyadkin'di, – kısacası her anlamda öteki Bay Golyadkin'di.

VI. Bölüm

Bay Golyadkin ertesi gün saat tam sekizde, yatağında gözlerini açtı. Önceki günün ve müthiş şeylerin yaşandığı inanılmaz, tuhaf gecenin bütün garip olayları aniden tüm ağırlığıyla aklına ve gözlerinin önüne geldi. Düşmanlarının ona karşı sergilediği merhametsiz, şeytanca nefret ve hepsinden önemlisi bu nefretin son gösterisi Bay Golyadkin'in yüreğini sıkıştırdı. Ama başına gelenler o kadar garip, anlaşılmaz, çılgıncaydı ki inanıp ciddiye almak oldukça zordu; Bay Golyadkin nefretin insana neler yaptırabileceğini, – onuru ve gururu için savaşan düşmanın ne kadar acımasız olabileceğini – edindiği tecrübeler sayesinde öğrenmemiş olsaydı, bütün olanları gerçekdışı bir hezeyan, hayal gücünün aniden düzenini yitirmesi, zihnin bulanıklaşması olarak değerlendirebilirdi. Ayrıca Bay Golyadkin'in vücudundaki tüm hırpalanmış uzuvlar, serseme dönmüş başı, ağrıyan sırtı ve habis nezlesi önceki geceki yürüyüşün ve bu yürüyüş sırasında olanların gerçekliğini kanıtlıyor ve doğruluyordu. Zaten Bay Golyadkin de arkasından işler çevrildiğinin, ayağının kaydırılmaya çalışıldığının uzun süredir farkındaydı. Ama – ne yapabilirdi? Bay Golyadkin iyice düşündükten sonra, uygun zaman gelene kadar sessiz kalmaya, olacakları kabullenmeye ve itiraz etmemeye karar verdi. "Belki de sadece korkutmaya çalışıyorlardır, aldırmadığımı, karşı gelmediğimi, sesimi çıkarmadan işimi yaptığımı görünce boşverip rahat bırakırlar."

Petruşka'nın gelmesini yatağında gerinip, sızlayan vücudunu doğrultmaya çalışarak bekleyen Bay Golyadkin'in aklından bu düşünceler geçiyordu. Neredeyse bir çeyrek saat bekledi; tembel herifin tahta perdenin ardında semaverle uğraştığını duyuyor, ama çağırıp çağırmamaya karar veremiyordu. Şunu da ekleyelim: Bay Golyadkin, Petruşka'yla yüz yüze gelmekten biraz çekiniyordu. "Tanrı bilir – diye düşündü – Tanrı bilir bu namussuz olanlar hakkında ne düşünecek. Bir şey söylemez ama, kim bilir aklından neler geçiyordur." Sonunda kapının gıcırtısı duyuldu ve Petruşka elinde tepsiyle içeri girdi. Bay Golyadkin ne olacağını, malum konuda bir şey söyleyip söylemeyeceğini sabırsızlıkla bekleyerek, çekine çekine, yan gözle ona baktı. Ama Petruşka hiçbir şey söylemedi, tersine her zamankinden daha ketum, sert ve kızgın bakıyordu; hatta efendisine hiç bakmıyor, suskunluğu Bay Golyadkin'i endişelendiriyordu; getirdiklerini

masaya bıraktı, döndü ve sessizce kendi bölmesine gitti. "Namussuz herif, her şeyi öğrenmiş!" – diye söylendi Bay Golyadkin çayını alırken. Yine de Petruşka çeşitli nedenlerle birkaç defa daha odasına girmesine rağmen kahramanımız hiçbir şey sormadı. Bay Golyadkin'in içini derin bir huzursuzluk kapladı. Daireye gitmekten ödü patlıyordu. Orada onu bir aksiliğin beklediği duygusuna kapılmıştı. "Gittim diyelim – diye düşündü – orada bir aksilikle karşılaşmayacağım ne malum? Biraz sabırlı olsam daha iyi değil mi? Beklemek daha iyi olmaz mı? Oradakiler – bırakayım ne isterlerse yapsınlar; bugün biraz evde oturup gücümü toplayayım, bu konu hakkında etraflıca düşüneyim, uygun zaman geldiğinde de ansızın çökerim başlarına." Bunları düşünen Bay Golyadkin piposunu defalarca doldurup içti, zaman akıp geçti, saat dokuz buçuğa gelmişti bile. "Saat de dokuz buçuk oldu bile – diye düşündü Bay Golyadkin – mesai çoktan başlamıştır. Hastayım zaten, hem de nasıl hastayım, çok hastayım; hasta olmadığımı kim söyleyebilir? Bana ne canım! İnanmıyorlarsa, muhasebeciyi gönderip kontrol etsinler; gelip görsünler ne kadar hastayım! Sırtım ağrıyor, öksürüyorum, nezleyim; bu havada sokağa filan çıkamam, iyice hastalanıp ölürüm, bu mevsimde giden gidene..." Bay Golyadkin bu tür akıl yürütmelerle vicdanını rahatlattı ve Andrey Filippoviç'ten işe gelmediği için işiteceği azara karşılık önceden bahane yarattı. Öykümüzün kahramanı bu tür durumlarda kendini mazur gösterecek bahaneler yaratarak vicdanını rahatlatmayı çok severdi. Böylelikle vicdanını rahatlattıktan sonra piposunu doldurdu ve yakmaya hazırlandı, – ama tam bu anda sedirden fırladı, pipoyu bir kenara koydu, hızla elini yüzünü yıkadı, tıraş oldu, redingotunu giydi, üstünü başını düzeltti, bazı evrakları aldı ve hızla büroya koştu.

Bay Golyadkin kötü bir şey olacağı endişesiyle çalıştığı büroya korka korka girdi, – engel olamadığı, karanlık ve aynı zamanda tatsız bir endişeydi; masa şefi Anton Antonoviç Setoçkin'in yanındaki masasına korka korka ilişti. Sağa sola bakmadan, etrafla meşgul olmadan önündeki evraklarla ilgilenmeye başladı. Hiçbir meydan okumaya, hiçbir tacize mümkün olduğunca kulak asmamaya karar verdi: Nezaketsiz soruları, önceki akşamla ilgili küçük şakaları ve imaları duymazdan gelecekti. Ama görünüşe göre bu kararını uygulayabilmesi olanaksızdı. Duyduğu endişe ve merak her şeyden fazla işkence ediyordu. Bu nedenle Bay Golyadkin, kendi kendine söz vermiş olmasına rağmen, ikide bir gizli gizli, sessiz sessiz kafasını kaldırıyor, sağa sola bakıyor, iş arkadaşlarını gözlüyor ve

kendisiyle ilgili gizlice bir şeyler konuşup konuşmadıklarını anlamaya çalışıyordu. Etrafında olup bitenlerin dünkü olayla bir bağlantısı olduğunu düşünüyordu. Sonunda içi içini öyle yemeye başladı ki sonu kötü de olsa bu meselenin açıklığa kavuşmasını ister hale geldi – halbuki buna hiç gerek kalmayacaktı! Kaderi Bay Golyadkin'e yardım etmişti: Tüm şüpheleri birdenbire hem de son derece garip ve beklenmedik bir şekilde ortadan kalktı.

Odanın kapısı, içeri giren kişinin son derece önemsiz biri olduğunu belirtmek ister gibi yavaşça, gıcırdayarak açıldı ve Bay Golyadkin'e son derece benzeyen bir kişi kahramanımızın oturduğu masanın önünde sessizce, çekingen bir halde durdu. Kahramanımız kafasını kaldırmadı, – hayır, bu kişiyi göz ucuyla, hafifçe süzdü ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar gördü, anladı. Utancından kıpkırmızı oldu ve kafasını, avcısından kurtulmak için kafasını sıcak kuma gömen devekuşu gibi, kâğıtların arasına gömdü. Yeni gelen adam Andrey Filippoviç'e selam verdi ve sonra bütün amirlerin yeni gelen memurlara karşı kullandıkları resmi kibarlıkta bir ses duyuldu. "Şöyle oturun lütfen, – Andrey Filippoviç, yeni gelene Anton Antonoviç'in masasını işaret etmişti, – Bay Golyadkin'in karşısına geçin, size hemen bir iş vereceğiz." Andrey Filippoviç, nazikçe ve yeni gelene ne yapacağını gösteren bir el hareketiyle konuşmasının bittiğini işaret etti ve vakit kaybetmeden önündeki kâğıt yığınına daldı.

Bay Golyadkin nihayet kafasını kaldırdı; oracıkta bayılmamasının tek nedeni yabancının kim olduğunu hissedip olacakları önceden tahmin etmiş ve kendini buna hazırlamış olmasıydı. Bay Golyadkin'in ilk hareketi hızlıca çevresine bakmak oldu, – fısıldaşan, bu konu hakkında şakalar yapan, ağzı hayretten bir karış açık kalan, korkudan masasının arkasına saklanan kimse olmuş muydu? Ama Bay Golyadkin'den başka şaşkınlığa düşen kimse yoktu. Arkadaşlarının ve meslektaşlarının tavrı Bay Golyadkin'i hayrete düşürmüştü. Sağduyuya sığmayan bir durumdu. Hatta bu garip sessizlik Bay Golyadkin'i korkutmuştu. Mesele meydandaydı; garip, çirkin, akıl almaz bir durumdu. İnsanı yerinden zıplatacak kadar garip. Bütün bunların Bay Golyadkin'in aklından hızla geçenler olduğunu söylemeye gerek yok. Kendi kendini yiyip bitiriyordu. Bunun için yeterli nedeni vardı doğrusu. Bay Golyadkin'in tam karşısında oturan kişi – Bay Golyadkin'in korkusu, – Bay Golyadkin'in utancı, – Bay Golyadkin'in önceki geceki kâbusu, kısacası Bay Golyadkin'di, – hem de ağzı açık, elindeki kalemiyle

donakalmış bir halde masasında oturan Bay Golyadkin değildi; şefine yardım eden Bay Golyadkin değildi; silik davranmaktan ve kalabalığın arasında kaybolmaktan hoşlanan Bay Golyadkin değildi; tavırlarıyla açıkça "ben size ilişmiyorum, siz de bana ilişmeyin" ya da "ben kimseye bulaşmıyorum, kimse de bana bulaşmasın" diyen Bay Golyadkin değildi, – hayır bu, bizim Bay Golyadkin'e tıpatıp benzemesine rağmen farklı, tamamen farklı, başka bir Bay Golyadkin'di, – boyu aynı, bosu aynı, giyimi aynıydı, saçı bile aynı şekilde dökülmüştü, – kısacası o kadar benziyordu ki yan yana otursalar hangisinin gerçek hangisinin sahte, hangisinin eski hangisinin yeni Bay Golyadkin olduğunu kimse ayırt edemezdi.

Kahramanımız, teşbihte hata olmaz, muzip bir çocuğun eğlenmek için, yüzüne gizlice ayna tutarak gözünü kamaştırdığı bir adam durumundaydı. "Nedir bu, rüya mı, – diye düşündü – bu olanlar gerçek mi, dünün devamı mı? Neler oluyor? Bunu bana ne hakla yaparlar? Bu memuru kim atadı, buna kim izin verdi? Düş mü, yoksa hayal mi bu?" Bay Golyadkin kendini çimdikledi, hatta başka birini çimdiklemeyi aklından geçirdi... Hayır, düş değildi, gerçeğin ta kendisiydi. Bay Golyadkin buram buram terlemeye başladığını, başına duyulmamış, görülmemiş bir şey geldiğini hissetti ve böyle korkunç bir duruma düşen ilk kişi olmanın sıkıntısı ona ayrıca bir ıstırap verdi. Hatta kendi varlığından bile şüphe etmeye başladı ve her şeye karşı hazırlıklı olmasına, şüphelerinin hangi yolla olursa olsun giderilmesini uzun süredir istemesine rağmen gerçeklik hiç beklenmedik şekilde kendisini göstermişti. Istırabı acı veriyor, işkence ediyordu. Ara sıra aklını ve hafızasını yitirmiş gibi oluyordu. Bu anlardan ayılınca, kalemini kâğıdın üzerinde bilinçsizce gezdirdiğini fark ediyordu. Yaptığı işten emin olmadığı için yazdıklarını yeniden gözden geçirdi – ve yazdıklarından hiçbir şey anlamadı. O ana kadar sessizce oturmakta olan diğer Bay Golyadkin nihayet ayağa kalktı ve bir işi halletmek için kapıdan çıkıp diğer bölüme gitti. Bay Golyadkin etrafına baktı, – her şey eskisi gibi sessiz sakindi; sadece kalem cızırtıları, çevrilen sayfaların hışırtıları ve Andrey Filippoviç'in uzağındaki masalarda oturanların konuşmaları duyuluyordu. Bay Golyadkin Anton Antonoviç'e baktı ve muhtemelen kahramanımızın dış görünüşü, içinde bulunduğu durumu yansıttığı için iyi kalpli Anton Antonoviç elindeki kalemi bıraktı, Bay Golyadkin'in sağlık durumunu sordu.

— Tanrı'ya şükür Anton Antonoviç, – Bay Golyadkin kekeleyerek cevap verdi – çok iyiyim Anton Antonoviç; hiçbir şeyim yok Anton Antonoviç, – adını art arda tekrarladığı Anton Antonoviç'e hâlâ tam anlamıyla güvenemeden, tereddütle konuşmasını tamamladı.

— Öyle mi! Ben biraz rahatsız olduğunuzu sanmıştım; aslında hasta olsanız da şaşırmazdım; salgın var. Salgından...

— Evet Anton Antonoviç, salgından haberim var... Anton Antonoviç, ben aslında, – Bay Golyadkin gözlerini Anton Antonoviç'e dikerek devam etti, – ben aslında Anton Antonoviç, size bir şey, yani nasıl desem, bir şey söylemek istiyorum ama nasıl başlayacağımı bilmiyorum Anton Antonoviç...

— Ne söylemek istiyorsunuz? Ben sizin... yani anlarsınız... ne demeye çalıştığınızı pek de çözemedim; derdinizi... yani nasıl bir sıkıntınız olduğunu biraz daha açık anlatsanız, – Bay Golyadkin'in gözlerinin yaşardığını gören Anton Antonoviç'in sesi de titreyerek çıkıyordu.

— Ben, aslında... buraya Anton Antonoviç... yani şuraya – memur, Anton Antonoviç...

— Ne olmuş memura! Hâlâ hiçbir şey anlamadım.

— Şunu söylemek istiyorum Anton Antonoviç, yeni bir memur geldi.

— Evet, geldi; onun da soyadı Golyadkin.

— Ne? – diye bağırdı Bay Golyadkin.

— Soyadınız aynı diyorum; onunki de Golyadkin. Yoksa kardeşiniz mi?

— Hayır Anton Antonoviç, ben...

— Hmm! Ben de onu bir akrabanız sanmıştım. Birbirinize çok benziyorsunuz.

Bay Golyadkin şaşkınlıktan dondu kaldı, dili tutuldu. Bu çirkin, alışılmadık, türünün tek örneği, en ilgisiz seyircinin bile dikkatini çekecek tıpatıp benzerliğin basitçe akrabalık olarak değerlendirilmesi onu çok şaşırtmıştı.

— Size bir şey önerebilir miyim Yakov Petroviç. – diye devam etti Anton Antonoviç. – Bir doktora gitseniz. Açıkçası pek iyi görünmüyorsunuz. Özellikle gözleriniz... nasıl desem, garip bir ifade var.

— Hayır Anton Antonoviç, ben aslında... bu memur hakkında bir şeyler sormak istiyordum.

— Buyurun sorun.

— Siz onda garip bir şey fark etmediniz mi Anton Antonoviç... dikkat çekici bir şey?

— Ne gibi?

— Birine, örneğin bana şaşırtıcı derecede benzemesi gibi. Zaten demin kardeş olup olmadığımızı sormuştunuz... Hani bazen ikiz kardeş gibi, aynı suyun iki damlası gibi benzerlik olur ya, böyle bir benzerlik dikkatinizi çekmedi mi? Bunu anlatmaya çalışıyordum.

— Aslında evet, – Anton Antonoviç biraz düşündükten sonra ve bu benzerlik ilk defa dikkatini çekmiş gibi konuşuyordu, – evet, haklısınız. İnanılmaz bir benzerlik var ve ikinizi karıştırmak işten bile değil, – gözlerini iyice açarak konuşmaya devam etti. – gerçekten müthiş bir benzerlik Yakov Petroviç ama siz zaten... bunu fark etmişsinizdir, değil mi? İtiraf edeyim ilk başta dikkatimi çekmemişti. Gerçekten olağanüstü! Yakov Petroviç, siz buralı değilsiniz, değil mi?

— Hayır, değilim.

— O da buralı değil. Belki de hemşerisinizdir. Ayıptır sorması, anneniz en çok nerede oturmuş?

— Onun da... onun da buralı olmadığını mı söylediniz Anton Antonoviç?

— Evet, buralı değil. Gerçekten çok ilginç – böyle konularda çene çalmayı seven Anton Antonoviç fırsatı kaçırmadı, – gerçekten merak uyandırıyor; bazen insan böyle şeyleri fark etmeden geçip gidiyor. Ama üzülmeyin. Olur böyle şeyler. Bakın, – size buna benzer bir şey anlatayım, – aynı şey teyzemin de başına geldi; o da ölümüne yakın kendi benzerini görmeye başlamıştı...

— Hayır, ben aslında, – özür dilerim sözünüzü kestim Anton Antonoviç, – bu memurun nasıl olup da buraya atandığını öğrenmek istemiştim.

— Semyon İvanoviç'in ölümüyle boşalan göreve geldi; o mevki boşalınca bu memuru görevlendirdiler. Zavallı Semyon İvanoviç ardında üç tane çocuk bırakmış diyorlar – hepsi de daha ufacıkmış. Dul eşi ekselanslarının ayaklarına kapanmış. Ama duyduğuma göre aslında kadının parası varmış: Varmış ama saklıyormuş...

— Anton Antonoviç, şu bizim meseleye dönsek diyordum.

— Hangi mesele? Ha, evet şu mesele! Bu meseleyle niye bu kadar çok ilgileniyorsunuz ki? Size söylüyorum: Kendinizi bu kadar üzmeyin. Bu da gelip geçer. Ne var bunda? Elinizden bir şey gelmez; Yüce Tanrı böyle uygun görmüş, karşı gelmek büyük günahtır. Onun hikmetinden sual olunmaz. Hem anladığım kadarıyla sizin bu konuda hiçbir suçunuz yok. Dünyada ne mucizeler oluyor! Tabiat ananın cilvesi bu; cevap aramak bize düşmez. Sırtlarından birbirine yapışık, birlikte yaşayan, yiyip içen, uyuyan Siyam ikizlerini siz de duymuşunuzdur; duyduğuma göre çok para kazanıyorlarmış.[10]

— Ama Anton Antonoviç, izin verirseniz...

— Sizi anlıyorum! Ama elden ne gelir? – Hiçbir şey! Size söylüyorum, bunda kendinizi üzecek bir şey yok. Ne olacak yani? O da sıradan bir memur; işi bilen birine benziyor. Adının Golyadkin olduğunu söyledi; buralı değilmiş, 9. dereceden memurmuş. Ekselanslarıyla özel olarak görüşmüş.

— Ne diyorsunuz?

— Önemli bir şey değil; duyduğuma göre durumunu arz etmiş, bu işe neden talip olduğunu anlatmış. Durum böyle böyle ekselansları demiş, size kayıtsız şartsız hizmet etmekten onur duyarım demiş... kendini gayet güzel ifade etmiş. Akıllı biri olmalı. Elinde bir referans mektubu olduğunu söylemeye gerek yok tabii; referans mektubu olmasa işi kesinlikle alamaz...

— Kimden acaba... yani kim bu utanç verici duruma parmağını sokmuş?

— Duyduğuma göre önemli birinden; ekselanslarının Andrey Filippoviç'le konuşurken çok neşeli olduğunu söylüyorlar.

— Çok mu neşeliymiş?

— Öyleymiş; Andrey Filippoviç de çok neşeliydi, işini iyi yaptığı sürece bir sorun olmayacağını söyledi...

— Başka bir şey söylemedi mi? Sizin sayenizde kendimi biraz daha iyi hissediyorum Anton Antonoviç; rica ediyorum söyleyin – başka bir şey söylemedi mi?

— İzin verirseniz şunu tekrar söyleyeyim... yani önemli bir şey değil, büyütülecek bir şey yok; size söylüyorum, kendinizi bu kadar üzmenizi, şüphelenmenizi gerektirecek bir şey yok, bundan bir şey çıkmaz...

— Hayır, ondan değil efendim. Ekselanslarının başka bir şey söyleyip söylemediğini merak etmiştim Anton Antonoviç... benim hakkımda örneğin?

— Nasıl bir şey! Dur bakayım, söylemişti galiba! Yoo, hayır; içiniz rahat olsun. Gerçi durum son derece ilgi çekici ama ilk başta... ben bile fark etmemiştim örneğin. Siz söyleyene kadar fak etmemiş olmama ben de şaşıyorum. Ama içiniz rahat olsun. Ekselansları sizinle ilgili hiçbir şey söylemedi, – Anton Antonoviç sandalyesinden kalkarken ekledi.

— Anton Antonoviç, ben aslında...

— İzninizi rica edeceğim. Konuşmaya daldım, çok acil ve önemli bir işim var. Onunla ilgilenmem gerekiyor.

— Anton Antonoviç! – Andrey Filippoviç'in kibarca çağıran sesi duyuldu, – ekselansları sizi soruyor.

— Geliyorum Andrey Filippoviç, hemen geliyorum. – Anton Antonoviç eline bir tomar evrak aldıktan sonra hızla önce Andrey Filippoviç'in, ardından da ekselanslarının odasına gitti.

"Neler oluyor? – diye kendi kendine düşündü Bay Golyadkin – bir çeşit oyun mu bu! Demek rüzgâr bu yandan esmeye başladı... Hiç fena değil; işler yoluna girmeye başlıyor galiba, – kahramanımız ellerini ovuşturarak ve sevinçten nerede olduğunun farkına varmadan kendi kendine konuşmaya başlamıştı. – Demek ki başımıza gelen sıradan bir olaymış. Sonucunda önemli bir şey olmayacakmış. Hiç kimse de hiçbir şey söylemiyor, oturmuş

kendi işlerine bakıyor haydutlar; iyi, güzel! Şu iyi huylu ihtiyarı severim, hep sevmişimdir ve her zaman saygı göstermeye de hazırım... Ama şu Anton Antonoviç'ten pek emin değilim... aslında pek de güvenilir birine benzemiyor: Saçları beyazlamış, biraz da bunamış galiba. Ekselanslarının hiçbir şey söylememiş ve konunun üstünde durmamış olması çok iyi, çok önemli. Çok güzel! Çok işime gelir! Yalnız Andrey Filippoviç'le konuşurken neden gülüşüyorlardı acaba? Onun bu işle ne ilgisi var? Bunak herif! Her zaman kara kedi gibi önüme çıkıyor, yoluma taş koyuyor; engel çıkarmaktan başka bir şey yaptığı yok..."

Bay Golyadkin yeniden etrafındakileri inceledi ve içi yine umutla doldu. Öte yandan ilgisiz, kötü bir düşünce keyfini kaçırdı. Hatta aklından bir şekilde diğer memurlara yaklaşmak, aralarına girmek, hatta (daireden çıkarken ya da bir iş bahanesiyle) konuşmalarına katılarak bu benzerliğin ne kadar çarpıcı, garip, kötü bir şaka gibi olduğunu söylemek – yani bu konu hakkında şakalar yaparak tehlikenin büyüklüğünü anlamaya çalışmak – geçti. "Bunlar şeytana pabucunu ters giydirir" – kahramanımız en son bu düşüncede karar kıldı. Kahramanımız bunları sadece aklından geçirdi; biraz geçince düşünceleri değişti. Bu davranışın fazla ileri gitmek olacağına karar verdi. "Senin huyun bu! – dedi kendi kendine ve alnına bir fiske vurdu, – hemen heyecanlanıp coşuyorsun! Kalbin çok temiz! Ama bu kadar acele etmemeliyiz Yakov Petroviç, sabırlı olmalıyız!" Yine de daha önce de belirttiğimiz gibi, Bay Golyadkin'in içini sanki ölümden dönmüş gibi büyük bir ümit kapladı. "Sanki – diye düşündü – üzerimden beş yüz kiloluk yük kalktı! Mesele buymuş demek ki! Kutuyu[11] açmak bu kadar kolaymış. Krilov haklıymış... şu Krilov da ne büyük bir yazar! Bizim şu yeni arkadaşa gelince, bırakalım çalışsın, kimsenin işine karışmadan, kimseye bulaşmadan çalışsın dursun; beni ilgilendirmez, – kabul ve approbe[12] ederim!"

Bu arada saatler uçtu gitti ve Bay Golyadkin saatin dörde geldiğini fark etti. Mesai bitmişti; Andrey Filippoviç şapkasını aldı ve diğer memurlar da her zamanki gibi onu izledi. Bay Golyadkin bir süre, herkes çıkıp kendi yoluna gidene kadar oyalandıktan sonra çıktı. Bay Golyadkin dışarı çıkınca kendini cennetteymiş gibi hissetti ve yolunu uzatmaya aldırmadan Nevski Caddesi'nden gitmeye karar verdi. "Kadere bak! – dedi kahramanımız, – tüm mesele nasıl da değişti. Hava da düzeldi, kar tuttu, kızaklar işlemeye başladı. Tam Ruslara göre bir hava, Ruslar böyle soğukları sever. Rus insanını severim. Mevsimin ilk karı da yağdı, avcılar şimdi bayram

ediyordur; ilk kar yağdı mı tavşan avına çıkmanın vakti gelmiştir! Neyse, ben kendi işime bakayım!"

Bay Golyadkin'in mutluluğu yüzünden okunuyordu, ama bu haline rağmen kafasını kurcalayan bir şeyler vardı, – ve Bay Golyadkin yüreğini daraltan bu şeylerin üstesinden nasıl geleceğini bilmiyordu. "Şu gün bir geçsin bakalım, yarın daha iyi olur. Hem ne önemi var? Kafayı çalıştırıp, düşünelim biraz. Düşün genç dostum, düşün. Neden bir adam böyle tıpatıp sana benzesin. Bunun ne anlamı olabilir? Gerçi bunun için neden üzüleyim ki? Bana ne? Çekilirim bir kenara; kendi işime bakarım! Umurumda bile olmaz! İstediği gibi çalışsın! Şu Siyam ikizleri hakkında anlatılanlar da amma garip... Neden onlara benzettiler ki? Onlar ikiz zaten, ama bazı önemli adamların bile garip görünüşleri vardı. Şu ünlü Suvorov'un[13] bile horoz gibi ötmek âdeti olduğunu tarihten biliyoruz... Ama bunu politik amaçları için yaparmış; ve büyük bir generalmiş. Ama sonuçta generallerden bana ne? Ben kendi işime bakarım, içim temiz, düşmanlarımla uğraşmaya tenezzül etmem. Entrika çevirmem ve bununla gurur duyarım. Temiz kalpli, özü sözü bir, düzgün, kibar, yumuşak başlı..."

Bay Golyadkin birdenbire sustu, durdu, yaprak gibi titremeye başladı ve hatta bir an için gözlerini kapattı. Kendisini korkutan şeyin bir hayal olduğunu umarak yeniden açtı ve çekine çekine sağına baktı. Hayır, hayal görmüyordu!.. Sabah tanıştığı adam yavaş yavaş yanında yürüyor, gülümsüyor, yüzüne bakıyor, konuşmaya başlamak için fırsat kolluyordu. Ama ikisi de hiçbir şey söylemedi. Bu şekilde elli adım yürüdüler. Bay Golyadkin mümkün olduğu kadar kaputuna gömülmüş ve şapkasını gözlerine indirmişti. Yeni dostunun şapkasının ve kaputunun Bay Golyadkin'in sırtından çıkmış gibi tıpatıp aynı olması bu utanç verici durumu tamamlıyordu.

— Sayın beyefendi, – kahramanımız yanındakine bakmadan fısıldadı, – sanırım yollarımız ayrı... hatta bundan eminim, – konuşmasına biraz ara verdikten sonra devam etti. – Sanırım ne demek istediğimi iyice anladınız, – konuşmasını yeterince sert bir biçimde tamamlamıştı.

— Kusuruma bakmazsanız, – Bay Golyadkin'in yeni dostu konuşmasına başladı, – sizden bir şey rica edecektim... buraya yeni geldim, kime başvuracağımı bilmiyorum... içinde bulunduğum durum, – saygısızlık ediyorsam çok özür dilerim, – bana bu sabah büyük bir merhametle

bakıyormuşsunuz gibi geldi de. Ben de daha ilk görüşte ısındım size, ben... – Bay Golyadkin içinden yeni meslektaşını cehennemin dibine yolladı. – Beni dinlemek lütfunu lütfen esirgemeyin Yakov Petroviç...

— Biz – biz burada – biz... en iyisi benim eve gidelim, – diye karşılık verdi Bay Golyadkin, – Nevski'nin karşı yanına geçelim, oradan gitmemiz daha uygun, arka sokaklardan dolaşırız... arka sokaklardan gidersek daha iyi olur.

— Nasıl isterseniz. Arka sokaklardan gidelim, – Bay Golyadkin'in yol arkadaşı seçme şansı olmadığı ve bu kararı kabul etmek zorunda olduğunu gösteren bir ses tonuyla cevap verdi. Bay Golyadkin ise kendisine ne olduğunu kesinlikle anlamamıştı. Bunu söylediğine inanamıyordu. Heyecandan ne yaptığının farkında değildi.

VII. Bölüm

Evine çıkan merdivenleri tırmanırken aklı başına geldi. "Aptal kafam! – içinden kendine küfretti, – Onu nereye götürüyorum? İlmeği boynuma kendim geçirdim. Petruşka bizi birlikte görünce neler düşünecek? Namussuzun aklından kim bilir neler geçecek? Şüpheci herifin teki zaten..." Pişman olsa da yapacak bir şey yoktu artık; Bay Golyadkin kapıyı çaldı, Petruşka açtı ve efendisiyle misafirinin kaputlarını aldı. Bay Golyadkin, Petruşka'nın hareketlerini gözlemek ve düşüncelerini tahmin edebilmek için göz ucuyla uşağı süzdü. Ama uşağının hiç şaşırmadığını, hatta tersine böyle bir şeyi bekliyormuş gibi davrandığını görünce büyük bir hayrete kapıldı. Avını gözleyen bir kurt gibi yan gözle bakıyordu. "Bugün herkes büyülenmiş gibi – diye düşündü kahramanımız – sanki şeytan hepsine bir uğramış! Bugün herkese bir şeyler olmuş. Cehennem azabı gibi yahu!" Aklından bunları geçiren Bay Golyadkin misafirini odasına götürdü ve oturması için kibarca yer gösterdi. Misafir oldukça şaşırmışa benziyordu, çekingen davranıyor, ev sahibinin tüm hareketlerini izliyor ve ne düşündüğünü anlamaya çalışıyordu. Tüm hareketlerinde, kendi giysisini kaybettiği için başkasının giysisini giymek zorunda kalmış bir insanın ezikliği, mazlumluğu ve çekingenliği vardı: Giysinin kolları dirseklerine, beli neredeyse ensesine geliyordu ve kısa kalan yeleğini ikide bir çekiştiriyor, oturduğu yerde sağa sola oynuyor, saklanmaya çalışıyor, kendisine gülen ya da kendisini ayıplayan var mı diye etrafına bakınıyor, kulak kesiliyordu, – ve ayrıca yüzü kızarıyor, sıkıntıdan ne yapacağını bilemiyor, özgüvenini kaybediyordu... Bay Golyadkin şapkasını pencerenin kenarına koydu; koyarken pek dikkat etmediği için şapka yere düştü. Misafir hemen şapkayı yerden kaldırdı, üzerindeki tozu silkeledi ve büyük bir dikkatle yeniden pencerenin kenarına koydu ve kendininkini de ucuna iliştiği sandalyenin ayağının hemen dibine koydu. Bu küçük olay Bay Golyadkin'in gözlerini biraz açtı; misafirinin ona ne kadar ihtiyacı olduğunu anladı ve ilk başta yaptığı gibi rahatsız etmekten vazgeçip kendi haline bıraktı. Misafir de belki çekindiğinden, belki utandığından, belki de ev sahibinden önce söze girip saygısızlık etmek istemediğinden bir türlü konuşmuyordu, – neden böyle davrandığını tahmin etmek de pek kolay görünmüyordu doğrusu. Tam bu anda Petruşka içeri girdi, kapının eşiğinde

durdu ve gözlerini efendisi ile misafirinin oturduğu yerin tam aksi istikametine dikti.

— Akşam yemeğini iki kişilik mi hazırlayayım? – umursamaz bir tavırla ve kısık bir sesle sordu.

— Şey, bilmem... siz, – evet, iki kişilik getir oğlum.

Petruşka çıktı. Bay Golyadkin misafirine baktı. Misafiri kulaklarına kadar kızardı. Bay Golyadkin iyi bir insandı ve hemen iyi niyetli bir tahminde bulundu: "Zavallı adam – diye düşündü – daha geleli bir gün oldu. Çok sıkıntı çekmiş herhalde. Belki de tek düzgün elbisesi sırtındaki ve yemek yiyecek parası bile yok. Ne kadar da ezik duruyor! Ama hiç önemli değil; hatta bir anlamda daha iyi..."

— Affedersiniz, – diye söze girdi Bay Golyadkin, – isminizi sorabilir miyim?

— Ben... benim adım... Yakov Petroviç, – misafiri, Yakov Petroviç'le aynı ismi taşıdığı için vicdan azabı duymuş, utanmış ve özür dilermiş gibi, duyulur duyulmaz bir fısıltıyla cevap verdi.

— Yakov Petroviç mi! – kahramanımız şaşkınlığını gizleyemeden karşılık verdi.

— Evet efendim... Sizinle adaşız, – Bay Golyadkin'in çekingen misafiri gülümsemeye ve şaka yapmaya çalışarak cevap verdi. Ama ev sahibinin şaka kaldıramayacak kadar ciddi ve biraz da şaşırmış olduğunu görünce eski haline döndü.

— Siz... sizinle tanışma şerefine hangi nedenle...

— Sizin ne kadar yüce gönüllü ve iyi yürekli biri olduğunuzu bildiğim için, – misafir oturduğu sandalyede hafifçe doğrularak hızlıca, ama utangaç bir sesle araya girdi, – size başvurmaya ve sizin... ilgi ve himayenizi istirhama cüret ettim... – misafir kendini ifade etmekte zorlanarak ve saygınlığına gölge düşürecek kadar dalkavukça ve alçaltıcı, aynı zamanda aralarındaki seviyeyi bozacak kadar cüretli sözcükleri kullanmamaya çalışarak konuşmasını tamamladı. Kısacası, Bay Golyadkin'in misafirinin, sırtında yamalı bir frak, cebinde asil bir kimlik olan ve el açmayı henüz beceremeyen soylu bir dilenciye benzediği söylenebilirdi.

— Beni iyice şaşırttınız, – önce kendine, sonra duvarlara, sonra da misafirine bakarak cevap verdi Bay Golyadkin, – benim size nasıl... yani tam olarak ne yapmakla yardımım dokunabilir?

— Size görür görmez ısındım Yakov Petroviç ve lütfen beni bağışlayın, ümidimi size bağladım, – ümidimi size bağlama cüretini gösterdim Yakov Petroviç. Ben... ben burada bir başımayım Yakov Petroviç, çok acı çekmiş, biçare bir adamım Yakov Petroviç ve burada kimseyi tanımıyorum. Çok iyi yürekli, temiz kalpli ve üstelik adaşım olduğunuzu...

Bay Golyadkin yüzünü ekşitti.

— Adaş ve hemşeri olduğumuzu öğrenince size gelmeye ve içinde bulunduğum zor durumu anlatmaya karar verdim.

— İyi, çok güzel; açıkçası size ne diyeceğimi bilmiyorum, – Bay Golyadkin mahcup bir edayla karşılık verdi, – önce bir yemeğimizi yiyelim, sonra konuşuruz...

Misafir başını eğdi; akşam yemeği geldi. Petruşka masayı hazırladı – ve misafir ev sahibiyle birlikte masaya oturdu. Yemek pek uzun sürmedi; ikisi de – ev sahibi hem kendini her zamanki kadar rahat hissetmediği, hem de yemeğin kötülüğünden utandığı için – kısmen de misafirine iyi bir yemek sunup fakir bir hayat sürmediğini göstermek istediği için – acele ediyordu. Misafir ise büyük bir mahcubiyet hissettiği ve son derece utandığı için acele ediyordu. Bir dilim ekmeği bitirdikten sonra ikincisine uzanmak için çekiniyor, yemeğin iyi parçalarını almaya utanıyor ve her seferinde aslında karnının pek de aç olmadığını, yemeğin mükemmel olduğunu, bu iyiliği ömrünün sonuna kadar unutmayacağını söylüyordu. Bay Golyadkin yemekten sonra piposunu yaktı ve dostları için ayırdığı pipoyu da misafirine ikram etti, – karşılıklı oturdular ve misafir hikâyesini anlatmaya başladı.

İkinci Bay Golyadkin'in hikâyesi üç dört saat sürdü. Aslında hikâyesi, içi boş, önemsiz, olay demeye bin şahit isteyen olaylardan oluşuyordu. Taşrada çalıştığı bir adliyeyi, adliyedeki savcı ve başkanları, adliye içindeki entrikaları, adliyedeki memurlardan birinin ahlaksızlıklarını, müfettişi, amirlerinin aniden değişmesini ve İkinci Bay Golyadkin'in hiç suçu olmamasına rağmen bu işten zarar gördüğünü uzun uzun anlattı; ihtiyar

teyzesi Pelageya Semyonovna'dan bahsetti; düşmanlarının çeşitli entrikaları yüzünden işinden olduğunu, yayan olarak Peterburg'a geldiğini anlattı; Peterburg'da büyük bir sefalet çektiğini, uzun süre iş arayıp bulamadığını, bütün parasını harcadığını, elinde avucunda hiçbir şey kalmadığını, sokaklarda yatacak duruma geldiğini, kuru ekmeğini gözyaşlarıyla yumuşatıp yediğini, yatacak yatağı bile olmadığını ve sonunda iyi bir insanın onunla ilgilenip referans verdiğini ve bu işe yerleştirdiğini söyledi. Misafir Bay Golyadkin anlatırken ağlıyor ve gözyaşlarını artık bir paçavraya dönmüş koyu mavi mendiliyle siliyordu. Bay Golyadkin'e içindekileri tamamen dökerek hikâyesini bitirdi ve sadece kalacak yeri değil, üzerine giyecek kıyafeti bile olmadığını söyledi; parası ancak ayağındaki eski püskü çizmelere yetmiş ve üzerindeki giysiyi de birkaç günlüğüne ödünç almıştı.

Bay Golyadkin çok duygulanmış, gerçekten etkilenmişti. Misafirinin hikâyesi son derece önemsiz olmasına rağmen, tüm sözcükler ilahi bir mesaj gibi yüreğine işledi. Bay Golyadkin tüm şüphelerinden kurtuldu, kalbini özgürlüğe ve mutluluğa açtı ve sonunda budalanın teki olduğunu düşündü. Her şey o kadar doğaldı ki! Bu kadar sıkıntıya, telaşa ne gerek vardı! Gerçi şu nazik mesele hâlâ yerli yerindeydi, – ama çok da önemli değildi: Tabiat ananın uygun gördüğü, kendi kusuru olmayan bir benzerlik bir insanı kirletemez, onurunu lekeleyemez ve meslek hayatına zarar veremezdi. Üstelik sade görünümlü, hiçbir kini ya da açıkgözlülüğü olmayan, acınacak durumdaki, önemsiz misafiri ona sığınmış, ağlamış, kaderine isyan etmişti ve belki de ev sahibiyle arasındaki bu garip benzerlik yüzünden biraz utanıyordu. Güvenilir biri olduğunu gösterebilmek için, ev sahibini memnun etmek için uğraşıyor ve ev sahibine, bir suç işlediği için vicdan azabı çeken biri gibi bakıyordu. Örneğin, herhangi bir tartışmalı konuda hemen Bay Golyadkin'in görüşüne katılıyordu. Kazara Bay Golyadkin'in görüşüne karşı bir görüş söylerse hemen sözünü geri alıyor, hatasını düzeltiyor, ev sahibiyle kesinlikle aynı şekilde düşündüğünü, konuya onunla aynı açıdan baktığını söylüyordu. Kısacası misafir, Bay Golyadkin'in "gözüne girebilmek" için o kadar uğraştı ki sonunda Bay Golyadkin misafirinin her açıdan hoş, sevimli bir insan olduğuna karar verdi. Bu arada çay hazırlandı; saat dokuz olmuştu. Bay Golyadkin kendini çok iyi hissediyordu, neşelendi, heyecanlandı, yavaş yavaş açıldı ve sonunda konuğuyla canlı ve eğlenceli bir sohbete daldı. Bay Golyadkin

keyifli olduğu zamanlarda ilginç şeyler anlatmayı severdi. O an da çok keyifliydi: Misafirine başkentten, başkentin eğlence yerlerinden ve doğal güzelliklerinden, tiyatrodan, kulüplerden, Bryulov'un tablosundan[14] bahsetti; İki İngiliz'in Letniy Sad'ın[15] parmaklıklarını görmek için İngiltere'den geldiklerini ve gördükten hemen sonra da geri döndüklerini anlattı; Olsufiy İvanoviç ve Andrey Filippoviç'ten söz açtı; Rusya'nın mükemmeliyet yolunda günden güne ilerlediğini söyledi ve şu dizeyi okudu:

Bugün, dilbilimin gelişme günüdür;[16]

"Severnaya Pçela"da okuduğu, Hindistan'daki dev boa yılanı hakkındaki haberi anlattı; Baron Brambeus'tan[17] ve daha bir sürü şeyden bahsetti. Kısacası Bay Golyadkin'in keyfi iyice yerine gelmişti ve bunun ilk nedeni artık tamamen rahatlamış olmasıydı; ikinci nedeni düşmanlarından korkmak şöyle dursun, onlarla savaşmaya hazır duruma gelmesiydi; üçüncü nedeni ise artık bir koruyucu konumuna gelmiş ve nihayet iyi bir iş yapmış olmasıydı. Ama küçük de olsa bir kurt içini hâlâ kemirdiğinden tamamen rahatlamış da değildi. Önceki akşam Olsufiy İvanoviç'in evinde olanlar aklına geldikçe içini sıkıntı basıyordu. Önceki akşam olanları engellemek için her şeyini verirdi. "Aslında çok da önemli değil!" – diye düşündü sonunda kahramanımız ve ileride bir daha böyle şeyler yapmamaya ve benzer durumlara düşmemeye karar verdi. Bay Golyadkin bu meseleyi hallettiği için çok mutlu oldu, hatta canı eğlenmek istedi. Petruşka'ya rom getirmesini ve punç hazırlamasını söyledi. Misafir ve ev sahibi birinci bardaklarını bitirip ikincileri de istediler. Misafir daha da kibarlaşmıştı ve gerçek, tek koruyucusu olarak gördüğü Bay Golyadkin'in neşesine ortak olup onu memnun edebilmek için son derece samimi ve mutlu görünüyordu. Eline kalem ve kâğıt aldı, Bay Golyadkin'den yazdıklarına bakmamasını rica etti ve yazması bitince kâğıdı ev sahibine gösterdi. Oldukça duygulu, mükemmel bir üslup ve el yazısıyla yazılmış ve misafirin duygularını anlatan bir dörtlüktü. Dizeler şöyleydi:

Sen beni unutsan da,
Unutmayacağım ben seni;
Her ne olursa olsun,
Sen de unutma beni!

Gözleri yaşaran Bay Golyadkin misafirini kucakladı ve duygularına engel olamayarak bazı sırlarını, özellikle Andrey Filippoviç ile Klara Olsufyevna hakkındaki sırlarını açıkladı. "Bundan sonra sizinle etle tırnak gibi olacağız Yakov Petroviç, – dedi kahramanımız, – aynı suyun içindeki iki balık gibi, kardeş gibi birlikte yaşayacağız; birlikte iş çevireceğiz dostum, birlikte yapacağız; entrikaları birlikte kuracağız... başkalarına karşı birlikte entrika çevireceğiz. Onların hiçbirine güvenme. Ben seni tanıyorum Yakov Petroviç, karakterini biliyorum; senin için o kadar temiz ki her şeyi anlatırsın! Sen onlardan uzak duracaksın kardeşim." Misafir Bay Golyadkin'e hak verdi, teşekkür etti ve sonunda o da biraz ağladı. "Beni dinle, Yaşa, – Bay Golyadkin zayıf, titrek bir sesle devam etti, – bak Yaşa, istersen bir süreliğine, istersen temelli, gel benim yanımda kal. Birlikte yaşarız. Ne dersin kardeşim? Aramızdaki şu garip durum yüzünden canını sıkma, şikâyet de etme: Şikâyet etmek günahtır kardeşim; doğanın bir hikmeti! Tabiat Ananın işine karışılmaz kardeşim Yaşa! Seni sevdiğim, kardeşim gibi gördüğüm için söylüyorum. El ele verirsek Yaşa, hepsine günlerini gösteririz." Bay Golyadkin üçüncü ve dördüncü bardak puncu içtikten sonra iki şey hissetmeye başladı: İlk olarak hiç olmadığı kadar mutluydu, ikincisi – artık ayaklarının üzerinde duramıyordu. Misafire geceyi orada geçirmesini teklif ettiğini söylemeye gerek yok. İki sandalye yan yana konularak bir yatak uyduruldu. İkinci Bay Golyadkin, bir dost çatısının altında olduktan sonra, kuru tahtanın bile yumuşak bir yatak gibi geleceğini, her nerede olursa olsun uyuyabileceğini büyük bir şükran ve minnettarlıkla söyledi; yaşadığı, göğüs gerdiği onca acı ve sıkıntıdan sonra artık cennette olduğunu – ve kim bilir? – ileride de belki yine aynı acı ve sıkıntıları yaşayacağını ekledi. Bay Golyadkin buna itiraz etti ve Tanrı'dan ümidi kesmemek gerektiğini söyledi. Misafir bu görüşe hak verdi ve Tanrı'dan başka kimseye güvenmediğini söyledi. Bay Golyadkin, uykularında bile Tanrı'nın adını ağızlarından düşürmeyen Türklerin bir anlamda doğruyu yaptığını söyledi. Bazı âlimlerin Türklerin peygamberi Muhammed hakkında attıkları iftiralara katılmadığını ve onun kendi çizgisinde önemli bir politikacı olduğunu söyleyen Bay Golyadkin, konuyu bir derlemede okuduğu Cezayir'deki ilginç berber dükkânına getirdi. Misafir ve ev sahibi Türklerin saflığına oldukça güldüler; ama afyonun etkisiyle şahlanan fanatikliklerini övmeden geçemediler... Yatma vakti gelince misafir giysilerini çıkarmaya başladı ve iyi yürekli Bay Golyadkin, adamcağızın içinde düzgün bir kıyafet olamayabileceğini düşünüp onu daha

da utandırmamak ve kısmen de Petruşka'yı yoklamak, ağzını aramak ve eğer yapabilirse herkesi mutlu görmek için onu neşelendirmek amacıyla diğer bölmeye geçti. Bay Golyadkin'in içinin Petruşka konusunda hâlâ rahat olmadığını belirtmek gerek.

— Sen de yat artık Pyotr, – Bay Golyadkin, uşağının bölmesine girip kibarca konuştu, – yat artık ve beni de yarın sabah sekizde kaldır. Anladın mı Petruşa?

Bay Golyadkin alışılmadık bir yumuşaklıkta ve tatlılıkta konuşuyordu. Ama Petruşka karşılık vermedi. Yatağının başında bir şeylerle uğraşıyordu ve efendisine gerekli saygıyı gösterip başını o yana çevirme gereği bile duymamıştı.

— Duydun mu Pyotr? – Bay Golyadkin konuşmasına devam etti. – Şimdi yat ve beni yarın sabah sekizde kaldır; anladın mı Petruşa?

— Söylemenize gerek yok, bunu zaten biliyorum! – Petruşka kendi kendine mırıldandı.

— Bildiğini biliyorum Petruşa; Ben bunu sadece seni rahatlatmak, mutlu etmek için söylüyorum. Hepimiz çok mutluyuz, seninde mutlu ve huzurlu olmanı istiyorum. Sana hayırlı geceler dilerim. Haydi, uyu artık Petruşa; hepimizin yapacak işleri var... Sakın aklına kötü bir şey...

Bay Golyadkin sözünün devamını getirmedi. "Fazla mı konuştum – diye düşündü – çok mu ileri gittim acaba? Bunu hep yapıyorum zaten. Ölçüyü hep kaçırıyorum." Kahramanımız kendine kızmış bir halde Petruşka'nın odasından çıktı. Üstelik Petruşka'nın kabalığından ve aksiliğinden biraz alınmıştı. "Efendisi gururunu okşama nezaketinde bulunuyor, namussuzun aldırdığı yok, – diye düşündü Bay Golyadkin. – Uşak milletinin hepsi böyle zaten!" Hafifçe yalpalayarak odaya döndü ve misafirinin yattığını görünce bir dakika için yatağın kenarına oturdu. "Biliyor musun Yaşa, – Kafasını sallayarak, fısıltıyla konuşmaya başladı, – bana karşı suçlusun aslında. Benimle aynı ismi taşımak da ne oluyor..." – misafiriyle senlibenli şakalaşmaya devam etti. Bay Golyadkin bir süre sonra misafirine iyi geceler dileyip yatmaya gitti. Misafiri horlamaya başlamıştı bile. Bay Golyadkin yatmaya hazırlanırken ara ara gülüyor, kendi kendine konuşuyordu: "İyice sarhoş oldun Yakov Petroviç, namussuzun tekisin dostum – soyadını hak

ediyorsun! Neden bu kadar sevindin ki? Yarın yine ağlamaya başlarsın, ne kadar sulu gözlü olduğunu unutma: Ben seninle ne yapacağım!" O an içini şüpheye ya da pişmanlığa benzer garip bir his kapladı. "Biraz fazla coştum, – diye düşündü, – iyice sarhoş oldum, başım uğulduyor; mahalle karıları gibi susmak bilmedin! Birlikte iş çevirmek de nereden çıktı, akılsız herif. Gerçi affetmek ve yapılan hataları unutmak erdemlerin en büyüğüdür, ama yine de yaptığım pek hoş kaçmadı! Kesinlikle hiç iyi olmadı!" Bay Golyadkin kalktı, bir mum aldı ve parmaklarının ucuna basarak uyuyan misafirine bakmaya gitti. Derin düşüncelere dalarak uzun süre öylece durdu. "Hiç hoş bir durum değil! Kötü, hatta çok kötü ve önemli olan da bu!"

Sonunda Bay Golyadkin de yattı. Kafsının içinde sesler uğulduyor, vızıldıyor, çınlıyordu. Yavaş yavaş kendinden geçmeye başladı... bir şeyler düşünmeye, ilginç bir şeyler hatırlamaya, önemli, nazik bir meseleyi çözmeye çalıştı – ama nafile! Uyku iyice bastırdı ve Bay Golyadkin, içkiye alışık olmayan ve bir dost toplantısında beş bardak punç içen bütün herkes gibi uyuyakaldı.

VIII. Bölüm

Bay Golyadkin ertesi sabah her zamanki gibi saat sekizde uyandı; uyanır uyanmaz önceki akşam olanları hatırladı, – hatırladı ve yüzünü ekşitti. Yatağından kalkıp misafirinin yatağına bakmaya giderken, "Akşam tam bir aptal gibi davrandım!" diye düşünüyordu. Ama misafirinin de, misafirin yattığı yatağın da ortada olmadığını görünce oldukça şaşırdı. "Neler oluyor? – Bay Golyadkin bağırmamak için kendini zor tuttu, – nasıl olabilir? Ne anlama geliyor bu?" Bay Golyadkin şaşkın, ağzı bir karış açık bir halde yatağın olması gereken yere bakarken kapı gıcırdadı ve elinde çay tepsisiyle Petruşka girdi. "Nerede, nerede o?" – kahramanımız parmağıyla misafirin yattığı yeri gösterip, duyulur duyulmaz bir sesle sordu. Petruşka önce cevap vermedi, hatta efendisine bakmadı bile, ama gözlerini sağ köşeye çevirince Bay Golyadkin de elinde olmadan oraya baktı. Kısa bir sessizlikten sonra Petruşka nihayet kısık ve kaba bir sesle, "Bey evde yok," diye cevap verdi.

— Salak herif; senin beyin benim Petruşka, – Bay Golyadkin kesik kesik konuşarak cevap verdi ve gözünü uşağına dikti.

Petruşka hiçbir şey söylemedi, ama öyle bir baktı ki Bay Golyadkin kulaklarına kadar kızardı, – bakışlarında küfürden beter aşağılayıcı bir ayıplama vardı. Bay Golyadkin, deyim yerindeyse, eli ayağı tutmaz olmuştu. Sonunda Petruşka *öteki*nin beklemek istemediğini ve bir buçuk saat önce çıktığını söyledi. Cevabı kesinlikle olası ve gerçeğe yakındı; Petruşka'nın yalan söylemediği ve bakışı ile *öteki* tabirinin o çirkin durumun sonucu olduğu açıktı; ama Bay Golyadkin tam anlamıyla emin olmasa da kaderin kendisine hiç de hoş olmayan bir sürpriz hazırladığını anlamıştı. "Neyse, göreceğiz bakalım, – diye kendi kendine düşündü, – zamanı gelince her şeyi anlarız... Tanrım! – tamamen farklı bir sesle, inler gibi konuşmuştu, – ne halt ettim de onu davet ettim? Başımı ipe kendim uzattım, üstelik ilmeği de ben yaptım. Ah, seni budala! Küçük bir çocuk, bir kalem memuru, bir memur parçası, kültürsüz bir cahil gibi kendine hâkim olamıyorsun, dedikoducu, mahalle karısının tekisin!.. Aman Tanrım! Aşağılık herif, bir de beni ne kadar sevdiğini göstermek için şiir yazdı! Ben şimdi nasıl... Aşağılık herif tekrar gelirse, kapıyı kibarca nasıl göstereceğim? Tabii bunun bir sürü yolu, yöntemi var. Maaşımın yetmediğini söyleyebilirim... bütün masrafları toplayıp bir hesap yaptığımı

ve... kiranın ve yemek masraflarının yarısını, hem de peşin olarak ödemesi gerektiğini söyleyip gözünü korkutabilirim. Hmm! Hayır, lanet olsun, hiçbirini yapamam! Bana yakışmaz. Çok kaba olur! Şöyle bir şey yapamaz mıyım acaba: Petruşka'ya onu bir şekilde sinirlendirmesini, ona saygısızlık etmesini, kaba davranmasını söyleyip, ondan bu şekilde mi kurtulsam? Birbirlerine mi düşürsem... Hayır, lanet olsun, hiçbiri olmaz! Hatta belli bir açıdan tehlikeli bile olabilir bu – hiç hoş olmaz! Çok kötü olur! Ya gelmezse? Bu da kötü olmaz mı? Dün gece bir sürü gevezelik ettim!.. kötü oldu, çok kötü! Çok kötü bir duruma düştüm! Aptal kafam! Nasıl davranman gerektiğini bilmiyorsun, aklını kullanamıyorsun! Ya gelir de her şeyi inkâr ederse? Tanrım, umarım gelir! Aslında gelirse sevinirim; hem de çok sevinirim..." Bay Golyadkin çayını içerken ve ikide bir duvardaki saate bakarken aklından bunlar geçiyordu. "Dokuza çeyrek var; çıkayım artık. Bir şeyler olacak; bakalım orada neler olacak? Bu işin altından ne çıkacağını çok merak ediyorum – bu işin bir amacı, hedefi ve çeşitli entrikaları var. Bunu hazırlayanların ne dümen çevirdiğini, ilk adımlarının ne olacağını bilmek iyi olurdu..." Bay Golyadkin daha fazla dayanamadı, henüz bitirmediği piposunu bıraktı, giyindi ve eğer becerebilirse tehlikeyi savuşturmak, olacakları kendi gözleriyle görmek için daireye gitti. Bir tehlike vardı: Bir tehlike olduğunu kendisi de biliyordu. "İşte geldik... bakalım ne olacak, – Bay Golyadkin girişte kaputunu ve galoşlarını çıkartırken kendi kendine konuşuyordu, – şimdi hemen bu işe dalmalı." Kararını veren kahramanımız üstüne başına çekidüzen verdi, resmi ve ağırbaşlı bir tavır takınıp yandaki odaya girmek üzereyken önceki gün tanıştığı yol arkadaşıyla, dostuyla karşılaştı. İkinci Bay Golyadkin, neredeyse burun buruna gelmiş olmasına rağmen Bay Golyadkin'i fark etmemişe benziyordu. İkinci Bay Golyadkin meşgul görünüyordu, bir yerlere koşturuyordu ve nefes nefese kalmıştı; yüzündeki resmi, ciddi, "özel bir işle görevliyim" ifadesi açıkça görülüyordu.

— Nihayet sizi görebildim Yakov Petroviç! – kahramanımız, önceki geceki misafirini kolundan yakalamıştı.

— Sonra, sonra, izninizle sonra görüşelim lütfen, – İkinci Bay Golyadkin, ilerlemeye çalışarak bağırdı.

— Bir dakika Yakov Petroviç; sanırım siz...

— Ne istiyorsunuz? Lütfen çabuk söyler misiniz. – Bay Golyadkin'in önceki günkü misafiri isteksizce durdu ve kulağını Bay Golyadkin'in burnuna dayadı.

— Bu tavrınıza çok şaşırdığımı söylemeliyim Yakov Petroviç... sizden bu tavrı hiç beklemezdim.

— Her şeyin bir usulü var beyefendi. Önceki ekselanslarının sekreterine oradan da özel kalem müdürüne gideceksiniz. Dilekçenizi verdiniz mi?

— Sizi gerçekten tanıyamıyorum Yakov Petroviç! Beni çok şaşırttınız Yakov Petroviç! Ya beni gerçekten tanımadınız ya da şakacılığınız tuttu.

— A, siz miydiniz! – İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'i o anda hatırlamış gibi davrandı, – demek sizsiniz. Akşam iyi uyuyabildiniz mi? – İkinci Bay Golyadkin hafifçe gülümsedi, – olması gereken gibi değil, resmi ve ciddi bir gülümsemeydi (sonuçta Bay Golyadkin'e duyduğu minnet daha samimi bir gülümsemeyi gerektiriyordu), – resmi ve ciddi bir gülümsemeden sonra Bay Golyadkin'in rahat etmesine çok sevindiğini söyledi; sonra hafifçe eğildi, birkaç küçük adım attı, önce sağına sonra soluna baktı, bakışlarını yere indirdi, yandaki kapıya yöneldi ve özel bir görevi olduğunu mırıldanarak odaya daldı. Bir hayalet gibi ortadan kayboldu.

— Bak şu işe! – kahramanımız bir an için donakaldı, – bak şu işe! Demek, durum böyle!.. – Bay Golyadkin tüm vücudunun karıncalandığını hissetti. – Aslında, – odasına giderken kendi kendine konuşmaya devam etti, – aslında ben böyle olacağını söylemiştim; özel bir görevi olduğunu uzun süre önce hissetmiştim, – bu adamın kesinlikle özel bir görev için geldiğini daha dün söylemiştim...

— Dünkü evrak hazır mı Yakov Petroviç? – Bay Golyadkin yanına oturunca Anton Antonoviç Steçkin sordu. – Yanınızda mı?

— Yanımda, – Bay Golyadkin masa şefine kafası karışmış gibi bakarak cevap verdi.

— Aman, iyi. Andrey Filippoviç ikidir soruyor. Ekselansları evrakı görmek istiyormuş...

— Hazır efendim...

— İyi, o zaman sorun yok.

— Anton Antonoviç, ben üzerime aldığım görevleri hep layıkıyla yerine getirdim ve amirlerimin bana verdikleri işleri büyük bir titizlikle yaptım.

— Tabii canım. Bir şey mi demeye çalışıyorsunuz?

— Hiçbir şey demeye çalışmıyorum Anton Antonoviç. Ben sadece şunu belirtmek istemiştim Anton Antonoviç... yani ekmeğini kazanmaya çalışan herkesin bazen kin ya da kıskançlık duyabileceğini söylemek istemiştim.

— Özür dilerim ama ne demek istediğinizi anlayamadım. Kimi kastediyorsunuz?

— Ben sadece işimi doğru dürüst yapan, dolambaçlı yollara, entrikalara girmeyen ve izin verirseniz, bununla da gurur duyan biri olduğumu söylemek istemiştim Anton Antonoviç...

— Evet, doğru. Ben de aynı sizin gibi düşünüyorum ve söylediklerinize tamamen katılıyorum; ama izin verirseniz şunu söyleyeyim Yakov Petroviç, bu tür insanlar iyi toplumlarda kendilerine yer bulmazlar zaten; ben, örneğin, arkamdan konuşulanlara katlanabilirim, – çünkü herkesin arkasından iftira atılır! – ama yüzüme karşı saygısızlık edilmesine izin vermem beyefendi. Ben saçlarımı devlet hizmetinde ağarttım ve bu yaştan sonra kimsenin bana hakaret etmesine izin vermem beyefendi...

— Hayır Anton Antonoviç, sanırım siz ne demek istediğimi tam anlayamadınız Anton Antonoviç. İzin verirseniz, sizinle birlikte çalışmanın benim için bir onur olduğunu söylemek isterim Anton Antonoviç...

— Yanlış anladıysam siz de beni affedin. Biz eski sistemde eğitim gördük. Sizin yeni yöntemlerinizi öğrenmek için çok yaşlıyız. Anavatana kendi anlayışımızla bugüne kadar gayet güzel hizmet ettik sanırım. Yirmi beş yıllık kusursuz hizmetim sayesinde bir nişan da kazandığımı siz de bilirsiniz beyefendi...

— Biliyorum Anton Antonoviç ve sizi de gayet iyi anlıyorum. Ama ben bundan değil maskeden bahsediyorum Anton Antonoviç...

— Ne maskesi?

— Yani siz yine... korkarım siz yine, sizin de söylemiş olduğunuz gibi, demek istediğimi yanlış anlayacaksınız. Ben şöyle bir fikre kapıldım Anton Antonoviç, bugünlerde maske takıp dolaşanların sayısı o kadar çoğaldı ki maskenin altında kim olduğunu anlamak çok zor efendim...

— Aslında, bence o kadar da zor değil. Bazen pek kolay, hatta bazen bulmak için pek uzağa gitmeye gerek kalmıyor.

— Hayır, yani Anton Antonoviç, kendi adıma konuşacak olursam, örneğin ben maskeyi sadece karnavalda, neşeli toplantılarda, yani gerektiği zaman kullanırım, bazı insanlar gibi, tabiri caizse, her gün yüzümde maskeyle dolaşmam. Anlatmaya çalıştığım şey buydu Anton Antonoviç.

— Neyse, bunları şimdilik bir kenara bırakalım, yapacak işlerim var, – Anton Antonoviç oturduğu yerden kalktı ve ekselanslarına sunacağı rapor için gerekli belgeleri aldı. – Eminim, sizin sorununuz da kısa süre içinde çözüme kavuşacaktır. Kime kızmanız ve kimi suçlamanız gerektiğini siz kendiniz de göreceksiniz ve ayrıca lütfen görevime zarar verebilecek daha fazla açıklama ve yorum yapmayın...

— Hayır Anton Antonoviç, ben – Anton Antonoviç çıktıktan sonra Bay Golyadkin'in yüzü biraz soldu, – benim böyle bir niyetim yoktu. "Neler oluyor? – kahramanımız tek başına kalınca kendi kendine devam etti. – Rüzgâr ne yandan esiyor ve bizi nereye götürecek?" Kafası karışmış ve biraz da sersemlemiş kahramanımız bu yeni sorunu çözmeye çalışırken yandaki odadan sesler geldi, hareketlenme oldu, kapı açıldı, ekselanslarının odasında bir şeylerle ilgilenmekte olan Andrey Filippoviç nefes nefese kapıda belirdi ve Bay Golyadkin'e seslendi. Konunun ne olduğunu bilen ve Andrey Filippoviç'i bekletmek istemeyen Bay Golyadkin hemen yerinden fırladı, gerekli dosyayı yıldırım gibi aldı ve dosyayla birlikte Andrey Filippoviç'in peşinden ekselanslarının odasına gitmek için hazırlandı. Aniden, kapının önünde duran Andrey Filippoviç'in kolunun altından İkinci Bay Golyadkin nefes nefese, işi başından aşkın, ciddi ve kararlı bir memur havasıyla içeri daldı ve hemen, böyle bir saldırıyı hiç beklemeyen Bay Golyadkin'e yöneldi...

— Evraklar Yakov Petroviç, evraklar... ekselansları evrakları hazırlayıp hazırlamadığınızı soruyorlar. – Bay Golyadkin'in dostu kısık sesle ve aceleyle konuşuyordu. – Andrey Filippoviç sizi bekliyor...

— Beklediklerini biliyorum, söylemenize gerek yok, – Bay Golyadkin de kısık sesle ve aceleyle konuşuyordu.

— Ben, öyle demek istememiştim Yakov Petroviç, öyle bir niyetim yoktu Yakov Petroviç, size olan samimiyetimden öyle konuştum Yakov Petroviç.

— Sizden beni rahat bırakmanızı rica ediyorum. İzin verin, izin verin lütfen...

— Dosyayı temiz bir kâğıtla kaplayacaksınız herhalde Yakov Petroviç, üçüncü sayfaya işaret koymayı da unutmayın Yakov Petroviç...

— İzin verir misiniz...

— Şurada bir mürekkep lekesi var Yakov Petroviç, lekeyi görmediniz mi?..

Andrey Filippoviç bir kez daha Bay Golyadkin'e seslendi.

— Şimdi geliyorum Andrey Filippoviç, iki saniye sonra oradayım... Sevgili beyefendi, laftan anlamıyor musunuz?

— En iyisi çakıyla kazıyalım Yakov Petroviç, siz bana bırakın: Siz ellemeseniz daha iyi olacak, bırakın ben yaparım, – ben şimdi çakıyla kazıyıveririm...

Andrey Filippoviç üçüncü kez Bay Golyadkin'e seslendi.

— İzin verin lütfen, mürekkep lekesi nerede? Leke falan yok.

— İşte burada, kocaman leke! İzin verin göstereyim; işte, bakın... izin verin Yakov Petroviç, ben şimdi kazırım, yardım etmek istediğimden Yakov Petroviç, bütün iyi niyetimle... hah tamam, işte çıktı...

İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'le aralarında çıkan bu beklenmedik çatışmada üstün gelen taraf oldu, Bay Golyadkin'in karşı çıkmasına rağmen, şeflerin beklediği dosyayı elinden kaptı, iyi niyetle yardım edeceğini söylemiş olmasına rağmen bunu yapmadı, dosyayı hızlıca rulo haline getirdi, kolunun altına sıkıştırdı, iki hızlı adımla numaralarının hiçbirini fark etmemiş olan Andrey Filippoviç'in yanında bitti ve onunla birlikte yöneticinin odasına yöneldi. Bay Golyadkin, elinde bir şey kazıyacakmış gibi tuttuğu çakıyla olduğu yerde kalakaldı...

Kahramanımız içine düştüğü bu yeni durumu hâlâ anlayamamıştı. Kendini henüz toparlayamamıştı. Darbeyi hissetmiş ama pek de önemli olmadığını düşünmüştü. Nihayet, korkunç, tarif edilemez bir kederle kalakaldığı yerden fırladı, hızla yöneticinin odasına yöneldi ve koşarken bütün bu işin sonunun hayırlı bitmesi, önemli bir sorun çıkmaması için Tanrı'ya dua ediyordu... Yöneticinin odasının yanındaki odanın önünde Andrey Filippoviç ve adaşıyla burun buruna geldi. Yöneticinin odasından yeni çıkmışlardı: Bay Golyadkin kenara çekilip yol verdi. Andrey Filippoviç'in keyfi yerindeydi ve gülerek konuşuyordu. Bay Golyadkin'in adaşı da gülümsüyor, dalkavukluk ediyordu, Andrey Filippoviç'in bir iki adım gerisinden yürüyordu ve eğilip kulağına fısıldadığı bir şeyi Andrey Filippoviç başıyla onayladı. Kahramanımız o anda her şeyi anladı. Hazırladığı dosya (sonradan öğrendiğine göre) ekselanslarının beklentilerinin de üzerindeydi ve üstelik tam zamanında teslim edilmişti. Ekselansları dosyayı çok beğenmişti. Ekselanslarının İkinci Bay Golyadkin'e teşekkür ettiği, hatta büyük bir içtenlikle teşekkür ettiği söyleniyordu; söylenenlere göre zamanı gelince bu başarısını hatırlayacağını ve hiçbir zaman unutmayacağını da eklemişti... Tabii ki Bay Golyadkin'in yaptığı ilk şey isyan ve elinden geldiğince itiraz etmek oldu. Kendini kaybetmiş bir halde ve ölü gibi solgun bir yüzle Andrey Filippoviç'e koştu. Ama Andrey Filippoviç, Bay Golyadkin'in sorununun kişisel bir mesele olduğunu duyunca, kendi işleriyle uğraşacak zamanı bile bulamadığını söyledi ve onu dinlemeyi reddetti.

Soğuk tavrı ve kesin bir dille reddetmesi Bay Golyadkin'i hayretler içinde bıraktı. "Ben de başka bir yol izlerim... Anton Antonoviç'e giderim." Ama ne yazık ki Anton Antonoviç de müsait değildi: Bir yerlerde başka bir işle meşguldü. "Açıklamalarımı ve düşüncelerimi dinlemek istememesi boşuna değilmiş! – diye düşündü kahramanımız – Demek niyeti buymuş – dalavereci ihtiyar! Sanırım cesaretimi toplayıp ekselanslarına çıkmam gerekiyor."

Yüzü hâlâ solgun, kafası oldukça karışık olan ve bu konu hakkında ne yapacağına karar veremeyen Bay Golyadkin sandalyenin kenarına çöktü. "Keşke bunların hepsinin önemsiz bir mesele olduğu ortaya çıksa, – kendi kendine düşünmeye devam etti. – Aslında böyle gizemli bir işin dönmesi pek de olası değil. Birincisi saçma, ikincisi böyle bir şey olamaz. Herhalde hayaldi ya da bunlar değil de başka bir şey oldu; belki de ekselanslarına

giden bendim... kendimi başka biriyle karıştırdım... başka bir şekilde olması mümkün değil."

Bay Golyadkin böyle bir şeyin kesinlikle olamayacağına karar verdiği anda iki elinde ve koltuğunun altında evraklarla İkinci Bay Golyadkin odaya girdi. Yanından geçerken Andrey Filippoviç'e işle ilgili birkaç şey söyleyen, memurun biriyle kısa bir sohbet eden, başka bir memura kibarca selam veren ve üçüncü bir memurla şakalaşan İkinci Bay Golyadkin'in kaybedecek zamanı yokmuş ve odadan hemen çıkacakmış gibi bir hali vardı, ama Bay Golyadkin'in şansına, iki üç genç memura bir şeyler söylemek için kapının yakınında durdu. Bay Golyadkin hızla onun yanına gitti. İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'in bu hareketini görür görmez etrafına bakmaya, kaçacak bir yer aramaya başladı. Ama kahramanımız önceki geceki misafirinin kolunu yakalamıştı bile. 9. dereceden iki memurun etrafını saran diğer memurlar biraz gerilediler ve merakla ne olacağını beklemeye başladılar. 9. derece memurlardan kahramanımız olanı, diğer memurların kendi tarafında olmadıklarının, arkasından entrikalar çevirdiklerinin farkındaydı: Bu yüzden bu işin altından yüzünün akıyla kalkması çok daha önemli hale gelmişti. Her şeyi belirleyecek bir andı.

— Ne istiyorsunuz? – İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'e küstah bir tavırla bakıyordu.

Bay Golyadkin zorlukla nefes alıyordu.

— Bilmiyorum beyefendi, – diye söze girdi, – bana karşı takındığınız garip tavrın nedenini nasıl açıklayacaksınız.

— Öyle mi! Başka? – İkinci Bay Golyadkin etrafına baktı ve çevrelerinde toplanan memurlara, komedyanın başladığını haber verir gibi göz kırptı.

— Ne kadar saygısız ve terbiyesiz olduğunuzu bu hareketinizle bir kere daha gösterdiniz beyefendi... benim bir şey söylememe gerek bile kalmadı. Oynadığınız oyuna fazla güvenmeyin: Hiçbir işe yaramayacak.

— Söyler misiniz Yakov Petroviç, akşam iyi uyuyabildiniz mi? – İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'in gözlerinin içine bakarak sordu.

— Haddinizi aşıyorsunuz beyefendi, – 9. dereceden memur kendini iyice kaybetmişti, ayağının altındaki döşemeyi bile hissetmiyordu, – Umarım, ses

tonunuzu değiştirirsiniz...

— Canımın içi!! – İkinci Bay Golyadkin saygısızca gülüyordu ve aniden, hiç beklenmedik bir hareketle, sevgisini gösterme bahanesiyle Bay Golyadkin'in tombul sayılabilecek sağ yanağından makas aldı. Kahramanımız ateş gibi kıpkırmızı kesildi... Bay Golyadkin'in dostu, düşmanının zangır zangır titrediğini, öfkeden konuşamadığını, pişmiş ıstakoz gibi kızardığını, sabrının sınırına geldiğini, karşı saldırıya geçebileceğini fark edince elini daha çabuk tuttu ve terbiyesizce ikinci saldırıyı başlattı. İki kere yanaklarını okşadıktan, iki kere gıdıkladıktan ve çevrelerine toplanmış gençleri yeterince eğlendirebilmek için öfkeden deliye dönmüş Bay Golyadkin'le biraz daha uğraştıktan sonra hiç utanmadan bir de hafif çıkmış göbeğine bir fiske vurdu ve kin dolu, imalı bir gülümsemeyle şöyle dedi: "Yaramazlık ediyorsunuz Yakov Petroviç! Sizinle iş çevireceğiz Yakov Petroviç, birlikte iş çevireceğiz." İkinci Bay Golyadkin, kahramanımız son saldırının etkisini üzerinden az çok attıktan sonra, aniden (etraflarındaki seyircilere hafifçe gülümseyerek) çok meşgul, işi başından aşkın, resmi bir tavra büründü, bakışlarını yere indirdi, toparlandı, "özel bir görevi" olduğunu söyleyerek hızla adımını attı ve yandaki odaya daldı. Kahramanımız gözlerine inanamıyordu ve hâlâ tam olarak toparlanabilmiş değildi...

Sonunda kendine geldi. Rezil olduğunu, bir anlamda öldüğünü, kendini alçalttığını, şerefini iki paralık ettiğini, insanların önünde aşağılandığını, kendisiyle dalga geçildiğini, daha dün en yakın ve güvenilir dostu saydığı adamın hain saldırısının kurbanı olduğunu, ayağının altındaki zeminin kaydığını hemen anladı, – Bay Golyadkin hızla düşmanının peşinden gitti. O anda bu aşağılamaya şahit olanları düşünecek durumda değildi. "Bunların hepsi el ele vermişler, – dedi kendi kendine, – birbirlerini kolluyorlar ve birbirlerini bana karşı kışkırtıyorlar." Kahramanımız on adım attıktan sonra peşinden gitmenin anlamsız olacağını ve bir işe yaramayacağını anladı ve geri döndü. "Bu işin peşini bırakmayacağım, – diye düşündü, – surcouper[18] zamanı da gelecek, kurt, kuzunun döktüğü gözyaşlarının bedelini ödeyecek." Bay Golyadkin büyük bir soğukkanlılıkla ve son derece kararlı bir halde masasına gidip oturdu. Bir kez daha "bu işin peşini bırakmayacağım!" dedi. Artık iş pasif savunmadan falan çıkmıştı: Kararlı, saldırgan bir havası vardı ve o an Bay Golyadkin'in yüzünün nasıl kızardığını, öfkesini nasıl zorlukla kontrol ettiğini, kalemi mürekkep

hokkasına nasıl daldırdığını ve kâğıda nasıl çalakalem yazdığını bir gören olsa bu meselenin kolay kapanmayacağını ve basit bir kocakarı kavgası gibi bitmeyeceğini anlayabilirdi. Ruhunun derinliklerinde tek bir çözüm ve kalbinin derinliklerinde bu çözümü uygulamak için ettiği yemin yatıyordu. Ama açıkçası nasıl başlayacağını pek, daha doğrusu hiç bilmiyordu; ama bunun önemi yoktu! "Düzenbazlık ve utanmazlık bizim zamanımızda sökmez beyefendi. Düzenbazlık ve utanmazlık insanı iyiye değil, idam sehpasına götürür. Sadece Grişka Otrepyev[19] düzenbazlık yapıp cahil insanları kandırdı ama o bile fazla sürdüremedi." Bay Golyadkin içine düştüğü bu son duruma rağmen, insanların yüzündeki maskelerin düşmesini ve gerçek yüzlerinin ortaya çıkmasını beklemeye karar verdi. Bunun için ilk başta mesainin bitmesi gerekiyordu ve kahramanımız o zamana kadar hiçbir şey yapmamaya karar verdi. Mesai bitince gerekeni yapacaktı. Ne yapması gerektiğini, küstahlığın boynuzunu kırmak ve *alçakça toz toprak içinde sürünen aciz yılanın başını ezmek*[20] için nasıl bir plan uygulaması gerektiğini biliyordu. Bay Golyadkin insanların kirli çizmelerini sildiği bir paçavra olmayı kaldıramazdı. Özellikle böyle bir durumda hiç kaldıramazdı. Kahramanımız, son maruz kaldığı aşağılanma olmasaydı belki bağrına taş basabilir, sessiz kalabilir, durumu kabullenip bu kadar ısrarlı karşı koymazdı; tartışır, biraz söylenir, haklı olduğunu kanıtlar, sonra biraz taviz verir, sonra belki biraz daha taviz verir, sonra yelkenleri suya indirir ve sonra eğer karşı taraf onun haklı olduğunu ağırbaşlılıkla kabul ederse belki de uzlaşmaya yanaşır, hatta biraz duygulanabilirdi ve hatta – kim bilir, – belki de yeni, yakın, sıcak, önceki günkünden daha sağlam bir dostluk, iki kişinin benzerliğinin yarattığı tatsızlığın üstünü örtecek ve 9. dereceden iki memurun yüz yaşlarına kadar memnuniyetle sürdürebilecekleri bir dostluk kurulabilirdi. Son olarak şunu söyleyelim: Bay Golyadkin kendini ve hakkını koruduğu, bunun sonucunda böyle tatsız bir olay yaşadığı için biraz pişman olmuştu. "Hatasını kabul etmeli, – diye düşündü Bay Golyadkin, – şaka yaptığını söylemeli, – herkesin önünde şaka yaptığını kabul ederse onu affederim, hem de tüm kalbimle affederim. Ama bana bir paçavra gibi davranılmasına izin vermem. Kimsenin bana böyle davranmasına izin vermedim, böyle ahlaksız bir adama hiç vermem. Paçavra değilim ben. Ben bir paçavra değilim beyefendi!" Uzun lafın kısası kahramanımız kararını verdi. "Suçlu olan sizsiniz beyefendi!" Karşı koymaya, tüm gücüyle sonuna kadar direnmeye karar verdi. Böyle bir adamdı o! Kendisine hakaret edilmesine, bir paçavra gibi davranılmasına ve

hepsinden önemlisi bunları ahlaksız bir adamın yapmasına izin veremezdi. Ama yine de bu konuda fazla iddialı konuşmayalım. Eğer herhangi biri Bay Golyadkin'i, örneğin, bir paçavraya çevirmek isteseydi bunu yapabilirdi, üstelik hiçbir direniş görmeden ya da karşılığında herhangi bir cezaya uğramadan yapardı (Bay Golyadkin bunu birkaç kere kendi de hissetmişti); ama Bay Golyadkin bir paçavra haline sokulduğunda bile basit bir paçavra olmaz, gururlu, coşkulu ve duygulu bir paçavra olurdu, gururu ve duyguları kirli kıvrımları arasına sinmiş, saklanmış olabilirdi, ama yine de duygulu olurdu...

Zaman geçmek bilmiyordu; sonunda saat dördü çaldı. Kısa süre içinde herkes kalktı ve şefin peşinden çıkarak evlerinin yolunu tuttu. Bay Golyadkin kalabalığa karıştı; peşinde olduğu adamı kaybetmemek için gözünü bile kırpmıyordu. Sonunda dostunun vestiyere koştuğunu ve kaputunu beklerken her zamanki kötü alışkanlıklarını yine sergileyip görevlilere dalkavukluk ettiğini gördü. Çok önemli bir andı. Bay Golyadkin kalabalığın arasından zorlukla ilerledi ve geride kalmak istemediği için kaputuna bir an önce ulaşma mücadelesine girişti. Ama Bay Golyadkin'in dostu ve yol arkadaşı görevlilerle konuşarak, onların gönüllerini alarak, kulaklarına bir şeyler fısıldayarak ve onları kandırarak kaputunu alan ilk kişi olmayı başardı. Kaputunu giyen İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'i alenen ve inadına yapar gibi küstah bir tavırla alaylı alaylı süzdü ve her zamanki yüzsüzlüğüyle çevresindekilere baktı, yanlarına gitti, – şüphesiz onların üzerinde iyi bir izlenim bırakmak istiyordu, – birine güzel bir söz söyledi, diğeriyle fısıldaştı, üçüncüsüne saygıyla yaklaşıp birkaç iltifat etti, dördüncüsüne gülümsedi, beşincisiyle tokalaştı ve merdivenlerden neşe içinde koşar adım indi. Bay Golyadkin de peşinden gitti, büyük bir keyifle son basamakta yetişti ve kaputunun yakasından yakaladı. İkinci Bay Golyadkin biraz afallamışa benziyordu; şaşkın şaşkın etrafına bakındı.

— Ne demek oluyor bu? – diye mırıldanarak sordu.

— Beyefendi, eğer asil biriyseniz, dünkü dost sohbetimizi unutmamışınızdır, – dedi kahramanımız.

— Evet hatırlıyorum. Ne olacak ki? İyi uyuyabildiniz mi?

Bay Golyadkin'in bir an için öfkeden dili tutuldu.

— Gayet iyi uyudum beyefendi. Ama şunu söylememe izin verin beyefendi, çok çetrefilli bir oyun oynuyorsunuz...

— Oyun oynadığımı kim söylüyor? Düşmanlarımın uydurması bunlar, – kendini Bay Golyadkin diye adlandıran adam kesik kesik cevap verdi ve bu cevabı verir vermez beklenmedik bir hareketle gerçek Bay Golyadkin'in kuvvetsiz ellerinden kurtuldu. Kurtulduktan sonra hızla merdivenlerden indi, etrafına bakındı, bir arabacı görünce ona doğru koştu, arabaya atladı ve bir anda Bay Golyadkin onu gözden kaybetti. Çaresiz bir halde kalakalan 9. dereceden memur etrafına bakındı, ama başka araba yoktu. Koşmayı denedi, ama ayaklarında derman kalmamıştı. Aşağılandığı, küçük düşürüldüğü için yüzünün şekli değişmiş, ağzı açık kalmıştı ve ayrıca yorulduğunu hissedip elektrik direğine yaslandı, kaldırımın ortasında birkaç dakika öylece kaldı. Bay Golyadkin için her şeyin sonu gelmişe benziyordu...

IX. Bölüm

Anlaşılan her şey, hatta doğa bile Bay Golyadkin'e karşı silahını çekmişti; ama o yine de yıkılmamış ve teslim olmamıştı; teslim olmadığını hissediyordu. Savaşmaya hazırdı. Bay Golyadkin'in ilk şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra ellerini büyük bir heyecan ve enerjiyle ovuşturması mücadeleyi bırakmayacağının bir işaretiydi. Ama tehlike burnunun dibindeydi, açıkça ortadaydı; Bay Golyadkin bunu hissediyordu; bununla, bu tehlikeyle nasıl başa çıkacaktı? Cevaplanması gereken soru buydu. Hatta bir an için Bay Golyadkin'in kafasından "Acaba vazgeçip, öylesine bıraksam mı? Ne olacak ki? Önemli bir şey değil zaten," düşünceleri geçti. "Sanki böyle bir şey yaşanmamış gibi davranırım, – diye düşündü – bu olaya hiç değinmem; ben değildim der geçerim; o da unutur, belki geri çekilir; o namussuz unutmaz, bir an için geri çekilse bile dönüp dolaşıp yine hatırlatır. Kesin böyle olur! O zaman ben de alttan alırım. Hem bunun tehlikesi nerede? Nasıl bir tehlikesi olabilir? Bir tehlike olduğunu kim iddia edebilir? Önemsiz bir mesele! Sıradan bir olay!.." Bay Golyadkin burada duraksadı. Sözcükler dilinin ucunda kaldı; hatta böyle düşündüğü için kendine küfretti; bu düşünceleri yüzünden kendini alçaklıkla, korkaklıkla suçladı; ama yine de bu mesele konusunda bir ilerleme sağlayamadı. Ne yapacağına o an karar vermesi gerektiğini hissetti; bu konuda ne yapması gerektiğini söyleyecek kişiye her istediğini verebileceğini de hissetti. Ama ne yapması gerektiğini nasıl bulabilirdi? Üstelik bunu düşünecek vakti de yoktu. Vakit kaybetmemek için bir araba tuttu ve eve doğru yola koyuldu. "Ee? Şimdi kendini nasıl hissediyorsun? – diye kendi kendine düşündü. – Şimdi kendini nasıl hissedeceksin? Ne yapacaksın? Alçak, namussuz herif, şimdi ne yapacaksın? Bu belaya kendin bulaştın, şimdi de ağlayıp, sızlanıyor musun!" Bay Golyadkin yıkık dökük arabasının içinde sallana sallana giderken kendisiyle böyle dalga geçiyordu. Bay Golyadkin kendisiyle dalga geçmekten ve yaralarını deşmekten o an için büyük bir haz, hatta şehevi bir haz duyuyordu. "Şimdi bir sihirbaz ya da böyle şeylerle ilgilenen bir aziz gelse – diye düşündü – ve şöyle dese: Ey Golyadkin, sağ elinin bir parmağını ver, – ben de karşılığında sana bir şey vereyim; diğer Bay Golyadkin'i ortadan kaldırıp seni mutlu edeyim, ama parmağın karşılığında, – parmağımı verirdim, kesinlikle verirdim, gözümü bile kırpmadan verirdim. Şeytan götürsün hepsini! – 9. dereceden memur

sonunda çaresizce bağırdı, – ama bütün bunların nedeni ne? Belki de hepsinin olması gerekiyordu; kesinlikle olması gerekiyordu, özellikle olması gerekiyordu, başka türlü olamazdı! İlk başta her şey iyiydi, herkes mutlu ve memnundu; her şey illa tersine dönecek, başka türlü olamazdı zaten! Artık konuşarak bir yere varamazsın, harekete geçmek zorundasın."

Neredeyse bir karara varmış olan Bay Golyadkin eve gelir gelmez piposuna sarıldı, tüm gücüyle içine çekerek dumanını sağa sola üflemeye ve odanın içinde büyük bir heyecanla, bir ileri bir geri dolaşmaya başladı. Bu arada Petruşka sofrayı hazırlamaya başlamıştı. Sonunda Bay Golyadkin kesin kararını verdi, aniden piposunu bir kenara attı, paltosunu üzerine geçirdi, yemeği dışarıda yiyeceğini söyledi ve koşarak çıktı. Petruşka onu merdivenlerde yakaladı ve unuttuğu şapkayı nefes nefese uzattı. Bay Golyadkin şapkayı aldı, Petruşka'nın gözünde temize çıkmayı, olağandışı bir şeyler – yani şapkasını almayı unutturacak kadar olağandışı bir şeyler – olduğunu düşünmemesini istiyordu, ama Petruşka yüzüne bile bakmadan döndü gitti ve Bay Golyadkin de hiçbir açıklama yapmaya gerek duymadan şapkasını taktı, baştan ayağa ürpermesine rağmen, her şeyin iyi olacağını ve meselenin bir şekilde çözüleceğini kendi kendine tekrarlayarak merdivenlerden koşar adım indi, bir araba tuttu ve hızla Andrey Filippoviç'e gitti. "Yarını beklesem daha mı iyi olur acaba? – Bay Golyadkin, Andrey Filippoviç'in kapı zilinin kordonuna uzanırken böyle düşünüyordu, – hem ona ne söyleyeceğim? Söyleyecek öyle önemli bir şey yok. Üstünde durulmaya değmeyecek bir mesele, evet gerçekten de üstünde durulmaya değmeyecek, önemsiz bir mesele, yani önemsiz sayılabilecek bir mesele... aslında sıradan bir olay..." Bay Golyadkin zilin kordonunu aniden çekti; zil çalmaya başladı ve içeriden ayak sesleri geldi... Bay Golyadkin aceleciliği ve cüreti yüzünden kendi kendine küfretti. Bay Golyadkin'in aklına bu mesele yüzünden son yaşadığı ve unutmakta zorlandığı sorunlar, Andrey Filippoviç'le arasındaki fikir ayrılığı geldi. Ama artık çok geçti: Kapı açılmıştı. Bay Golyadkin'in şansına Andrey Filippoviç'in henüz işten dönmediği ve akşam yemeğini dışarıda yiyeceği söylendi. "Nerede yiyeceğini biliyorum: İzmailovski Köprüsü'nün yakınında bir yerde yiyecek," – diye düşündü kahramanımız ve son derece rahatladı. Uşağın beyefendi gelince ne diyeceği sorusuna önemli bir şey olmadığını, sonra tekrar uğrayacağını söyleyerek yanıt verdi. Hatta gözle görülür bir neşeyle, koşar adım merdivenlerden indi. Caddeye indikten sonra parasını ödeyip

arabacıyı göndermeye karar verdi. Arabacı ek ücret isteyince, – uzun süre beklemişti ve ona acımıyorsa bile en azından atına acımalıydı, – beş kapik daha verdi, hatta bunu seve seve yaptı; sonra yürümeye başladı.

"Bu mesele gerçekten de – diye düşündü Bay Golyadkin – bir kenara atılacak mesele değil; yine de bu mesele hakkında şöyle bir düşünüp, aklıselimle karar verecek olursam, bence böyle çaba harcamamın hiçbir anlamı yok. İnsanlara neden bu kadar çaba harcadığımı anlatsam mı acaba? Neden koşturayım, mücadele edeyim, acı çekeyim, kendimi paralayayım ki? Birincisi olan oldu, bunu değiştirme şansı yok... hem de hiç yok! Şöyle düşünelim: Birisi ortaya çıkıyor, – referansları güçlü, iyi huylu, yetenekli olduğu söylenen ama fakir ve geçmişte çok sıkıntı çekmiş, – başına türlü türlü bela gelmiş, – bir memur – olabilir, fakirlik suç değil ya; sırf böyle biri olduğu için bile bu işi büyütmemeliyim. Hem bunda ne gariplik olabilir? Geldi bir kere, bir oyunun içine düştü, doğa adama öyle bir oyun oynadı ki kendisine aynı suyun damlalarıymış gibi tıpatıp benzeyen başka bir adamın yanına düştü: Sırf birine benziyor diye adamı bu işe kabul etmeyecekler miydi?! Kaderi buysa, kaderi böyle yazılmışsa, tek suçlu kör talihse, – adama bir paçavra gibi davranmaya, onu işe almayı reddetmeye kimin, ne hakkı var... hangi yasaya sığar bu? Zaten fakir, kimi kimsesi olmayan, yılgın bir adamcağız; insanın içi acıyor, merhamet duygusu kabarıyor! Evet! Sefahatine düşkün amirler de keşke benim gibi düşünse! Ne kadar da aptalım! On kişiye yetecek aptallık var bende! Hayır, tabii ki onlar da iyi davrandılar ve zavallı, talihsiz adamcağıza böyle davrandıkları için teşekkürü hak ediyorlar... Bir an için ikiz olduğumuzu, ikiz çocuklar gibi aynı ana babadan doğduğumuzu varsayalım – şimdiki durumumuz aynı böyle! Ne var bunda? Ne olacak, hiçbir şey! Bütün memurlar buna alışabilir... Ve bizim bölüme giren herhangi bir yabancı bu durumda hiçbir yakışıksız bir şey ve hakaret bulamaz. Hatta bu durumda dokunaklı bir yan da var; şöyle düşünülebilir örneğin: Yüce Tanrı birbirinin aynısı iki kişi yaratmış ve Tanrı'nın bu hikmetini gören yetkililer de bu ikizleri koruyorlar. Ama tabii ki, – Bay Golyadkin derin bir nefes alıp sesini alçaltarak devam etti, – keşke... keşke ne böyle dokunaklı bir durum ne de böyle bir benzerlik olsaydı... Lanet olsun! Ne gerek vardı? Böyle bir durumun böyle çabuk ortaya çıkmasına ne gerek vardı?! Yüce Tanrım! İşe şeytan karıştı! Ayrıca öyle bir karakteri var ki, oyuncu, kötü, – öyle namussuz, öyle oynak, yaltakçı, dalkavuk bir adam ki, tam bir Golyadkin! Benim soyadımı da

kirletecek namussuz. Onu izlemem ve ilgilenmem gerekecek! Çok kötü bir ceza! Neden böyle bir şey yapayım? Hiç gerek yok! Namussuzun teki, – o namussuzsa, dengelemek için diğerinin dürüst olması gerekiyor. O namussuz olsun, ben dürüst olurum, – bu Golyadkin namussuz, onu dikkate almayın ve diğeriyle karıştırmayın derler; diğeri dürüst, namuslu, kibar, iyi huylu, işini düzgün yapıyor ve terfii hak ediyor derler; Böyle olur! İyi de olur... olur da... ama ya... ya bizi karıştırırlarsa! Herkes ondan yana olur! Tanrım, yardım et!.. Hemen yerime geçer namussuz, – bu adam böyle davranılmayı hak ediyor mu etmiyor mu diye düşünmeden paçavra gibi çiğner beni. Yüce Tanrım, sen bana acı! Nereden geldi bu bela!.."

Bay Golyadkin, böyle düşünüp sızlanarak, nereye gittiğine dikkat etmeden ilerliyordu. Nevski Caddesi'ne kadar gelmişti ve ancak yoldan geçen birisine, gözlerinde şimşekler çaktıracak kadar sert bir şekilde çarpınca kendine gelebildi. Bay Golyadkin kafasını kaldırmadan, mırıldanarak özür diledi ve ancak pek de hoş olmayan şeyler söyleyen yabancı belli bir mesafe gittikten sonra kafasını kaldırdı ve nerede olduğuna, buraya nasıl geldiğine baktı. Etrafına bakan ve Olsufiy İvanoviç'in evindeki akşam yemeğine gitmeden önce oturup beklediği lokantanın yakınlarında olduğunu fark eden kahramanımız midesinin kazındığını hissetti, akşam yemeği yemediğini, yemek için de hiçbir yere davetli olmadığını hatırladı ve değerli vaktini kaybetmemek için elinden geldiğince hızlı bir biçimde merdivenleri tırmandı. Çok pahalı bir lokantaydı ama bu durum bu seferlik Bay Golyadkin'i durdurmadı; böyle ufak ayrıntıları düşünecek zamanı yoktu. İyi aydınlatılmış odadaki, üzerinde zengin, kibar müşterilerin beğeneceği tarzda her çeşit yiyecekten bol bol bulunan masanın önünde bir kalabalık toplanmıştı. Masadaki garson bardakları doldurmaya, servis yapmaya, para almaya ve üstünü vermeye zar zor yetişiyordu. Bay Golyadkin sırasını bekledi ve sıra ona gelince kibarca elini uzatıp bir poğaça aldı. Köşeye çekilip, sırtını kalabalığa dönüp iştahla poğaçasını yedikten sonra masanın başına döndü, tabağını koydu, fiyatına daha önceden baktığı için cebinden gümüş bir on kapik çıkarıp masaya bıraktı ve "işte bir poğaçanın parası" der gibi garsona baktı.

— Borcunuz bir ruble on kapik, – dedi garson dişlerinin arasından.

Bay Golyadkin çok şaşırmıştı.

— Bana mı söylüyorsunuz?.. Ben... ben sadece bir poğaça aldım.

— On bir tane aldınız, – garson büyük bir güvenle karşı çıktı.

— Siz... sanırım... sanırım siz yanılıyorsunuz... Ben gerçekten, sanırım, bir poğaça aldım.

— Ben saydım, on bir tane aldınız. Aldınız mı parasını ödemeniz gerekir; biz burada bedavaya bir şey vermiyoruz.

Bay Golyadkin çok şaşırmıştı. "Nedir bu, bir tür sihir mi, ne yapmam gerekiyor?" diye düşündü. Bu arada garson Bay Golyadkin'in aklını toplamasını bekliyordu; Bay Golyadkin'in çevresine insanlar toplanmaya başlamıştı; Bay Golyadkin parayı bir an önce ödeyip daha fazla dikkat çekmemek için elini cebine sokmuş gümüş rubleyi çıkarmıştı bile. "On birse on bir – diye düşündü, ıstakoz gibi kızarmıştı, – insan on bir tane poğaça yiyemez mi? Acıktıysa yer tabii; bırakın yesin, sağlığına dikkat etsin; bunda şaşılacak, gülünecek ne var..." Aniden sanki bir şey Bay Golyadkin'i dürttü; kafasını kaldırdı ve – bu bilmeceyi, tüm sihri hemen çözdü; tüm sıkıntılarından bir anda kurtuldu... Kahramanımızın o ana kadar ayna olduğunu düşündüğü, yandaki salona açılan kapıda, garsonun tam arkasında ve yüzü Bay Golyadkin'e dönük bir biçimde bir adam duruyordu, – o duruyordu, İkinci Bay Golyadkin duruyordu, – Bay Golyadkin değil, öykümüzün kahramanı değil, İkinci Bay Golyadkin, diğer Bay Golyadkin duruyordu. Görünüşe bakılırsa, diğer Bay Golyadkin'in keyfi yerindeydi. Bay Golyadkin'e gülümsedi, başıyla selam verdi, göz kırptı, birkaç küçük adım attı ve öyle bir baktı ki – sanki yandaki odada gözden kaybolacak ve sonra belki de çıkıp gidecekti... ve peşinden gitme çabaları hiçbir sonuç vermeyecekti. Elinde aldığı on poğaçanın sonuncusu duruyordu ve Bay Golyadkin'in gözlerinin içine bakarak onu da ağzına attı, zevkle dudaklarını yaladı. "Namussuz herif, burada da benmiş gibi davrandı! – Bay Golyadkin utançtan kıpkırmızı kesilmişti, – Etraftaki insanlardan da utanmıyor! Gören oldu mu acaba? Kimse fark etmişe benzemiyor..." Bay Golyadkin istemeye istemeye bir rubleyi uzattı ve garsonun yüzündeki, kazandığı zaferi ve rahatça sergilediği kudreti gösteren küstah gülümsemeyi fark etmeden hızla kalabalığın arasından sıyrıldı ve arkasına bile bakmadan oradan ayrıldı. "Kimsenin itibarına zarar gelmeden bittiği için şükretmeliyim! – diye düşündü Bay Golyadkin. – Her şey iyi bittiği için hem o soyguncuya hem de kaderime şükretmeliyim. Sadece garson küstahlık etti. O da aslında kendi açısından haklı! Bir ruble on kapik alması gerekiyordu, bu yüzden

kendi açısından doğru olanı yaptı. Bedavaya bir şey vermiyorlarmış! Ama serseri herif en azından biraz daha kibar olabilirdi!.."

Bay Golyadkin merdivenlerden kapıya inerken bunları söylüyordu. Ama yine de son basamağa gelince mıhlanmış gibi kaldı ve gururunun çiğnenmesi nedeniyle tutulduğu sinir nöbeti yüzünden o kadar kızardı ki gözünden yaş geldi. Bu halde yarım dakika kaldıktan sonra aniden kararlı bir adım attı, merdivenlerden kaldırıma atladı, sağına soluna bakmadan, soluk soluğa kalmış olmasına rağmen, yorgunluğunu hissetmeden eve, Şestilavoçnoy Sokağı'na koştu. Eve gidince her zamanki alışkanlığını bir kenara bırakıp kaputunu çıkarmadan, piposunu bile yakmadan hemen sedire oturdu, mürekkep hokkasını önüne çekti, kalemini aldı, bir mektup kâğıdı aldı ve heyecandan titreyen eliyle şu notu yazdı:

"Sayın beyefendi Yakov Petroviç!

Sizin tavırlarınız ve bu yüzden içine düştüğüm durum beni buna zorlamasaydı, sayın beyefendi, elime kalemi almazdım. Sadece tek bir neden size bu açıklamayı yapmamı zorunlu kıldı ve her şeyden önce, sayın beyefendi, bu mektubu bir hakaret olarak değil, çeşitli olaylar neticesinde aramızda oluşan bağın kaçınılmaz sonucu olarak görmenizi rica ediyorum."

"Fena olmadı galiba, düzgün, kibar, ama aynı zamanda güçlü ve sert... Gücendirecek bir şey yok. Bu kadarına da hakkım var herhalde," – Bay Golyadkin yazdıklarını tekrar okurken aklından bunlar geçiyordu.

"Şu anda aramızda yaşanan yanlış anlaşılmanın tohumları sayın beyefendi, adlarını anmayı bile gereksiz gördüğüm düşmanlarımın bana karşı kaba ve yakışıksız davranışlar sergilediği fırtınalı gecede, sizin hiç beklenmedik ve garip bir şekilde ortaya çıkmanızla atıldı. Bununla birlikte sayın beyefendi, tavırlarınızda ısrar etmeniz ve benim çevreme, günlük yaşamdaki ilişkilerime zorla girmek istemeniz terbiye ve en basit toplum kurallarına sığmaz. Sırf amirlerinizin – hak etmediğiniz halde – gözüne girmek için benim raporumu ve dürüst ismimi çalmanızdan bahsetmeye gerek yok sanırım sayın beyefendi. Bu konu hakkında gerekli açıklamayı yapmaktan maksatlı bir biçimde ve hakaret eder gibi kaçmanızdan bahsetmeye de gerek görmüyorum. Son olarak ve aklımdaki her şeyi aktarmış olmak için şunu da söyleyeyim, lokantadaki şu garip, hatta anlaşılmaz davranışınıza da değinmeyeceğim. Boş yere bir gümüş ruble

harcadığıma üzüldüğüm için değil, ama benim yakın çevremden olmasalar da iyi yetişmiş insanların önünde onuruma leke düşürmek için yaptığınız kasıtlı hareket aklıma geldikçe sayın beyefendi, öfkelendiğimi söylemeden geçemeyeceğim..."

"Fazla mı ileri gidiyorum acaba? – diye düşündü Bay Golyadkin. – Dozunu kaçırmış olmayayım, hakarete kaçmayayım, – örneğin şu iyi yetişmiş insanlar iması?.. Ne önemi var, boş ver! Ne kadar sert bir karakterim olduğunu anlasın. Yine de mektubun sonunu biraz yumuşatabilirim, biraz gururunu okşayıp iyi şeyler yazarım. Bakacağız artık."

"Yüreğinizdeki asil duyguların ve dürüst, açıkyürekli kişiliğinizin bütün hataları düzeltme ve her şeyi eski haline döndürme konusunda size yol göstereceğinden emin olmasaydım sayın beyefendi, bu mektupla sizi rahatsız etmezdim.

Mektubumu şahsınıza karşı bir hakaret olarak değerlendirmeyeceğinizi ve aynı zamanda bu konu hakkındaki düşüncelerinizi bir an önce mektuba dökmeyi reddetmeyeceğinizi ve bu mektubu da benim mektubumu getiren kimseyle göndereceğinizi tüm kalbimle ümit etme cüretini gösteriyorum.

Mektubunuzu beklemek benim için bir onurdur sayın beyefendi.

Saygılarımla,

Y. Golyadkin."

"Neyse, fena olmadı. Yapılabilecek her şey yapıldı; sıra mektuplaşmaya geldi. Ama kimin suçu bu? Onun suçu: İnsanı yazılı bir belge hazırlamak zorunda bırakıyor. Ben de hakkımı kullanıyorum..."

Bay Golyadkin mektubu son bir defa daha okuduktan sonra katladı, mühürledi ve Petruşka'yı çağırdı. Petruşka her zamanki gibi uykulu gözlerle ve bir şeye oldukça kızmış bir halde geldi.

— Oğlum bu mektubu al... anladın mı?

Petruşka karşılık vermedi.

— Mektubu al ve bizim daireye götür, orada nöbetçi kâtip Vahrameyev'i bul. Bugün Vahrameyev nöbetçi. Dediklerimi anladın mı?

— Anladım.

— Anladımmış! Anladım efendim bile diyemiyorsun. Memur Vahrameyev'i sor ve ona efendinin selamı olduğunu ve ondan bizim bölümün adres defterine bakmasını – 9. dereceden memur Golyadkin'in nerede oturduğunu söylemesini, – rica ettiğimi söyle.

Petruşka karşılık vermedi ama Bay Golyadkin'e bir şeye gülümsemiş gibi geldi.

— Adresi soracaksın ve yeni gelen memur Golyadkin'in nerede oturduğunu öğreneceksin anladın mı Pyotr?

— Evet.

— Adresi soracaksın ve bu mektubu o adrese götüreceksin; anladın mı?

— Anladım.

— Eğer orada... mektubu götüreceğin yerde, – mektubu vereceğin bey, yani Golyadkin... Ne gülüyorsun aptal herif?

— Niye güleyim ki? Bana ne! Hiçbir şey yapmıyordum efendim. Gülmek bizim gibilere göre değil...

— Peki, tamam... eğer o bey "Efendin nasıl, neler yapıyor" diye sorarsa... efendin... neyse, herhangi bir şey sorarsa, – dilini tut ve sadece "Beyefendi çok iyi ve sizden yazılı bir cevap bekliyor" de. Anladın mı?

— Anladım efendim.

— Efendim dersin, iyi dersin, sağlığı yerinde ve bir yere gitmek için hazırlanıyor dersin, ve sizden de dersin, mektubuna bir cevap yazmanızı bekliyor. Anladın mı?

— Anladım.

— Hadi, git o zaman.

"Bu kalın kafalıyla uğraşmak da ayrı bir dert! Kendi kendine gülüyor ve bu konuda yapacak hiçbir şey yok. Neden gülüyor ki? Bu talihsizliğe kadar bir sürü şey yaşadım, başıma bir sürü talihsizlik geldi. Yine de belki bu işin sonu hayırlı biter... Bu namussuz bir yerlere takılır, iki saatten önce gelmez. Bir yere göndermeye gelmiyor. Ne büyük talihsizlik!.. Nedir bu başıma gelen!"

Başına büyük bir talihsizlik geldiğini hisseden kahramanımız iki saat hiçbir şey yapmadan Petruşka'yı beklemeye karar verdi. Bir saat boyunca odanın içinde dolaştı, piposunu içti, sonra piposunu bir kenara atıp kitap okudu, sonra biraz sedirde uzandı, sonra yeniden piposunu aldı, sonra yeniden odanın içinde dolaşmaya başladı. Bir şeyler düşünmek istedi, ama aklını belli bir konuya veremedi. Sonunda hiçbir şey yapmadan durmanın verdiği sıkıntı dayanılmaz boyutlara ulaştı ve Bay Golyadkin bir adım atmaya karar verdi. "Petruşka bir saatten önce gelmez, – diye düşündü, – anahtarı kapıcıya bırakırım ve ben de bu arada... bu meseleyi soruştururum, kendi yöntemlerimle meseleyi soruştururum." Meseleyi soruşturmak için acele eden ve zaman kaybetmek istemeyen Bay Golyadkin şapkasını aldı, odadan çıktı, kapıyı kilitledi, kapıcıya uğradı, anahtarın yanında bir de on kapik verdi, – Bay Golyadkin garip bir biçimde oldukça cömertleşmişti, – ve adamı son gördüğü yere gitmek için çıktı. Bay Golyadkin önce yürüyerek İzmailovski Köprüsü'ne gitti. Oraya ulaşması yarım saatini almıştı. Yürümeye başlarken koyduğu hedefe ulaşınca, tanıdığı evlerden birinin avlusuna girdi ve 5. dereceden memur Berendeyev'in dairesinin pencerelerine baktı. Kırmızı perdeli üç pencere hariç hepsi karanlıktı.

"Olsufiy İvanoviç'in bugün misafiri yok, – diye düşündü Bay Golyadkin, – hepsi bugün kendi evlerinde herhalde." Bir süre avluda oyalanan kahramanımız ne yapacağına karar vermeye çalıştı. Ama açıkçası bir karara varabilecek durumda değildi. Bay Golyadkin fikrini değiştirdi, elini şöyle bir sallayıp tekrar caddeye çıktı. "Hayır, buraya gelmemeliydim. Burada ne yapacaktım ki?.. Ben şimdi en iyisi... meseleyi kendim soruşturayım." Bu kararı veren Bay Golyadkin çalıştığı dairenin yolunu tuttu. Yolu oldukça uzundu, üstelik yollar felaket çamurlu ve geniş sulu kar yığınlarıyla kaplıydı. Ama o anda hiçbir zorluk kahramanımızı durdurabileceğe benzemiyordu. Sırılsıklam olmuş, çamura bulanmıştı ama, "hedefime ulaşayım da hiçbir şeyin önemi yok" diyordu. Ve Bay Golyadkin nihayet hedefine ulaşmıştı. Büyük resmi binanın karanlık kütlesi gözlerinin önünde simsiyah duruyordu. "Dur! – dedi kendi kendine, – Nereye geldim ve burada ne yapacağım? Diyelim nerede oturduğunu öğrendim; bu arada Petruşka eve dönmüş ve bana cevabı getirmiş olabilir. Sadece çok değerli zamanı kaybediyorum, burada zamanımı boşa harcıyorum. Neyse çok da önemli değil; bunların hepsi hâlâ telafi edilebilir. Yalnız, gelmişken gidip şu Vahrameyev'i görsem mi acaba? Boş ver! Sonra giderim... Eh! Gitmeye hiç gerek yok zaten. Tabii ki yok, hep şu karakterim yüzünden geldim buralara! Benimki de iş yani, gerekli olsun olmasın her şeyin peşinden koşuyorum... Hmm... Saat kaç oldu acaba? Dokuza gelmiş olmalı. Petruşka eve gitmiş ve beni bulamamış olabilir. Dışarı çıkmakla büyük aptallık ettim... Bravo bana, çok iyi bir iş becerdim!"

Aptalca bir iş yaptığını açıkça kabul eden kahramanımız büyük bir hızla Şestilavoçnoy Sokağı'na döndü. O kadar çok koşmuştu ki yorgunluktan ölmüş, ayakta duramayacak hale gelmişti. Kapıcıdan Petruşka'nın hâlâ dönmediğini öğrendi. "Demek hâlâ dönmemiş! Böyle olacağı tahmin etmiştim zaten, – diye düşündü kahramanımız, – saat de dokuz olmuş. Namussuz herif! Kim bilir nerede içiyordur! Ulu Tanrım! Ne talihsiz bir gün!" Bay Golyadkin düşünceli ve sıkıntılı bir halde dairesinin kapısını açtı, mumu buldu, üzerindekileri çıkardı, piposunu yaktı ve tükenmiş, yorulmuş, bitkin bir halde sedire uzanıp Petruşka'yı beklemeye başladı. Mumun alevi duvarlarda titreşiyor, odaya loş bir ışık veriyordu... Bay Golyadkin etrafına bakına bakına, düşüne düşüne kendinden geçti ve sonunda yorgunluktan sızdı kaldı.

Uyandığında saat oldukça ilerlemişti. Mum neredeyse tamamen bitip tütmeye başlamıştı ve sönmek üzereydi. Bay Golyadkin hemen doğruldu, ayağa kalktı ve her şeyi, kesinlikle her şeyi hatırladı. Diğer bölmeden Petruşka'nın gür horultusu geliyordu. Bay Golyadkin pencereye koştu – hiçbir yerde tek bir ışık bile yoktu. Vasistası açtı – her yer sessizdi, şehir ölü gibi uyuyordu. Saat iki ya da üç olmalıydı; yanılmamıştı: Diğer bölmedeki saat tüm gücünü toplayarak ikiyi vurdu. Bay Golyadkin diğer bölmeye koştu.

Uzun uğraşlardan sonra Petruşka'yı uyandırmayı ve yatağında oturtmayı başardı. Tam bu anda mum tamamen söndü. Bay Golyadkin yeni bir mum bulup yakana kadar on dakika geçti. Bu arada Petruşka yeniden uyumuştu. "Alçak herif, namussuz herif! – Bay Golyadkin onu tekrar uyandırmaya çalışıyordu, – uyanıp kalkacak mısın, yoksa ben mi uyandırayım?" Bay Golyadkin yarım saatlik bir uğraştan sonra uşağını kaldırıp diğer bölmeye taşıyabildi. Kahramanımız Petruşka'nın, nasıl derler, kütük gibi sarhoş ve ayakta duramayacak halde olduğunu ancak burada fark edebildi.

— Seni işe yaramaz herif! – diye bağırdı Bay Golyadkin. – Seni haydut! Ölümüm senin yüzünden olacak! Tanrım, kim bilir mektubu ne yaptı? Yüce Tanrım, mektubu... zaten o mektubu niye yazdım sanki? Ne gerek vardı! Gururumdan aptal gibi davranıp karalayıverdim! Gururum yüzünden bu işe bulaştım! Al sana gurur, aptal herif, al sana gurur!.. Sana gelince, Petruşka! Mektubumu ne yaptın, haydut? Kime verdin mektubu?..

— Kimseye bir şey vermedim ve mektup falan da görmedim... işte o kadar!

Bay Golyadkin ümitsizlikle ellerini ovuşturdu.

— Bana bak Pyotr... dediklerimi iyice dinle...

— Dinliyorum...

— Nereye gittin? – cevap ver...

— Nereye gittim... iyi insanların yanına gittim! Ne olacak!

— Tanrım, sen bana sabır ver! İlk önce nereye gittin? Daireye gittin mi? Dinle Pyotr; sarhoş musun yoksa?

— Ben mi? Ağzıma tek damla içki koyduysam şuradan kalkmak nasip olmasın – işte o kadar...

— Hayır canım, sarhoş olman mesele değil... öylesine sordum; sarhoş olmanın bir sakıncası yok; beni ilgilendirmez Petruşka, beni ilgilendirmez... Belki her şeyi bu yüzden unutmuşsundur ama hatırlarsın elbet. Vahrameyev'e, memura gidip gitmediğini hatırlamaya çalış, – gittin mi gitmedin mi?

— Gitmedim hem öyle bir memur da yok. Şuradan kalkmak...

— Hayır Pyotr, hayır! Kızmadım. Görüyorsun, hiç kızgın değilim... Hem ne var bunda! Hava soğuk, nemli, insan birkaç kadeh içebilir, önemli değil... Hiç kızmadım. Bugün ben de birkaç kadeh içtim oğlum... biraz düşün ve hatırlamaya çalış oğlum: Memur Vahrameyev'e gittin mi?

— Neyse, o zaman, madem böyle diyorsun, işin doğrusu gittim, şuradan kalkmak...

— Tamam Petruşa, gitmen iyi olmuş. Görüyorsun kızmıyorum... neyse, – kahramanımız daha sevecen bir biçimde, uşağının omzunu sıvazlıyor, ona gülümsüyordu, – biraz içmişsin namussuz... on kapiklik mi içtin? Seni düzenbaz! Ama hiç önemli değil; görüyorsun kızmıyorum... hiç kızgın değilim oğlum, hiç...

— Hayır, ben düzenbaz değilim... sadece iyi insanların yanına gittim, ama düzenbaz değilim, hiçbir zaman da olmadım.

— Tabii ki değilsin Petruşa; beni iyi dinle Pyotr: Seni azarlamak için düzenbaz demedim. Şaka olsun diye, iyi anlamda söyledim. Bazen Petruşka, birine karşı düzenbaz, seni küçük sahtekâr gibi ifadeler kullanmak iltifat yerine geçer ve onun cin gibi kurnaz olduğu ve kimsenin onu kandıramayacağı anlamına gelir. Bazı insanlar bundan hoşlanır... neyse, önemli bir şey değil! Şimdi bana hiçbir şeyi saklamadan, bir dostunla konuşur gibi açıkça söyle Petruşa... Memur Vahrameyev'e gittin mi, sana adresi verdi mi?

— Adresi verdi, hatta adresi de verdi. Çok iyi bir memur! Senin beyin dedi, iyi bir insan dedi, çok iyi bir insan; ona dedi, selam söyle dedi, teşekkür et dedi, onu sevdiğimi dedi, ve saydığımı söyle dedi! Senin beyin

dedi, iyi bir insan olduğu için dedi, sen de iyi bir insansın Petruşa dedi, – işte böyle dedi...

— Tanrım, ben seninle ne yapacağım! Adres, peki ya adresi aldın mı Yahuda? – Bay Golyadkin son sözcüğü fısıltıya yakın bir sesle söylemişti.

— Adres... adresi de verdi.

— Verdi mi? Peki bu Golyadkin, 9. dereceden memur Golyadkin nerede oturuyormuş?

— Golyadkin'i dedi, Şestilavoçnoy Sokağı'nda bulabilirsin. Şestilavoçnoy Sokağı'na gir dedi, sağ taraftaki merdivenlerden dördüncü kata çık dedi. Golyadkin'i orada bulabilirsin dedi...

— Şarlatan herif! – sabrı tükenen kahramanımız sonunda bağırdı. – Haydut! Bu benim, benden bahsediyorsun, başka bir Golyadkin daha var, ben diğer Golyadkin'i soruyorum, şarlatan!

— Madem öyle istiyorsunuz! Bundan bana ne! Siz öyle diyorsanız! Ama benim söyleyeceğim...

— Peki ya mektup, mektuba ne oldu?..

— Hangi mektup? Mektup yoktu, ben mektup falan görmedim.

— Mektubu ne yaptın, deyyus?

— Mektubu verdim. Selam söyle dedi, teşekkür etti; senin bey iyidir dedi; beyine benden selam söyle dedi...

— Bunu kim söyledi? Golyadkin mi söyledi?

Petruşka hiçbir şey söylemedi ve efendisinin gözlerinin içine baktı, tüm ağzını yayarak sırıttı.

— Beni iyi dinle haydut! – öfkeden nefesi kesilen, kendini kaybeden Bay Golyadkin söze başladı, – nedir senden çektiğim! Söyle, nedir senden bu çektiğim! Beni mahvettin hain herif! Öldürdün beni, Yahuda!

— Nasıl isterseniz öyle olsun! Bana ne! – Petruşka kendi bölmesine giderken son derece kararlı bir ses tonuyla konuşmuştu.

— Gel buraya, gel buraya haydut!..

— Artık sizin yanınıza gelmeyeceğim ve buradan kesinlikle ayrılıyorum. Bana ne! İyi insanların yanına gideceğim... İyi insanlar dürüst yaşar, iyi insanlar hilesiz yaşar ve hiçbir zaman benzerleri olmaz...

Bay Golyadkin'in elleri, ayakları buz kesti ve nefesi kesilecek gibi oldu.

— Evet beyim, – Petruşka devam etti, – benzerleri olmaz, Tanrı dürüst insanların yanındadır...

— Sarhoşsun sen, namussuz herif! Git yat artık haydut! Esas yarın görüşeceğiz seninle – Bay Golyadkin'in sesi zorlukla duyuluyordu. Petruşka da hâlâ bir şeyler mırıldanıyordu; kendini yatağa bırakınca yatağın gıcırtısı duyuldu, uzun uzun esnedi, gerindi ve sonunda horlamaya başladı ve deyim yerindeyse, günahsız bir masum gibi uyudu. Bay Golyadkin ne ölüye ne diriye benzer bir haldeydi. Petruşka'nın tavrı, özellikle sarhoş bir adam tarafından söylendikleri düşünülecek olursa, kızmayı gerektirmeyecek kadar garip, hatta ilgisiz imaları ve ayrıca meselenin dönüştüğü kötü durum, – bütün bunlar Golyadkin'i derinden sarsmıştı. "Beni ne dürttü de gecenin bir yarısı onu böyle azarladım, – kahramanımızın tüm vücudu acı bir hisle titriyordu. – hangi şeytana uyup sarhoş bir adamla uğraştım! Sarhoş bir adamdan ne gibi bir beklentim olabilirdi ki! Söylediklerinin hepsi yalan. Neyi ima ediyordu acaba haydut? Yüce Tanrım! O mektubu niye yazdım ki, kendi kendime kurşun sıktım; intihar ettim! Çenemi tutamıyorum! Saçmalamadan duramıyorum! Ne olacak şimdi! Mahvolacaksın, bir paçavra haline geleceksin, hâlâ onurun için endişeleniyorsun, onurum kırıldı diyorsun, bakalım şimdi onurunu nasıl kurtaracaksın! Kendi kendimi öldürdüm ben!"

Sedirin üzerine oturmuş, korkudan yerinden bile kıpırdayamayan Bay Golyadkin bunları söylüyordu. Gözleri birdenbire son derece ilgisini çeken bir şeye takıldı. Elini korkuyla – dikkatini çeken şeyin bir hayal ya da göz yanılgısı olmadığından emin değildi, – umutla, çekine çekine ve tarif edilemez bir merakla uzattı. Hayır, göz yanılgısı değildi! Hayal değildi! Bir mektup, gerçek bir mektup, kesinlikle bir mektuptu ve ona gönderilmişti... Bay Golyadkin mektubu masadan aldı. Kalbi yerinden fırlayacak gibiydi. "Bizim şarlatan getirdi herhalde, – diye düşündü, – buraya bıraktı, sonra da unuttu; kesin böyle oldu, adım gibi eminim böyle oldu..." Mektup Bay

Golyadkin'in hem meslektaşı hem de bir zamanlar arkadaşı olan genç memur Vahrameyev'den gelmişti. "Böyle olacağını önceden hissetmiştim, – diye düşündü kahramanımız, – ve mektupta neler yazdığını da tahmin edebiliyorum..." Mektup şöyleydi:

"Sayın beyefendi Yakov Petroviç,

Uşağınız sarhoştu ve aklı başında bir iş yapması beklenemezdi, bu yüzden mektupla cevap vermeyi uygun buldum. Her şeyden önce, bana verdiğiniz bu mektubu tanıdığınız olan belirli bir şahsa iletme görevini büyük bir özen ve sadakatle yerine getireceğimi belirtmek isterim. Sizin de gayet iyi tanıdığınız ve benim arkadaşlarım arasında yerini alan, adını burada anmak istemediğim (bunun nedeni tamamen masum bir insanın ismini boş yere lekelemek istemeyişimdir) bu kişi, bizimle birlikte Karolina İvanovna'nın dairesinde, sizin bizimle kaldığınız dönemde Tambov'dan gelen piyade subayının kaldığı odada kalıyor. Üstelik bu kişiyi dürüst ve temiz kalpli insanların olduğu her yerde bulabilirsiniz ki bunu bazı kişiler için söylemek mümkün değil. Bugünden itibaren sizinle olan tüm ilişkimi kesmek niyetindeyim; ayrıca arkadaş kalabilmemiz ve eskisi gibi dost olabilmemiz artık imkânsız ve bu nedenle değerli beyefendi, hatırlar mısınız bilmem, yedi ay önce, siz de tüm kalbimle saygı duyduğum Karolina İvanovna'nın dairesinde kalırken, benden aldığınız ithal malı usturanın iki rublelik ücretini, açıkyüreklilikle yazdığım bu mektubu alır almaz göndermenizi rica ederim. Bu şekilde hareket etmemin nedeni, bazı aklı başında kimselerden duyduğuma göre, onurunuzu ve saygınlığınızı kaybetmeniz ve masum, temiz yürekli insanların ahlakları için bir tehlike haline gelmiş olmanızdır ki bazı insanlar dürüst bir yaşam sürmezler ve söyledikleri – samimiyetsiz ve güvenilmeyecek cinstendir. Bu arada Karolina İvanovna'yı da savunmak adına onun daima ahlaklı davranışlar sergilediğini söyleyebilirim, üstelik dürüst bir hanım, pek genç olmamasına rağmen iyi bir yabancı aileden gelen namuslu bir kızdır, – çok sayıda insanın bu mektupta bahsetmemi istediği ve benim de aynı kanaati taşıdığım üzere böyle erdemli insanlara her zaman her yerde rastlanabilir. Bazı aklı başında insanlardan duyduğuma göre, adınızı başkentin bir ucundan diğerine kötüye çıkartmış olmanıza rağmen bunu hâlâ duymadınızsa zamanı gelince nasıl olsa duyacaksınız ve görünüşe göre pek çok yerde kendiniz hakkında bilgi edinebileceksiniz sayın beyefendi. Mektubumu bitirirken size şunu söyleyeyim değerli beyefendi, sizin de tanıdığınız ve bazı saygın nedenlerden ötürü adını

burada anmadığım beyefendi pek çok aklı başında kişi tarafından büyük saygı görmektedir; ayrıca neşeli ve cana yakın bir karaktere sahiptir, işine olduğu kadar sağduyulu insanlara da vakit ayırabilmektedir, sözüne ve arkadaşlarına sadıktır ve insanların yüzlerine karşı dostça davranıp arkalarından hakaret etmez.

Her şeye rağmen saygılarımla,

N. Vahrameyev

Not: Uşağınızı kovmanızı öneririm: Sarhoşun biri ve muhtemelen başınıza bir sürü dert açıyordur, yerine daha önce burada çalışan ve şu anda işsiz olan Yevstafiy'i alın. Şimdiki uşağınız sadece sarhoş değil, ayrıca hırsızın teki; daha geçen hafta Karolina İvanovna'ya yarım kilo şekeri normalden düşük fiyata sattı; bence bu şekeri sizden çeşitli zamanlarda azar azar çalarak biriktirmiştir. Bazılarının tek bildiği herkese, özellikle dürüst ve iyi huylu insanlara hakaret etmek ve onları aldatmak olsa da bunu sizin iyiliğinizi düşündüğüm için yazıyorum; üstelik bu bazıları sadece kıskançlıktan, dürüst ve iyi huylu insanların seviyesine ulaşamadıkları için onları sırtlarından bıçaklıyorlar ve yanlış tanıtıyorlar.

V."

Vahrameyev'in mektubunu okuyan kahramanımız oturduğu sedirde uzun süre hareket etmeden kaldı. İki gündür etrafını sarmış olan muğlâk ve gizemli sis perdesinin arasından yeni bir ışık sızıyordu. Kahramanımız kısmen de olsa bir şeyler anlamaya başlamıştı... Odanın içinde dolaşmak, kendine gelmek, darmadağınık düşüncelerini toplayıp belli bir konuya yoğunlaştırmak, bir parça ayılıp durumunu etraflıca düşünmek için sedirden kalkmayı denedi. Ama kalkar kalkmaz halsizlik ve güçsüzlükten tekrar olduğu yere çöktü. "Bunların olacağını önceden hissetmiştim; böyle yazmış ama bu sözlerin gerçek anlamı ne? Sanırım ne demek istediğini anladım, ama bundan ne çıkacak? Açık açık anlatabilirdi: Bunu bunu istiyorum diyebilirdi ve bende yapabilirdim. İşler öyle bir tournure[21], öyle bir değişim gösterdi ki hiç hoş olmayan bir hale geldi! Keşke hemen gün doğsa da ben de hemen bu meseleyle ilgilensem! Ne yapacağımı biliyorum artık. Ortaya koyduğu nedenleri kabul edebileceğimi, onurumu satmayacağımı söyleyeceğim ama... belki de; acaba şu hepimizin bildiği, uygunsuz insan

bu işe nasıl bulaştı? Ve neden özellikle burada bulaştı? Bir an önce gün doğsa! O zamana kadar beni karalayacaklar, entrika çevirecekler, inadına yapacaklar! En önemli şey – zaman kaybetmemek ve hemen şimdi bir mektup yazıp böyle böyle oldu ve şunu şunu kabul edebilirim demek. Ve gün doğar doğmaz mektubu göndermek ve... ve diğer taraftan karşı atak yapıp sevgili dostlarımı uyarmak... Yoksa beni rezil edecekler!"

Bay Golyadkin kâğıdı önüne çekti, kalemi aldı ve kâtip Vahrameyev'in mektubuna cevaben şu mektubu yazdı:

"Sayın beyefendi Nestor İgnatyeviç,

Hakaret dolu mektubunuzu derin bir hayretle okudum, çünkü mektubunuzda bazı uygunsuz insanlar ve iyi niyetleri sahte olanlar derken beni kastettiğiniz gayet açık. Refahıma, onuruma ve temiz ismime zarar getirecek bir iftiranın bu kadar kısa sürede, başarıyla ve bu kadar geniş bir alanda kök saldığını görünce çok üzüldüm. Ama en üzücü ve yaralayıcı olan, gerçekten soylu bir bakış açısına, hepsinden önemlisi açıksözlü ve açıkyürekli karaktere sahip dürüst insanların, soylu alışkanlıklarını bir kenara bırakmaları ve o iyi yürekleriyle kötü bir çürüme sürecine girmiş olmalarıdır, – maalesef içinde bulunduğumuz bu zorlu ve ahlaksız dönemde, bu tür kötü niyetli insanların sayısı oldukça arttı. Son olarak şunu söyleyeyim, hatırlattığınız iki gümüş rublelik borcumu ödemeyi kutsal bir görev sayıyorum.

İyi tanınan bir bayanla ilgili, bu bayanın niyetleri, hesapları ve çeşitli tasarıları ile ilgili imalarınıza gelince sayın beyefendi, sadece bu imalardan pek bir şey anlayamadığımı söyleyebilirim. Asil bakış açımı ve dürüst adımı korumama izin verin sayın beyefendi. Bununla birlikte, yüz yüze görüşmeyi mektuplaşmaktan daha uygun gördüğüm için, karşılıklı oturup konuşma tenezzülünü göstermeye ve ayrıca barış antlaşmasına, tabii ki karşılıklı iyi niyete dayanan bir antlaşmaya hazırım. Ayrıca sayın beyefendi, sizden rica ediyorum, lütfen bu hanımefendiye, barışmaya hazır olduğumu ve buluşma yeriyle zamanını belirlemesini talep ettiğimi bildirin. Size hakaret ettiğim, eski dostluğumuzu bozduğum ve hakkınızda kötü şeyler söylediğim imasını taşıyan sözlerinizi okumak bana acı verdi sayın beyefendi. Bütün bu yanlış anlaşılmayı, haklı nedenlerle baş düşmanlarım olarak adlandırabileceğim bazı kişilerin iğrenç iftiralarına, kıskançlıklarına ve kötü niyetlerine bağlıyorum. Ama bu kişiler temiz vicdanlıların en

önemli gücünün temiz vicdanları olduğunu, bazı insanların utanmazlıklarının, küstahlıklarının ve can sıkıcı laubaliliklerinin er ya da geç evrensel hor görülme damgasını yiyeceğini ve bu insanların kendi değersizlikleri ve çürüyen yürekleri yüzünden yok olacaklarını bilmeliler. Son olarak sayın beyefendi, sizden bu kişilere, garip taleplerinin, başka insanların sahip oldukları mevkileri, sırf bu dünyada var olmaları nedeniyle, bu insanların ellerinden alıp yerlerine kendileri geçmek için duydukları aşağılık ve olağandışı tutkunun hayretle, nefretle, esefle karşılanacağını ve onları ancak tımarhanenin paklayacağını söylemenizi rica ediyorum; üstelik bu tür davranışlar kesinlikle kanuna aykırıdır ve bence de herkes kendi mevkiiyle yetinmek zorunda olduğu için, kanuna aykırı olması son derece doğrudur. Herkes yerini bilmelidir ve bu kişilerin yaptıkları bir şakaysa çok yakışıksız bir şakadır, şunu da ekleyeyim: Kesinlikle ahlakdışıdır ve sayın beyefendi, *herkesin yerini bilmesi* konusunda yukarıda belirttiğim görüşlerimin ahlaka uygun olduğunu söyleme cüretini de gösterebilirim.

Her şeye rağmen saygılarımı sunarım,

Y. Golyadkin"

X. Bölüm

Önceki günün olaylarının Bay Golyadkin'i derinden sarstığını söyleyebiliriz. Kahramanımız çok kötü bir gece geçirdi, yani beş dakika bile tam anlamıyla uyuyamadı: Sanki şakacının biri yatağına kıllarını kesip dökmüştü. Tüm geceyi yarı uyur yarı uyanık bir halde, sağa sola, bir o tarafa bir bu tarafa dönerek, oflayıp puflayarak, inleyerek, bir dakikalığına dalıp bir dakika sonra tekrar uyanarak ve garip bir hüzün, bulanık hatıralar, çirkin hayaller eşliğinde geçirdi, – kısacası hoşa gitmeyecek ne varsa onu buldu... Gözlerinin önünde, garip, gizemli bir alacakaranlığın içinde Andrey Filippoviç'in görüntüsü belirdi, – soğuk, sert bakışları ve nazik ama duygusuz azarları olan soğuk, kızgın bir görüntüydü... Bay Golyadkin de kendini savunmak ve düşmanlarının söylediği gibi biri olmadığını, hatta kendine has son derece normal, Tanrı vergisi nitelikleri olduğunu kanıtlamak için Andrey Filippoviç'e yaklaşmaya çalışıyordu; ama uygunsuz davranışlarıyla tanınan o malum kişi ortaya çıkıyor ve Bay Golyadkin'in çabalarını, insanı çileden çıkaracak bir biçimde boşa çıkarıyor ve hatta Bay Golyadkin'in gözleri önünde adına leke sürüyor, şerefini iki paralık ediyor, dairedeki ve toplumdaki mevkiini hemen eline geçiriyordu. Kısa süre önce yediği ve alçalarak sineye çektiği, günlük hayatta ya da iş yaşamında maruz kaldığı ve karşı çıkmasının zor olduğu fiske de Bay Golyadkin'in başını ağrıtıyordu. Ve Bay Golyadkin böyle basit bir fiskeye bile karşı çıkmasının neden bu kadar zor olduğu konusunda kafa patlatmaya başlamışken, – fiske hakkındaki düşünceleri farkında olmadan değişik bir biçime, fiskenin, gördüğü, işittiği, hatta kendi yaptığı önemsiz ya da oldukça önemli sayılabilecek bir rezillik olduğu düşüncesine dönüştü; fiske – kötülük, hatta rezil bir hedefe hizmet amaçlı olmasa da – bazen nezaket gösterisi, bazen de kendini korumak için mükemmel bir yöntemdi, hem ayrıca... ayrıca *neden* yapıldığını Bay Golyadkin gayet iyi biliyordu! Bu noktada Bay Golyadkin'in yüzü uykuda kızardı ve yüzünün kızarmasına engel olarak, kendi kendine ne kadar sert bir karakteri olduğunu gösterebileceğini, sert bir karakteri olduğunu gösterebilmesinin bu meselede önemli olduğunu mırıldandı... sonra da "sert karakter de ne demek oluyor!.. neden şimdi aklıma geliyor!.." diyerek mırıldanmayı sona erdirdi. Ama Bay Golyadkin'i en çok kızdıran ve rahatsız eden şey, malum kişinin davetsiz bir misafir gibi tam bu anda ortaya çıkması ve çözülmüş gibi duran meseleye iftiralarıyla

müdahale etmesi oldu, – pis pis sırıtıyor ve "Sert karaktere ne gerek var! Senin ve benim nasıl sert karakterimiz olabilir Yakov Petroviç!.." diyordu. Bay Golyadkin bir başka düşünde kendini bir grup insanın arasında soylu davranışları ve nükteleri ile dikkat çeken biri olarak görüyordu; Bay Golyadkin nezaketi ve nükteleri ile o kadar ilgi görüyordu ki herkes, hatta orada bulunan bazı düşmanları bile ondan hoşlanıyor ve bu da Bay Golyadkin'in çok hoşuna gidiyordu; herkes ona öncelik veriyor ve Bay Golyadkin, ev sahibinin konuklardan birini kenara çekip kendisini methettiğini duyunca çok mutlu oluyordu... derken aniden, hiç sırası değilken haince ve hunharca tahrikleriyle nam salmış bir şahıs, İkinci Bay Golyadkin görünümünde geliyor ve gelir gelmez Bay Golyadkin'in kazandığı zaferi ve tüm başarıyı alaşağı ediyor, Bay Golyadkin'i gölgede bırakıyor, Bay Golyadkin'i çamura buluyor ve sonunda Bay Golyadkin'in gerçek Golyadkin olmadığını, – kesinlikle gerçek değil sahte olduğunu, gerçek Golyadkin'in kendisi olduğunu, Bay Golyadkin'in göründüğü gibi biri olmadığını ve bu yüzden onurlu ve iyi insanların arasında yeri olmadığını kanıtlıyordu. Ve bunu öyle çabuk yapıyordu ki, Bay Golyadkin ağzını açacak zaman bulamıyordu ve orada bulunan herkes, gerçek ve masum Bay Golyadkin'e büyük bir aşağılamayla sırt çeviriyor, tüm yürekleri ve bedenleriyle münasebetsiz sahte Bay Golyadkin'in etrafını sarıyorlardı. Münasebetsiz Bay Golyadkin'in fikrini anında değiştirmediği kimse kalmıyordu. Beş para etmez ve sahte Bay Golyadkin'in en tatlı halini takınarak dalkavukluk etmediği, karşısına geçip piponun dumanını üfler gibi en tatlı en hoş sözleri söylemediği, bu dumanı yüzünde hissedip de memnuniyetinin ifadesi olarak ağlamayan tek bir kişi bile kalmıyordu. Ve hepsinden önemlisi her şey bir anda oluyordu: Şüpheli ve beş para etmez Bay Golyadkin'in hızı inanılmazdı! Örneğin bir kişiyi yıkayıp yağlayıp teveccühünü kazandıktan sonra göz açıp kapayıncaya kadar başka birine sokuluyordu. Kimseye sezdirmeden başka birini yıkayıp yağlıyor, güler yüzünü sergiliyor, kısa, toparlak, tahta gibi bacağını kıvırıyordu, – üçüncüye geçmişti bile, üçüncüye yalakalık yapıyor, samimi tavırlarla kendini sevdiriyordu; ağzınızı açmaya, şaşırmaya bile fırsat bulamıyordunuz, – dördüncüye geçmiş oluyordu ve dördüncüde de aynı şeyler yaşanıyordu, – korkunçtu: Büyücülükten bir farkı yoktu! Ve herkes ondan memnundu, herkes onu sevmişti, herkes onu övüyordu ve herkes koro halinde nezaketinin ve hiciv yeteneğinin gerçek Bay Golyadkin'in nezaketi ve hiciv yeteneğinden daha iyi olduğunu söylüyor, bu yüzden

gerçek, masum Bay Golyadkin'i ayıplıyor, doğru sözlü Bay Golyadkin'i yanından uzaklaştırıyor ve Bay Golyadkin'i dışlıyor, dürüst Bay Golyadkin'in hamlelerini savuşturuyor ve dostlarını kendinden çok sevmesiyle tanınan gerçek Bay Golyadkin'e fiske vuruyordu. Büyük bir eziyete maruz kalan Bay Golyadkin üzüntü, korku, sinirle sokağa fırlıyor ve doğruca ekselanslarına, ekselansları olmasa da en azından Andrey Filippoviç'e gitmek için araba aramaya başlıyordu, ama – korkunç bir şey oluyordu! Hiçbir arabacı Bay Golyadkin'i götürmeyi kabul etmiyordu. "Birbirine tıpatıp benzeyen iki kişiyi götüremem beyim; iyi bir insan dürüstçe yaşamaya çalışır ve benzeri olmaz beyefendi." Dürüstlük timsali Bay Golyadkin utançtan ne yapacağını bilemez halde etrafına bakıyor ve arabacıların, onlarla birlik olmuş Petruşka'nın haklı olduğunu kendi gözleriyle görüyordu; ahlaksız Bay Golyadkin oraya, yanı başına, çok yakınına gelmişti ve bu önemli durumda da her zamanki alçakça tavrını sergileyerek uygunsuz bir şeyler yapmaya hazırlanıyor ve iyi yetişmiş insanların sahip olduğu asil karakteri – iğrenç İkinci Bay Golyadkin'in eline her fırsat geçtiğinde gösterdiği asil karakteri – sergilemiyordu. Utanç ve ümitsizlik içinde kendini kaybeden, mahvolmuş ve son derece dürüst Bay Golyadkin kaderinin kendisini götüreceği yere doğru koşuyordu; ama attığı her adımda, kaldırımın taşına vuran her ayak darbesinde birbiri ardına, kendisine benzeyen ve ahlaksızlıklarıyla içini kaldıran bir Bay Golyadkin yerden fırlıyordu. Ve bütün bu benzerler ortaya çıkar çıkmaz koşmaya başlıyor, bir kaz sürüsü gibi art arda diziliyor, Bay Golyadkin'in ardından badi badi geliyorlardı ve bu benzerlerden kaçacak yer kalmıyordu, – ve acınacak hale düşen Bay Golyadkin'in korkudan nefesi kesiliyordu, – ve sonunda benzerlerden oluşan sayılamayacak kadar büyük bir kitle oluşuyordu, – ve sonunda bu benzerler tüm başkenti istila ediyor, huzurun bozulduğunu gören bir polis memuru bütün bu benzerleri enselerinden yakalayıp yakınlardaki bir nöbetçi kulübesine tıkıyordu... Kahramanımız, korkudan soğuk terler dökmüş ve buz kesmiş bir halde uyandı ve korkudan soğuk terler dökmüş ve buz kesmiş bir halde gerçek hayatın da bu düşten pek farklı olmadığını hissetti... gerçek hayat da zorlu, ıstıraplıydı... biri göğsünden kalbini söküyormuşçasına acı çekiyordu...

Sonunda Bay Golyadkin daha fazla dayanamadı. Yatağında büyük bir kararlılıkla doğrularak, "Böyle olamaz!" diye bağırdı ve bu bağırmanın ardından tamamen kendine geldi.

Vakit epey ilerlemişe benziyordu. Odada alışılmadık bir aydınlık vardı; buz tutmuş camların arasından sızan güneş ışınları odanın içinde yayılıyor ve Bay Golyadkin'i oldukça şaşırtıyordu, çünkü odası sadece öğlenleri güneş görürdü; Bay Golyadkin'in hatırladığı kadarıyla bu gök cismi bu saatte, birkaç istisna hariç, neredeyse hiç görünmezdi. Kahramanımız, diğer bölmedeki saatin vurmak üzereyken çıkardığı vızıltıyı duyunca dikkatini odanın aydınlığından saate çevirdi. "Şimdi vuracak!" – diye düşündü Bay Golyadkin ve hüzünlü bir beklentiyle dinlemeye hazırlandı... Ama Bay Golyadkin son ve mutlak hezimetini saatinin tüm gücünü toplayıp sadece bir kere vurmasıyla aldı. Kahramanımız "Ne demek oluyor bu?" diye bağırdı ve yataktan dışarı fırladı. Kulaklarına inanamıyordu, hemen Petruşka'nın bölmesine koştu. Saat tam biri gösteriyordu. Bay Golyadkin Petruşka'nın yatağına baktı; ama Petruşka'nın kokusu bile yoktu: Görünüşe göre saatler önce yatağı toplamış ve çıkmıştı; çizmeleri de ortada görünmüyordu, – bu durum Petruşka'nın evde olmadığının kesin kanıtıydı. Bay Golyadkin kapıya koştu: Kapı kilitliydi. "Nerede bu Petruşka?" – büyük bir heyecan içinde ve tüm vücudunun ürperdiğini hissederek fısıldamıştı... Birden aklına bir düşünce geldi... Bay Golyadkin masasına koştu, masayı gözden geçirdi, etrafa göz gezdirdi, – her şey meydandaydı: Önceki gece Vahrameyev'e yazdığı mektup yerinde değildi... Petruşka da kendi bölmesinde değildi; duvardaki saat biri gösteriyordu ve Vahrameyev'in önceki günkü mektubundaki bazı yeni noktalar, ilk bakışta muğlâk duran noktalar tamamen açıklığa kavuşmuştu. Petruşka'ya gelince, – Petruşka da kesinlikle rüşvet almıştı. Evet, evet, kesinlikle böyleydi!

"Demek meselenin asıl düğümü böyle atılmış! – Bay Golyadkin alnına vurarak ve gözlerini iyice açarak bağırdı, – bütün kirli güçler şu pinti Alman karısının dairesinde yuvalanmış demek! Demek bana İzmailovski Köprüsü'nü işaret etmesi sadece stratejik bir şaşırtma hamlesiymiş, – meğer gözümü boyuyormuş, beni kuşkuya düşürüyormuş (bunak cadı!) ve böylece altımı oyuyormuş!!! Evet, kesinlikle böyle! Meseleye bu yönden bakacak olursak, her şeyin nedeni bu! Ve o alçağın ortaya çıkmasının nedeni de anlaşılıyor: Hepsi aynı oyunun parçası. Onu uzun süre saklamışlar ve bu kara gün için hazırlamışlar. İşte şimdi her şey ortaya çıktı! Her şey çözüldü! Neyse, çok da önemli değil! Bunların hepsi hâlâ telafi edilebilir! Bay Golyadkin dehşet içinde saatin ikiye geldiğini fark etti. "Peki şimdiye kadar ilerleme sağladılarsa... – göğsünden bir inleme yükseldi... – hayır, yalan

söylüyorlar, daha bir adım bile atamadılar, – Göreceğiz bakalım..." Üzerine bir şeyler geçirdi, kalemi kâğıdı aldı ve çalakalem şu mektubu yazdı:

"Sayın beyefendi Yakov Petroviç,

Ya siz ya ben, ikimizden biri fazla! Bu yüzden benim ikizim olarak görünmek ve kendinizi öyle görmek konusundaki garip, saçma ve aynı zamanda gerçekleşmesi olanaksız isteğinizin, hezimet ve şerefinizi yitirmekle sonuçlanacağını söylemek isterim. Ve bu yüzden kenara çekilmenizi ve dürüst amaçları olan, gerçekten soylu insanlara yol vermenizi rica ediyorum. Aksi halde en sert tedbirleri almaya hazırım. Kalemimi bırakıyor ve beklemeye başlıyorum... Size minnettar kalmaya da hazırım – silaha da.

Y. Golyadkin"

Kahramanımız mektubu bitirince heyecanla ellerini ovuşturdu. Kaputunu giydikten ve şapkasını taktıktan sonra yedek anahtarla kapıyı açtı ve daireye gitmek için çıktı. Daireye gitti, ama içeri girip girmemeye karar veremedi, çok geç kalmıştı; Bay Golyadkin'in saati iki buçuğu gösteriyordu. Aniden, pek de önemliye benzemeyen bir olay Bay Golyadkin'i şüphelendirdi: Binanın köşesinden nefes nefese kalmış, yüzü kıpkırmızı olmuş biri göründü ve gizli gizli, fare gibi yürüyerek kapının eşiğine sokuldu ve oradan da hemen girişe yöneldi. Bay Golyadkin'in gayet iyi tanıdığı ve on kapiğe elinden gelen her şeyi yapabilecek kâtip Ostafyev'di bu. Ostafyev'in zayıf damarını bilen ve kendi ihtiyacını görmek için ortadan kaybolduğundan on kapiği her zamankinden çok isteyeceğini fark eden kahramanımız on kapiği feda etmeye karar verdi ve hemen Ostafyev'in ardından kapının eşiğine ve oradan da girişe yöneldi, Ostafyev'e seslendi, gizemli bir tavırla kocaman demir sobanın arkasındaki bir köşeye çekti. Kahramanımız hemen soruşturmaya başladı.

— Buradaki işler ne âlemde dostum... ne demek istediğimi anlıyor musun?

— Evet efendim, Tanrı sizi korusun efendim.

— Tamam dostum, sağ ol; ben de seni memnun etmek isterim sevgili dostum; ne demek istediğimi anlıyor musun dostum?

— Ne öğrenmek istiyorsunuz efendim? – Ostafyev ağzını eliyle, sanki farkında olmadan yapmış gibi kapattı.

— Ben aslında dostum, anlarsın ya... ama aklına bir şey gelmesin... Andrey Filippoviç'in burada olup olmadığını soracaktım.

— Burada efendim.

— Memurlar burada mı?

— Memurlar da her zamanki gibi burada efendim.

— Ekselansları da burada mı?

— Ekselansları da burada. – Kâtip bir kez daha ağzını kapattı ve meraklı, garip bir bakışla Bay Golyadkin'i süzdü. Hiç değilse kahramanımıza öyle geldi.

— Olağandışı bir şeyler var mı dostum?

— Hayır efendim, her şey normal.

— Benim hakkımda da, sevgili dostum, bir şey yok mu, herhangi bir şey... hı? Anlıyor musun dostum?

— Hayır efendim, şimdiye kadar bir şey duymadım. – Kâtip tekrar ağzını kapattı ve yeniden garip bir bakışla Bay Golyadkin'i süzdü. Kahramanımız Ostafyev'in yüzünü inceliyor, bir şeyler okumaya, bir şeyler saklayıp saklamadığını anlamaya çalışıyordu. Ve gerçekten de bir şey saklıyormuş gibi bir hali vardı; Ostafyev'in tavrının giderek kabalaştığı ve soğuklaştığı Bay Golyadkin'in dikkatinden kaçmamıştı. "Pek de haksız sayılmaz aslında, – diye düşündü Bay Golyadkin, – Ben onun için kimim ki? Belki o da karşı taraftan rüşvet almıştır bile. Belki de bu yüzden ortadan kaybolmuştur. Ben de şunu bir deneyeyim..." Bay Golyadkin on kapiğin vaktinin geldiğini anlamıştı.

— Al bakalım sevgili dostum...

— Minnettarım efendim.

— Daha fazlasını da vereceğim.

— Emrinizdeyim efendim.

— İş bitince daha fazlasını da alacaksın. Anladın mı?

Kâtip karşılık vermedi, hazır ola geçti ve kıpırdamadan Bay Golyadkin'e baktı.

— Söyle şimdi: Benim hakkımda bir şey duydun mu?..

— Sanırım şu aralar... yani... şimdilik bir şey yok efendim. – Ostafyev de aynı Bay Golyadkin gibi gizemli bir tavırla, kaşını hafif kaldırarak, gözleri yerde, uygun tonu bulmaya çalışarak, kısacası aldığı ve vaat edilen parayı hak etmek için elinden geleni yaparak konuşuyordu.

— Yani hiçbir şey bilmiyorsun?

— Henüz bilmiyorum efendim.

— Dinle... yani... belki sonra bir şey öğrenirsin?

— Sonra, elbette, bir şeyler öğrenirim efendim.

"Durum iyi değil!" diye düşündü kahramanımız.

— Bak dostum, şunları da cebine koy.

— Çok minnettarım efendim.

— Dün Vahrameyev buraya geldi mi?..

— Geldi efendim.

— Başka gelen olmadı mı? Hatırlamaya çalış oğlum.

Kâtip bir dakika düşündü ama işe yarar bir şey hatırlayamadı.

— Hayır efendim, başka kimse gelmedi.

— Hmm! – Bir sessizlik oldu.

— Dinle oğlum, şu parayı da al; ne biliyorsan anlat.

— Baş üstüne efendim. – Ostafyev ipek kadar yumuşamıştı: Tam Bay Golyadkin'in istediği kıvama gelmişti.

— Şimdi söyle dostum, arkasında kim var.

— Birileri efendim, sağlam birileri, – Kâtip gözlerini iyice açmış, Bay Golyadkin'e bakıyordu.

— Yani nasıl sağlam?

— Sağlam işte efendim. – Ostafyev anlamlı anlamlı kaşlarını oynattı. Ama çıkmaz bir sokağa girmişti ve daha fazla ne söyleyebileceğini bilmiyordu. "Durum iyi değil!" diye düşündü Bay Golyadkin.

— Vahrameyev'le ilgili başka bir şey olmadı mı?

— Yeni bir şey yok efendim.

— İyi düşün.

— Aslında bir şeyler söyleniyor efendim.

— Ne diyorlar?

Ostafyev eliyle ağzını kapattı.

— Bana buradan mektup yok mu?

— Bekçi Miheyev bugün Vahrameyev'in kaldığı yere, o Alman kadının dairesine gitti, isterseniz gidip ona sorayım.

— Tanrı aşkına bana bu iyiliği yap oğlum!.. Ben sadece... aklına bir şey gelmesin oğlum, ben öylesine diyorum. Evet, sor oğlum, öğren bakalım, benimle ilgili bir şey hazırlıyorlar mı? Öğren bakalım o ne yapıyor; bunu bilmem gerekiyor, sen bunu öğren ben de seni memnun edeyim sevgili dostum...

— Emredersiniz efendim, bu arada bugün masanıza İvan Semyonıç oturdu efendim...

— İvan Semyonıç mı? A! Öyle mi! Gerçekten mi?

— Oturmalarını Andrey Filippoviç söyledi efendim...

— Gerçekten mi? Hangi sebeple? Bunu da öğren oğlum, Tanrı aşkına bunu da öğren; her şeyi öğren, – seni ödüllendiririm sevgili dostum; bunları öğrenmem gerekiyor... ama aklına bir şey gelmesin oğlum...

— Peki efendim, emredersiniz, hemen şimdi gidiyorum. Bugün içeri girmeyecek misiniz beyefendi?

— Hayır dostum; ben sadece, aslında sadece, bakmaya geldim sevgili dostum, seni sonra ödüllendireceğim evladım.

— Peki efendim. – Kâtip hızla ve gayretle merdivenleri tırmandı ve Bay Golyadkin tek başına kaldı.

"Kötü! – diye düşündü. – Kötü, çok kötü! Bizim iş... iyice sarpa sardı! Bütün bunlar ne anlama geliyor? Bu sarhoşun imaları ne anlama geliyor, örneğin, kimin işi bu? Aaa! Anladım kimin işi olduğunu? Her şey ortada. Muhtemelen her şeyi öğrenmişler ve yerime başkasını oturtmuşlar... Ama yine de – onlar mı oturttu acaba? Andrey Filippoviç oturtmuştur. İvan Semyonoviç demek; ama Andrey Filippoviç neden ve hangi amaçla İvan Semyonoviç'i yerime oturttu? Muhtemelen öğrenmişlerdir... Vahrameyev'in işidir bu, yoo Vahrameyev değildir, kavak kütüğü kadar aptaldır o; ve herkes onun hesabına çalıştı, hatta o deyyusu da bunun için getirdiler; o gözü bozuk Alman karısı da fitneledi! Bu entrikanın bir amacı olduğundan ve bu kocakarı dedikodusundan bir şeyler çıkacağından hep şüphelenmiştim zaten; Bir adamı – tabii ahlaki anlamda – boğazlayacaklarını, hatta bunun için Karolina İvanovna'yı kullanacaklarını Krestyan İvanoviç'e söylemiştim. Bu işte usta oldukları ortada! Bu işte Vahrameyev'in değil, usta bir elin parmağı var beyefendi. Vahrameyev'in aptal olduğunu söylemiştim zaten ve... artık kimlerin onlar için çalıştığını biliyorum: Şu yalancı deyyus çalışıyor. Yüksek sosyetede kazandığı ufak başarılara güveniyor. Ama arkasında kim olduğunu öğrenmeyi ne kadar isterdim... Onların arasında ne işi var? Hem İvan Semyonoviç'i neden aldılar? İvan Semyonoviç'i hangi şeytanlıkta kullanacaklar? Kesinlikle başka birini bulamadıkları içindir. Ama kimi oturtsalar fark etmezdi zaten; ama bir şey biliyorum, ben İvan Semyonoviç'ten uzun süredir şüpheleniyordum, uzun süre önce fark etmiştim: İğrenç, adi moruğun teki, – Yahudiler gibi faizle para verdiğini söylüyorlar. Aslında bunların hepsi o ayının marifeti. Ayı bu işe de burnunu iyice soktu. Her şey böyle başladı. İzmailovski Köprüsü'nde başladı; işte her şey böyle..." Muhtemelen pek de hoş olmayan bir şey hatırlayan Bay Golyadkin limon yemiş gibi yüzünü buruşturdu. "Şimdi bunun önemi yok! – diye düşündü. – Sadece kendi işimle ilgileneyim. Şu Ostafyev de nerede kaldı, muhtemelen bir yerlerde oturmuş ya da bir yerlere takılmıştır. Benim

de entrika çevirmem ve birilerinin altını oymam kısmen iyi bir şey aslında. Ostafyev'e on kapik vermem yeter... hemen benim tarafıma geçer. Tek sorun şu: Gerçekten benim tarafımda mı? Onu da kendi yanlarına çekmiş olabilirler... onunla anlaşıp entrika çeviriyorlardır. Zaten haydut gibi bakıyor, dolandırıcı, tam bir haydut! Hin oğlu hin, bir şeyler gizliyor! Hiçbir şey söylemiyor ve güya kibar, boyuna efendim, minnettarım falan diyor. Dolandırıcının teki!"

Bir ses geldi... Bay Golyadkin büzüldü ve hemen sobanın arkasına geçti. Birisi merdivenlerden indi ve dışarı çıktı. "Bu saatte kim çıkıyor olabilir?" – diye kendi kendine düşündü kahramanımız. Bir dakika sonra yeniden ayak sesleri duyuldu... Bay Golyadkin bu sefer merakına yenik düştü ve burnunun ucunu sığınağından usulca uzattı ve birisi burnuna iğne batırmış gibi hemen geri çekti. Bu sefer tanıdığı biri, yani o deyyus, entrikacı, ahlaksız herif geçmişti, – her zamanki gibi küçük, düzenli adımlarla ve bacaklarını birini tekmeleyecekmiş gibi kaldırıp savurarak yürüyordu. "Alçak!" – dedi kahramanımız kendi kendine. Ama Bay Golyadkin alçağın kolunun altında ekselanslarının büyük, yeşil çantası olduğunu fark etmeden geçemedi. "Yine özel göreve gidiyor," – Bay Golyadkin kıpkırmızı kesilmiş ve sıkıntıdan daha da büzülmüştü. İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'i görmeden önünden geçtikten sonra üçüncü kez ayak sesleri duyuldu ve Bay Golyadkin bu ayak seslerinin kâtibin ayak sesleri olduğunu fark etti. Gerçekten de kâtip görünümlü biri onu görebilmek için sobaya doğru bakıyordu. Ama bu kişi Os-tafyev değil Pisarenko[22] lakaplı başka bir kâtipti. Bu durum Bay Golyadkin'i şaşırtmıştı. "Neden başkalarını da bu sırra ortak ediyor? – diye düşündü kahramanımız. – Cahil herifler! Hiçbir kutsallıktan anlamıyorlar!"

— Ne var dostum? – Pisarenko'ya dönüp konuşmaya başladı. – Kim gönderdi seni dostum?

— Şey, sizin işinizle ilgili efendim.

— Ostafyev nerede?

— O gelemez beyefendi. Ekselansları iki kere bizim bölüme geldi, benim de fazla zamanım yok.

— Teşekkürler evladım, sağ ol... Yalnız bana şunu söyle...

— Tanrı şahidimdir, fazla zamanım yok efendim... Bizi her dakika çağırıyorlar... Ama isterseniz siz burada bekleyin, sizin işinizle ilgili bir bilgi gelirse size bildiririz efendim...

— Hayır dostum, sadece şunu...

— İzninizle efendim; hiç vaktim yok, – Pisarenko, ceketinin eteğini Bay Golyadkin'in elinden kurtarmaya çalışıyordu, – gerçekten hiç vaktim yok. Siz isterseniz burada bekleyin biz size bilgi veririz.

— Bir dakika dostum, bir dakika! Bekle sevgili dostum! Dinle beni: Al şu mektubu dostum! Karşılıksız bırakmam evladım.

— Baş üstüne efendim.

— Mektubu Bay Golyadkin'e vermeye çalış evladım.

— Golyadkin mi?

— Evet dostum, Bay Golyadkin'e.

— Peki efendim; işim biter bitmez götürürüm. Ama siz şimdilik burada kalın. Burada sizi kimse görmez...

— Hayır dostum, ben aslında, aklına bir şey gelmesin... ben, kimse beni görmesin diye burada durmuyorum. Burada fazla kalmayacağım dostum... yan sokakta olacağım. Orada bir kafe var; orada bekleyeceğim, sen de bir şey duyarsan hepsini gel bana anlat, anladın mı?

— Peki efendim, izin verin lütfen. Anladım...

— Karşılıksız bırakmam evladım! – dedi nihayet kendini kurtarmış olan Pisarenko'nun arkasından... "Kerata, sonunda iyice kabalaştı, – kahramanımız sobanın arkasından gizlice çıkmaya çalışıyordu. – Bu işte hâlâ bir bit yeniği var. Bu açık... İlkin öyle, sonra böyle... Belki gerçekten de acelesi vardı; bir sürü iş yığılmış olabilir. Ekselansları da iki kere gelmiş... Ne oldu acaba?.. Amaaan! Boş ver! Belki de hiçbir şey olmamıştır, biz şimdi işimize bakalım..."

Bay Golyadkin tam kapıyı açıp dışarı çıkmak üzereyken, tam bu anda birdenbire ekselanslarının arabasının sesi duyuldu. Bay Golyadkin toparlanmaya fırsat bulamadan arabanın kapısı açıldı ve birisi merdivenlere

atladı. Gelen on dakika önce çıkan İkinci Bay Golyadkin'den başkası değildi. Bay Golyadkin müdürün evinin iki adım ötede olduğunu hatırladı. "Özel görevi buymuş demek," – diye kendi kendine düşündü kahramanımız. Bu arada İkinci Bay Golyadkin arabadan kalın yeşil çantayı alıp arabacıya bir şeyler söyledikten sonra Bay Golyadkin'i neredeyse iterek kapıyı açtı, inadına yapar gibi görmezden gelerek büyük bir hızla merdivenleri çıkmaya başladı. "Kötü! – diye düşündü Bay Golyadkin, – İşimiz bu duruma kadar gelmiş! Tanrım, adamın tavrına bak!" Kahramanımız birkaç dakika kıpırdamadan durdu; sonunda kararını verdi. Fazla düşünmeden, kalbinin heyecandan hızlı hızlı çarpmasına, tüm vücudunun titremesine rağmen dostunun arkasından merdivenleri çıktı. "İşte başlıyoruz; bana ne canım? Bu işle benim bir ilgim yok," – şapkasını, kaputunu ve galoşlarını çıkartırken böyle düşünüyordu.

Bay Golyadkin kendi dairesine girdiği zaman hava biraz kararmıştı. Ne Andrey Filippoviç ne de Anton Antonoviç oradaydı. İkisi de ellerinde raporlarla müdürün odasındaydı; müdür de, söylenenlere göre, ekselanslarına gitmek için aceleyle hazırlanıyordu. Hem amirlerin bu durumu hem de mesai saatinin bitip havanın kararmış olmasının sonucunda bazı memurlar, özellikle genç olanlar, kahramanımız girdiğinde işle ilgili bir şey yapmıyor, toplanmış konuşuyor, birbirlerine bir şeyler anlatıyor, gülüyorlardı ve hatta bazı genç, en alt derecedeki memurlar bu gürültüden faydalanıp kimseye çaktırmadan pencerenin yanında bir köşeye çekilmiş, yazı tura oynuyorlardı. Görgü kurallarını bilen ve o anda yanaşacak ve "sığınacak" bir liman arayan Bay Golyadkin iyi günler dilemek, hatırlarını sormak için hemen daha yakın olduğu memurlara sokuldu. Ama iş arkadaşları Bay Golyadkin'in selamına garip karşılıklar verdiler. Gördüğü genel soğukluk, ilgisizlik ve hatta sertlik onu çok kötü etkilemişti. Kimse ona elini uzatmadı. Bazıları basit bir "merhaba" dediler ve dönüp gittiler; diğerleri başlarıyla selam verdi, birisi başını çevirdi ve fark etmemiş gibi davrandı; nihayet birkaç memur, – ve Bay Golyadkin'i en çok yaralayan, Bay Golyadkin'in bir yerlerde takılmaktan ve her fırsatta yazı tura oynamaktan başka bir şey bilmediğini söylediği alt dereceden bu genç memurlar, delikanlılar oldu, – yavaş yavaş Bay Golyadkin'in etrafını sardılar, çevresinde bir grup oluşturdular ve neredeyse yolunu kestiler. Hepsi de hakaret dolu bir merakla ona bakıyorlardı.

İşaretler kötüydü. Bay Golyadkin bunu hissetti ve akıllıca bir tavırla bunları görmezden gelmeye hazırlandı. Aniden hiç beklenmedik bir olay Bay Golyadkin'i, nasıl derler, bitirdi ve yerle bir etti.

Etrafını saran genç meslektaşlarının arasından aniden, sanki bilerek yapmış gibi Bay Golyadkin için en can sıkıcı anda, her zamanki neşesi, her zamanki gülümsemesi ve yine her zamanki oynaklığıyla İkinci Bay Golyadkin göründü: Kısacası her zamanki ve özellikle önceki gün Bay Golyadkin'e yaşattığı o çok tatsız andaki gibi şımarıklık yapıyor, atlayıp zıplıyor, yalakalık ediyor, kahkahalar atıyor, eline diline hâkim olamıyordu. Sırıtarak, yüzünde "iyi akşamlar" dileyen bir ifadeyle herkesi dönüp dolaşarak genç memur grubunun arasına daldı, birinin elini sıktı, diğerinin omzuna vurdu, üçüncüsüne hafifçe sarıldı, dördüncüsüne ekselanslarının ona ne görev verdiğini, nereye gittiğini, orada ne yaptığını, dönüşte neler getirdiğini anlattı; muhtemelen en iyi arkadaşı olan beşincisini yanaklarından öptü, – kısacası her şey aynen Bay Golyadkin'in rüyasında gördüğü gibi oldu. İkinci Bay Golyadkin iyice hoplayıp zıpladıktan, herkesi kendi yöntemleriyle elden geçirdikten, herkesi kendi tarafına çektikten, gerekli gereksiz herkese bol bol zaman ayırdıktan sonra, aniden ve yeterli inceleme vakti bulamadığı için muhtemelen yanlışlıkla elini en eski dostu Bay Golyadkin'e uzattı. Kahramanımız da, İkinci Bay Golyadkin'in aşağılık tavırlarını izlemek için yeterli vakti bulmuş olmasına rağmen, muhtemelen yanlışlıkla kendisine beklenmedik bir şekilde uzatılan eli kuvvetlice, dostça bir tavırla, içinden gelen garip, beklenmedik, göz yaşartıcı bir duyguyla sıktı. Kahramanımız ilk hareketin terbiyesiz düşmanından gelmesiyle mi ya da hazırlıksız yakalandığı için mi, yoksa ne kadar savunmasız olduğunu yüreğinin derinliklerinde hissedip farkına vardığı için mi bilinmez, aldanmıştı. Gerçek şu ki Bay Golyadkin ne yaptığının farkında olarak, kendi iradesiyle ve şahitlerin gözleri önünde can düşmanım dediği kişinin elini ağırbaşlılıkla sıkmıştı. Ama hasmı ve can düşmanı terbiyesiz İkinci Bay Golyadkin'in yaptığı hatayı fark edip, kendisi masummuş ve karşısındaki insan tarafından aldatılmış gibi utanmadan, duygusuzca, acıma ve vicdan azabı duymadan, büyük bir küstahlık ve terbiyesizlikle, aniden elini Bay Golyadkin'in elinden çekip, – ve hatta elini, kirlenmiş gibi sallayıp, – Bay Golyadkin'i korkutması ve utandırması büyük bir şaşkınlık ve öfke doğurdu. Elini sallamakla kalmadı – hakaret dolu bir tavırla bir kenara tükürdü; bununla da kalmadı, – mendilini çıkardı ve münasebetsizce

Bay Golyadkin'in sıktığı elin bütün parmaklarını sildi. İkinci Bay Golyadkin bunları yaparken, herkesin ne yaptığını gördüğünden emin olmak için her zamanki kötü huyuyla etrafını inceliyor, herkesin gözüne bakıyor, Bay Golyadkin'le ilgili hiç de hoş olmayan bir izlenim bırakmaya çalışıyordu. Ama İkinci Bay Golyadkin'in bu iğrenç tavrı görünüşe göre çevrelerindeki memurlar arasında genel bir infial yarattı; akılları bir karış havada genç memurlar bile memnuniyetsizliklerini belli ettiler. Konuşmalar ve mırıldanmalar duyuldu. Bay Golyadkin de bu genel havayı fark etmişti; ama aniden İkinci Bay Golyadkin'in dudaklarından tam zamanında dökülen küçük şaka kahramanımızın son ümitlerini de kırdı, yıktı ve dengeyi yine beş para etmez can düşmanının lehine bozdu.

— İşte bizim Rus Faublas'mız[23] beyler; genç Faublas'yı takdim etmekten şeref duyarım, – İkinci Bay Golyadkin her zamanki küstahlığıyla memurların arasında dolaşarak ve onlara donakalmış ve aynı zamanda kendinden geçmiş gerçek Bay Golyadkin'i işaret ederek bağırmaya başladı. "Bir öpücük verir misin tatlım?" – dedi ve haince hakaret ettiği kişiye doğru eğilerek dayanılmaz laubaliliğine devam etti. Beş para etmez İkinci Bay Golyadkin'in küçük şakası, görünüşe göre, herkesçe bilinen bir olayı sinsice ima ettiği için yankı bulmuşa benziyordu. Kahramanımız düşmanlarının ellerinin ağırlığını omuzlarında hissediyordu. Ama kararını vermişti. Alev alev yanan gözlerle, sararmış bir yüzle, kaskatı bir gülümsemeyle kalabalığın arasından çıktı, düzensiz, sık adımlarla ekselanslarının odasına doğru yürüdü. Son odanın yanındaki odada ekselanslarının odasından çıkan Andrey Filippoviç'le karşılaştı ve o anda odada Bay Golyadkin'in hiç tanımadığı pek çok insan olmasına rağmen kahramanımız bu durumu dikkate almadı. Kararlılıkla, cesurca, gösterdiği cesarete kendi de şaşırarak ve içten içe hayran kalarak, zaman kaybetmeden, bu beklenmedik hamle karşısında oldukça şaşıran Andrey Filippoviç'e yanaştı.

— A!.. Siz miydiniz... ne istiyorsunuz? – bölüm şefi Bay Golyadkin'in tereddütlerine kulak asmadan sordu.

— Andrey Filippoviç, ben... ben, Andrey Filippoviç, şimdi, hemen, ekselanslarıyla özel olarak görüşebilir miyim? – kahramanımız kararlı bakışlarını Andrey Filippoviç'e dikerek düzgün ve açık açık konuşuyordu.

— Ne dediniz? Tabii ki görüşemezsiniz. – Andrey Filippoviç Bay Golyadkin'i baştan ayağa süzdü.

— Ben, Andrey Filippoviç, ona sadece, buradaki hiç kimsenin o yalancı ve namussuzu ifşa etmediğine ne kadar şaşırdığımı söyleyeceğim.

— Nee?

— Namussuzun teki Andrey Filippoviç.

— Kimden bahsettiğinizi öğrenebilir miyim?

— Malum kişiden Andrey Filippoviç; malum kişiyi ima ediyorum Andrey Filippoviç; bunu yapmaya hakkım var... Amirlerin de bu tür davranışları teşvik etmeleri gerektiğini düşünüyorum Andrey Filippoviç, – Bay Golyadkin açıkça kendini kaybetmiş bir halde devam etti, – Andrey Filippoviç... bu soylu davranışımın, sadakatimin bir göstergesi olduğunu siz de muhtemelen görüyorsunuzdur Andrey Filippoviç. – Şefimi bir baba gibi gördüğümün Andrey Filippoviç, saygıdeğer amirlerimi bir baba olarak gördüğümün ve kaderimi gözüm kapalı onların eline bıraktığımın bir göstergesi Andrey Filippoviç. Ve işte böyle... nasıl desem... – Bay Golyadkin'in sesi titremeye başladı, yüzü kızardı, kirpiklerinde iki damla yaş belirdi.

Bay Golyadkin'i dinleyen Andrey Filippoviç o kadar şaşırmıştı ki farkında olmadan iki adım geriledi. Endişeyle etrafına bakındı... Durumun nereye varacağını kestirmek zordu... Ama tam o sırada ekselanslarının odasının kapısı açıldı ve ekselansları peşinde birkaç memurla birlikte çıktı. O sırada odada olan herkes de onların peşine takıldı. Ekselansları Andrey Filippoviç'i yanına çağırdı ve bazı iş meselelerini konuşarak birlikte yürümeye başladılar. Bay Golyadkin, herkes toplanıp odadan çıktıktan sonra kendine geldi. Sakinleşen Bay Golyadkin, odadan en son çıkan ve gözüne ciddi ve endişeli görünen Anton Antonoviç Setoçkin'e sığındı. "Yine saçmaladım ve işi berbat ettim, – diye düşündü kendi kendine – neyse, boş ver."

— Umarım en azından siz beni dinlemeyi ve içinde bulunduğum durumu anlamayı kabul edersiniz Anton Antonoviç, – alçak sesle konuşuyordu ve sesi hâlâ heyecandan titriyordu. – Hepsi bana sırtını döndü, ben de size geldim. Andrey Filippoviç'in ne demek istediğini hâlâ anlayamadım Anton Antonoviç. Mümkünse siz açıklayabilir misiniz?..

— Zamanı gelince her şey açıklanacak, – Anton Antonoviç sertçe, vurgulayarak cevap verdi ve Bay Golyadkin, Anton Antonoviç'in bu tavrından konuşmayı kesinlikle devam ettirmek istemediğini anladı. – Her şeyi kısa süre içinde öğrenirsiniz. Her şey bugün resmi olarak bildirilecek.

— Resmi olarak ne demek Anton Antonoviç? Neden özellikle resmi olarak efendim? – Kahramanımız çekinerek sordu.

— Amirlerin kararlarını tartışmak bizi düşmez Yakov Petroviç.

— Neden amirlerimiz karar verecek Anton Antonoviç, – Bay Golyadkin daha da korkmuştu, – neden onlar? Amirlerimizi rahatsız etmeyi gerektirecek bir neden göremiyorum Anton Antonoviç... Dün olanlarla ilgili bir şey mi söylemek istiyorsunuz Anton Antonoviç?

— Yoo, hayır, dünle ilgili değil beyefendi; başka kusurlarınız var.

— Ne kusuru Anton Antonoviç? Ben hiçbir kusur işlemediğimi düşünüyorum Anton Antonoviç.

— Peki ya çevirmeyi düşündüğünüz işler? – Anton Antonoviç afallayan Bay Golyadkin'in sözünü sertçe kesti. Bay Golyadkin irkildi ve yüzü kâğıt gibi bembeyaz kesildi.

— Tabii ki Anton Antonoviç, – zar zor duyulur bir sesle konuşmaya başladı, – iftiralara kulak verir ve karşı tarafın savunmasını almadan düşmanlarımızı dinlersek, o zaman kesinlikle... kesinlikle Anton Antonoviç, masumlar hiçbir neden yokken zarar görür Anton Antonoviç.

— Şüphesiz öyle beyefendi; peki velinimetiniz olan erdemli, saygıdeğer ve tanınmış bir ailenin asil kızlarının itibarını zedeleyen o münasebetsiz hareketinize ne demeli?

— Hangi hareket Anton Antonoviç?

— Bir de soruyorsunuz; fakir ama gururlu yabancı bir kıza karşı yaptığınız o pek takdire şayan hareketi de mi hatırlamıyorsunuz?

— İzin verin Anton Antonoviç... rica ediyorum Anton Antonoviç, dinleyin lütfen...

— Ya başkalarına haince iftira atmanız – kendi günahlarınızı başkalarına yüklemeniz? Bunlara ne diyeceksiniz?

— Ben onu kovmadım Anton Antonoviç, – kahramanımızın sesi titriyordu, – Petruşka'ya, yani uşağıma da böyle bir şey yapmasını söylemedim... Benim ekmeğimi yedi Anton Antonoviç, misafirim oldu, – diye ekledi kahramanımız ve o kadar duygulanmıştı ki çenesi titremeye, gözleri dolmaya başladı.

— Bir tek siz Yakov Petroviç, ekmeğinizi yediğini söylüyorsunuz, – Anton Antonoviç sırıtarak cevap verdi ve sesindeki hissedilir sinsilik Bay Golyadkin'in yüreğini acıttı.

— İzin verirseniz Anton Antonoviç, naçizane bir şey sormak istiyorum: Ekselanslarının bu meseleden bütünüyle haberleri var mı?

— Olmaz mı! Şimdi bana izin verin lütfen. Sizinle harcayacak vaktim yok... Bilmeniz gerekenleri bugün öğreneceksiniz beyefendi.

— Tanrı aşkına bir dakika daha izin verin Anton Antonoviç...

— Sonra söylersiniz...

— Hayır Anton Antonoviç; ben, görüyorsunuz, sadece dinleyin lütfen Anton Antonoviç... Ben kesinlikle özgür düşünceli[24] biri değilim Anton Antonoviç, özgür düşünceden uzak dururum; ben kendi açımdan bu fikri aklımdan çıkarmaya tamamen hazırım.

— İyi, çok güzel beyefendi. Bunu daha önce de duymuştum...

— Hayır, bunu duymadınız Anton Antonoviç. Bu başka Anton Antonoviç, bu güzel, gerçekten güzel, dinlemeye değer... Biraz önce de belirttiğim gibi Anton Antonoviç, ben yüce Tanrı'nın birbirine tıpatıp benzeyen iki insan yarattığı ve Tanrı'nın bu hikmetini gören hayırsever amirlerimizin bu ikizleri koruyacakları fikrini kabul ediyorum. Bu iyi bir şey Anton Antonoviç. Özgür düşünce fikrinden uzak olmamın ne kadar iyi bir şey olduğunu siz de anlıyorsunuzdur. Ben hayırsever amirlerime baba gözüyle bakarım. Evet efendim derim, siz nasıl isterseniz efendim derim... yani beyefendi... gençler amirlerine hizmet etmelidirler... Bana yardım edin Anton Antonoviç, benim tarafımda olun Anton Antonoviç... Ben hiçbir şey... Anton Antonoviç, Tanrı aşkına bir kelime daha... Anton Antonoviç...

Ama Anton Antonoviç Bay Golyadkin'in yanından uzaklaşmıştı bile... Kahramanımızsa nerede olduğunu, ne duyduğunu, ne yaptığını, ona ne yapıldığını ve ne yapılacağını bilmiyordu, – duydukları ve olanlar onu bu kadar sarsmış, bu kadar şaşırtmıştı.

Anton Antonoviç'in gözünde temize çıkmak, son derece iyi niyetli, oldukça asil ve kendisiyle ilgili hoş bir şeyler söylemek için memur kalabalığının içinde yalvaran gözlerle onu aradı... Bu arada Bay Golyadkin'in şaşkınlığının içinden yavaş yavaş yeni bir ışık, önünde aniden parlayan, o ana kadar hiç bilmediği her şeyi ve hatta hiç şüphelenmediği nedenleri aydınlatan yeni, müthiş bir ışık sızmaya başladı. Bu anda birisi, tamamen sersemlemiş kahramanımızın böğrünü dürttü. Başını çevirip baktı. Karşısında Pisarenko duruyordu.

— Size mektup getirdim beyefendi.

— A!.. Gidip döndün demek evladım.

— Hayır, bu sabah saat onda buraya getirmişler. Bekçi Sergey Miheyev, kâtip Vahrameyev'in dairesinden getirmiş.

— Tamam dostum, sağ ol, karşılıksız bırakmam evladım.

Bay Golyadkin bunu söyledikten sonra mektubu redingotunun yan cebine koydu ve cebin bütün düğmelerini ilikledi; etrafına baktı ve dairesinin giriş koridorunda, mesai bittiği için çıkış kapısında toplanmış memurların arasında olduğunu görünce şaşırdı. Bay Golyadkin sadece bu durumu fark etmemekle kalmamış, nasıl bir anda paltosunun ve galoşlarının içine giriverdiğini ve şapkasını elinde tutuverdiğini de fark etmemişti ve bunları hangi ara yaptığını hatırlamıyordu. Bütün memurlar hareket etmeden ve saygılı bir şekilde bekliyorlardı. Bunun nedeni ekselanslarının merdivenlerin en alt basamağında, bir nedenle geç kalmış arabasını beklemesi, iki danışman ve Andrey Filippoviç'le çok ilginç bir konuşmaya dalmış olmasıydı. İki danışman ve Andrey Filippoviç'in biraz ilerisinde ekselanslarının şaka yaptığını ve güldüğünü görüp gülümseyen Anton Antonoviç Setoçkin ve birkaç memur duruyordu. Merdivenlerin en üst basamağında toplanmış olan memurlar da ekselanslarının yeniden gülmesi beklentisiyle gülümsüyorlardı. Gülümsemeyen tek kişi, hazır ol vaziyetinde kapının tokmağını tutan ve sabırsızlıkla, günlük eğlencenin kendine düşen

tek kol hareketiyle kapılardan birini iyice açmaktan ve yarı beline kadar saygıyla eğilerek ekselanslarının geçmesini beklemekten oluşan payı almayı bekleyen şişman kapıcı Fedoseiç'ti. Ama herkesten daha memnun ve daha fazla zevk alıyormuş gibi görünen kişi Bay Golyadkin'in beş para etmez, aşağılık düşmanıydı. O anda bütün memurları bile unutmuş, her zamanki alışkanlığıyla aralarında pervane olup dolaşmayı bile bırakmış, hatta durumdan yararlanıp birine dalkavukluk etmeyi bile unutmuştu. Kulağını dört açmış, muhtemelen daha iyi duyabilmek için garip bir şekilde büzülmüş, gözlerini ekselanslarından ayırmadan dinliyor ve sadece ara sıra, uyuştuğu için için hareket ettirdiği kolları, bacakları ve kafası yüreğindeki gizli duyguları açığa vuruyordu.

"Şunun haline bakın! – diye düşündü kahramanımız, – düzenbaz herif ekselanslarının gözdesi olmuş bile! Yüksek sosyeteye nasıl girdiğini öğrenmek isterdim doğrusu! Ne aklı, ne karakteri, ne eğitimi ne de duygusu var; şanslı kerata! Yüce Tanrım! Aslında birinin nasıl bu kadar çabuk yükseldiğini, bütün insanları nasıl etrafına "topladığını" düşünmek gerek! Ve bu adam, yemin ederim, daha da yükselecek, kerata, hedeflerine ulaşacak, – şanslı kerata! Kulaklarına ne fısıldadığını öğrenmek isterdim doğrusu. Bu insanlar ne gibi gizli işler planlıyor, acaba hangi sırlardan bahsediyorlar? Tanrım! Keşke bende böyle... onlarla biraz konuşabilsem, mesela bir şeyler sorabilsem, belki de... yani artık böyle davranmayacağım, diyebilsem; suçluyum ekselansları, ama bugünlerde genç bir adam devlete hizmet etmelidir; içinde bulunduğum karanlık durum çalışmama engel olmayacaktır. – İşte bunları söylesem! Hiçbir şeye karşı çıkmayacağım, her şeyi büyük bir sabır ve itaatle karşılayacağım – bunları da eklesem! Böyle mi davransam acaba?.. Ama herif vurdumduymazın teki, kimseyi dinlemez ki; bir karış havadaki aklı hiçbir şey almaz ki... yine de denemekte fayda var. Bakarsın iyi bir anına denk gelirim..."

Başladığı işi yarım bırakamayacağını, önemli anın geldiğini, düşündüklerini birisine anlatması gerektiğini hisseden, sıkıntı, üzüntü ve şaşkınlık içindeki kahramanımız, beş para etmez, gizemli dostunun durduğu yere doğru kalabalığı yararak ilerlemeye başladı; ama tam bu anda ekselanslarının uzun süredir beklediği arabanın sesi duyuldu. Fedoseiç kapıyı hızla açtı ve ekselansları geçerken üç kere yarı beline kadar eğilerek selam verdi. Bütün bekleyenler bir anda kapıya akın ettiler ve Bay Golyadkin'in İkinci Bay Golyadkin'den uzaklaşmasına neden oldular.

"Elimden kaçamayacaksın!" – diye homurdandı kahramanımız ve gözlerini peşinde olduğu adamdan ayırmadan kalabalığı yarmaya çalıştı. Sonunda kalabalık dağıldı. Kahramanımız kurtulduğunu hissetti ve düşmanının peşine düştü.

XI. Bölüm

Bay Golyadkin'in kalbi deli gibi atıyordu; düşmanının peşinden kanatlanmış gibi koşuyordu. Müthiş bir enerji hissediyordu. Ama Bay Golyadkin bu müthiş enerjisine rağmen, o anda küçücük bir sivrisineğin bile, tabii o mevsimde Peterburg'da sivrisinek olsaydı, bir kanat darbesiyle onu yıkabileceğinden emindi. Ayrıca tüm gücünün tükendiğini, olağandışı bir dış gücün onu taşıdığını, kendi başına hareket etmediğini, tersine bacaklarının onu götürdüğünü ve sözünü dinlemediğini hissediyordu. Yine de bu işin sonu hayırlı bitebilirdi. "Sonu ister iyi bitsin – ister kötü bitsin – Bay Golyadkin'in hızlı koştuğu için neredeyse nefesi kesilmişti, – ben bu oyunu kaybettim, artık buna hiç şüphe yok; tamamen mahvolduğum kesinleşti, kararı verildi, imzalandı, ilan olundu." Bütün bunlara rağmen kahramanımız, tuttuğu arabanın basamağına adımını atmış olan düşmanını paltosundan yakalamayı başarınca ölümden dönmüş gibi, koca bir tümene karşı koymuş, zafer kazanmış gibi hissetti. "Beyefendi! Beyefendi! – aşağılık İkinci Bay Golyadkin'i yakalayıp bağırdı. – Beyefendi, umarım sizinle..."

— Hayır, lütfen hiçbir şey ummayın, – Bay Golyadkin'in merhametsiz düşmanı, bir ayağı arabanın basamağında, diğer ayağını arabaya binebilmek için faydasızca sallayıp equilibre[25] kurmaya ve kaputunu doğanın kendisine bahşettiği tüm güçle asılan Bay Golyadkin'den kurtarmaya çalışarak cevap verdi.

— Yakov Petroviç, sadece on dakika...

— İzin verin beyefendi, hiç vaktim yok.

— Kabul edin lütfen Yakov Petroviç... lütfen Yakov Petroviç... Tanrı aşkına Yakov Petroviç... kesinlikle – konuşmalıyız... açık açık... sadece iki saniye Yakov Petroviç.

— Sevgili dostum, vaktim yok, – Bay Golyadkin'in sahte soylu düşmanı samimi kibarlık maskesi altındaki saygısız bir laubalilikle cevap verdi. – başka bir zaman tüm kalbim ve temiz yüreğimle, ama şimdi – gerçekten olmaz.

"Alçak!" – diye düşündü kahramanımız.

— Yakov Petroviç! – sıkıntıyla bağırdı, – Ben sizin hiç düşmanınız olmadım. Kötü yürekli insanlar beni yanlış tanıttılar... Ben kendi açımdan hazırım... Yakov Petroviç, mümkünse Yakov Petroviç, hemen şimdi bir yere gidip oturalım mı? Sizin de biraz önce inanmadan da olsa söylediğiniz gibi açıkyüreklilikle, dobra dobra, asilce konuşalım... şurada bir kafe var: Her şey zaten kendiliğinden ortaya çıkacak, – kesinlikle anlaşılacak Yakov Petroviç! Kesinlikle her şey kendiliğinden ortaya çıkacak...

— Kafe mi? Olur gidelim. Yalnız bir şartım var, iki gözüm, tek bir şart, – her şey kendiliğinden ortaya çıkacak. Yani her şeyi konuşup halledeceğiz, – İkinci Bay Golyadkin arabadan indi ve kahramanımızın omzuna saygısızca bir şaplak indirdi. – Sen iyi bir arkadaşsın; senin için şu yan sokağa girmeye hazırım. (Siz de bir keresinde bu sokağa girdiğimi nasıl da fark etmiştiniz). Aslında insanın içinden yine öyle bir oyun oynamak geliyor! – Bay Golyadkin'in yalancı dostu konuşmaya, hafifçe gülümseyerek ve yanındakinin koluna girerek devam etmişti.

Bay Golyadkinlerin girdiği, büyük caddelerden uzaktaki kafe o saatte bomboştu. Oldukça şişman Alman bir kadın zilin sesini duyunca tezgâhta belirdi. Bay Golyadkin ve beş para etmez düşmanı, şişmanca, saçları kısa kesilmiş bir oğlanın sobaya tahta parçaları doldurarak sönen ateşi yeniden canlandırmaya çalıştığı ikinci odaya geçtiler. İkinci Bay Golyadkin'in siparişi üzerine iki fincan çikolata geldi.

— Tatlı kadın, değil mi? – İkinci Bay Golyadkin, Bay Golyadkin'e çapkın çapkın göz kırptı.

Kahramanımız kızardı ve hiçbir şey söylemedi.

— A, kusura bakmayın unutmuşum. Zevkinizi biliyorum. Biz, ince Alman kadınlarından hoşlanıyoruz beyefendi. Biz, tüm kalbimizle Yakov Petroviç, ince, güzelliğini hâlâ kaybetmemiş Alman kadınlardan hoşlanıyoruz; onların dairelerinde kalıyoruz, onları baştan çıkarıyoruz, onlar bier[26] çorbaları, milch[27] çorbalarıyla kalbimize giriyorlar, biz de onlara taahhütname veriyoruz, – işte biz bunu yapıyoruz sevgili Faublas!

İkinci Bay Golyadkin bütün bu son derece gereksiz konuşmayı yaparken ve malum bayan hakkında haince ve sinsice bir imada bulunurken Bay

Golyadkin'e sırnaşıyor, büyük bir nezaketle gülümsüyor ve onunla konuştuğu için son derece mutluymuş numarası yapıyordu. Ama aşağılık adam, Bay Golyadkin'in buna hemen inanacak kadar saf, soylu insanların eğitiminden ve kültüründen yoksun olmadığını anlayınca taktiğini değiştirmeye ve her şeyi açık açık konuşmaya karar verdi. Alçakça konuşmasını bitiren sahte Bay Golyadkin kalp kırıcı bir utanmazlık ve laubalilikle ağırbaşlı Bay Golyadkin'in omzuna vurdu, bununla da kalmadı son derece görgüsüz bir tavırla el şakaları yapmaya başladı ve Bay Golyadkin'in tüm karşı çıkışlarına ve güçsüz çığlıklarına rağmen o iğrenç şakasını tekrarladı ve yanaklarını sıktı. Kahramanımız bu terbiyesizliğe çok kızmasına rağmen sesini çıkarmadı... ama uzun süre sessiz kalamadı.

— Düşmanlarımın lafları bunlar, – kendini kaybetmeden, titreyen bir sesle karşılık veren kahramanımız başını kapıya doğru çevirdi. İşin doğrusu İkinci Bay Golyadkin'in neşesi görünüşe göre oldukça yerindeydi ve halk içinde yapılamayacak, özellikle yüksek sosyete içinde ayıp karşılanacak küçük şakalar yapmaya hazırdı.

— Peki, siz nasıl diyorsanız öyle olsun, – İkinci Bay Golyadkin arsız bir açgözlülükle bitirdiği fincanını masaya koyarken sert bir karşılık verdi. – Yine de sizinle uzun uzun konuşmamı gerektirecek bir durum yok... Neyse, son günlerde nasılsınız Yakov Petroviç?

— Size sadece tek bir şey söyleyebilirim Yakov Petroviç, – kahramanımız onurlu bir soğukkanlılıkla cevap verdi, – ben hiçbir zaman düşmanınız olmadım.

— Hmm... Petruşka ne âlemde? Adı Petruşka'ydı, değil mi? – evet, evet Petruşka'ydı! Nasıl? İyi mi? Eskisi gibi mi?

— Evet eskisi gibi Yakov Petroviç, – Bay Golyadkin biraz şaşırmış bir halde karşılık verdi. – Bilmiyorum Yakov Petroviç... benim açımdan... onurlu, dürüst bir açıdan Yakov Petroviç, siz de bana katılacaksınız Yakov Petroviç...

— Haklısınız beyefendi. Ama siz de biliyorsunuz Yakov Petroviç, – İkinci Bay Golyadkin üzgünmüş, pişmanmış, vicdan azabı çekiyormuş gibi sahte, yumuşak ve etkili bir sesle konuşuyordu, – siz de biliyorsunuz zorlu bir dönemden geçiyoruz... sizden rica ediyorum Yakov Petroviç; siz akıllı bir

insansınız ve adil bir karar verebilirsiniz, – İkinci Bay Golyadkin konuşmasını Bay Golyadkin'i överek devam ettirmişti. – Sizde biliyorsunuz, hayat bir oyun değil Yakov Petroviç, – İkinci Bay Golyadkin, ciddi konuları tartışabilecek akıllı ve eğitimli bir adam edasıyla konuşmasını bitirdi.

— Benim açımdan Yakov Petroviç, – kahramanımız coşkuyla karşılık verdi, – dürüstçe ve açıkça, mertçe, dolambaçlı yollara sapmadan konuşacak ve meseleyi soylu bir şekilde ele alacak olursam Yakov Petroviç, açıkça ve dürüstçe tamamen masum olduğumu söyleyebilirim ve siz de bilirsiniz Yakov Petroviç, insanların yargısı, dalkavukların fikirleri, – bunların hepsi, – hatalı olabilir. Açıkça söyleyeyim Yakov Petroviç, her şey olabilir. Şunu da söyleyeyim Yakov Petroviç, eğer meseleye böyle bakacaksak, eğer meseleyi soylu ve yüce bir noktadan değerlendireceksek, cesurca, sahte bir utanç göstermeden hata yaptığımı memnuniyetle kabul ederim, memnuniyetle itiraf ederim Yakov Petroviç. Siz de biliyorsunuz ki siz akıllı, daha da önemlisi asil bir insansınız. Bunu hiç gücenmeden, sahte bir utanç sergilemeden itiraf edebilirim... – kahramanımız onurlu bir ağırbaşlılıkla tamamlamıştı sözünü.

— Kader, kısmet! Yakov Petroviç... ama bütün bunları bir kenara bırakalım, – İkinci Bay Golyadkin iç çekerek devam etti, – şurada karşılıklı oturmuşken iki meslektaşa yakışır daha faydalı, daha hoş şeylerden bahsedelim... Gerçekten şu geçen zaman içinde sizinle iki kelime konuşmaya fırsat bulamadım... Ama bu benim suçum değil Yakov Petroviç...

— Benim de değil Yakov Petroviç – kahramanımız heyecanla karşılık verdi, – benim de değil! Yüreğim tüm bunlarda benim suçum olmadığını söylüyor Yakov Petroviç. Kaderin bir oyunu diyelim Yakov Petroviç, – Bay Golyadkin son cümleyi uzlaştırıcı bir ses tonuyla eklemişti. Sesi biraz zayıflamaya ve titremeye başlamıştı.

— İyi misiniz? Sağlığınız nasıl? – tatlı bir sesle sordu yoldan çıkmış olan.

— Biraz öksürüyorum, – kahramanımız da tatlı bir sesle karşılık verdi.

— Kendinize dikkat edin. Salgın var, anjine yakalanmak işten değil, ben yünlü fanilaları giymeye başladım bile.

— Haklısınız Yakov Petroviç, anjine yakalanmak işten değil... Yakov Petroviç! – kahramanımız kısa bir sessizlikten sonra devam etti. – Yakov Petroviç! Yanıldığımı görüyorum... Benim fakir ama, hadi söyleyeyim, misafirperver evimde birlikte geçirdiğimiz o mutlu dakikaları içten duygularla hatırlıyorum.

— Ama mektubunuzda bambaşka şeyler yazmıştınız, – İkinci Bay Golyadkin son derece haklı bir biçimde (sadece bu konuda haklıydı) sitemkârdı.

— Yakov Petroviç! Yanılmışım... o talihsiz mektubun bir hata olduğunu şimdi açıkça görüyorum. İnanmayacaksınız ama yüzünüze bakmaya utanıyorum Yakov Petroviç... Verin mektubu gözünüzün önünde yırtayım Yakov Petroviç, eğer bu mümkün değilse, mektupta yazanların tam tersini düşünmenizi rica ediyorum, – tam tersini, mektupta yazılanların tam ters anlamda, dostça bir niyetle yazıldığını düşünün. Hata etmişim. Affedin beni Yakov Petroviç, ben çok... yanıldığım için çok üzgünüm Yakov Petroviç.

— Özür dilerim, ne diyordunuz? – Bay Golyadkin'in sadakatsiz dostu dalgın dalgın ve kayıtsızca sordu.

— Çok yanıldığımı ve büyük bir utanç duyduğumu söylüyordum...

— Çok güzel! Yanılmış olmanız iyi bir şey, – İkinci Bay Golyadkin kaba bir tavırla karşılık verdi.

— Hatta bir de fikrim var Yakov Petroviç, – sahte dostunun korkunç hainliğini fark etmeyen kahramanımız devam etti, – bence, birbirinin tamamen aynı yaratılmış iki insan...

— Bu muydu fikriniz!..

Beş para etmez İkinci Bay Golyadkin ayağa kalktı ve şapkasını aldı. Kandırıldığını hâlâ anlamamış olan Bay Golyadkin de yalancı dostuna tüm içtenliğiyle ve asilce gülümseyerek, tüm saflığıyla dostça davranarak bu yeni dostluğu pekiştirmek için ayağa kalktı...

— Hoşça kalın ekselansları! – diye aniden bağırdı İkinci Bay Golyadkin. Düşmanının yüzünde Baküs şenliklerine özgü bir ifade gören kahramanımız irkildi, – ve ahlaksız adamdan kurtulabilmek için onun uzattığı ele karşılık iki parmağını uzattı; ama tam bu anda... tam bu anda utanmaz İkinci Bay

Golyadkin haddini iyice aştı. Bay Golyadkin'in uzattığı iki parmağı ilkönce tuttu ve sıktıktan, ki bunun artık Bay Golyadkin'in gözünde hiçbir değeri yoktu, sonra sabah ki terbiyesiz şakayı tekrarladı. Sabrın sınırlarını aşmıştı...

Bay Golyadkin kendine gelip, her zamanki kötü huyunu tekrarlayarak sıvışan düşmanının peşinden yandaki odaya girdiğinde parmaklarını sildiği mendili saklamıştı bile. Göz açıp kapayıncaya kadar tezgâha gelmiş, börekleri yemeye ve namuslu bir insanmış gibi sessiz sessiz Alman pastaneciyle konuşmaya başlamıştı. "Kadınların önünde olmaz" – diye düşündü kahramanımız ve heyecandan ne yaptığının farkında olmadan tezgâha yaklaştı.

— Hiç de fena bir kadın değil! Siz ne dersiniz? – İkinci Bay Golyadkin, muhtemelen Bay Golyadkin'in sonsuz sabrına güvenerek ahlaksız numaralarına devam etti. Şişman Alman kadın, besbelli Rusça bilmediği için iki müşterisine de donuk – boş gözlerle bakıyor ve tatlı tatlı gülümsüyordu. Kahramanımız utanma nedir bilmeyen İkinci Bay Golyadkin'in sözleri karşısında ateş gibi kızardı ve kendine hâkim olamayarak karşısındakini parça parça etmek ve nihayet işini bitirmek amacıyla atıldı; ama İkinci Bay Golyadkin her zamanki gibi kaçıp gitmişti: Sıvışıp merdivenlere çıkmıştı bile. Bay Golyadkin'in ilk şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra kendine geldiğini ve büyük bir hızla, kendisine hakaret ettikten sonra bir araba tutup sürücüsüyle de anlaşmış olan düşmanının peşinden gittiğini söylemeye gerek yok. İki müşterisinin de kaçtığını gören şişman Alman da feryadı basmış, büyük bir güçle zile vurmuştu. Kahramanımız uçar gibi geri döndü, hem kendisi hem de parasını ödemeden kaçan utanmaz için parayı fırlattı, zaman kaybetmemek için üstünü beklemedi ve yine uçar gibi koşarak düşmanını yakalamayı başardı. Doğanın kendine bahşettiği güçle arabanın kanadına asılan kahramanımız, İkinci Bay Golyadkin'in tüm karşı koyma çabalarına rağmen güçlükle arabaya tırmandı ve cadde boyunca bir süre böyle gitti. Bu arada arabacı, görünüşünden hiç beklenmeyecek şekilde dörtnala gitmekte olan ve bu arada her üç adımda bir çifte atan yorgunluktan ölmüş atını kamçıyla, dizginlerle, bacağıyla ve bağırarak hızlandırmaya çalışıyordu. Sonunda kahramanımız arabaya binmeyi başardı, sırtını arabacıya dayayıp, yüzünü düşmanına dönüp, dizleri utanmaz adamın dizlerine değecek şekilde oturdu

ve sağ eliyle ahlaksız, merhametsiz düşmanının paltosunun berbat durumdaki kürk yakasını yakaladı...

İki düşman bir süre konuşmadan gittiler. Kahramanımız nefes nefese kalmıştı; yol bozuktu ve kahramanımız atın attığı her adımda sarsılıyor, boynu kırılacakmış gibi oluyordu. Üstelik can düşmanı mücadeleyi kaybettiğini hâlâ kabul etmiyor ve hasmını iterek çamura düşürmeye çalışıyordu. Bütün bu kötü duruma ek olarak hava da çok kötüydü. Kar lapa lapa yağıyor ve gerçek Bay Golyadkin'in düğmeleri iliklenmemiş paltosundan içeri sızmaya çalışıyordu. Hava sisliydi, göz gözü görmüyordu. Hangi sokaklardan geçtiklerini ayırt etmek zordu... Başına gelenler Bay Golyadkin'e tanıdık geldi. Bir an, daha dün böyle bir şeyi önceden sezip sezmediğini hatırlamaya çalıştı... örneğin rüyasında olabilirdi... Sonunda sıkıntısı ıstıraba dönüştü. Acımasız hasmına doğru eğilip bağırmaya başladı. Ama feryatları daha dudağında eriyordu... Bay Golyadkin'in her şeyi unuttuğu ve bütün bunların anlamsız olduğunu, hiçbir şekilde açıklanamayacaklarını ve karşı çıkmanın gereksiz, kesinlikle zaman kaybı olduğuna karar verdiği bir an geldi. Ama aniden ve tam da kahramanımızın bu karara vardığı anda beklenmedik bir sarsıntı meselenin tüm şeklini değiştirdi. Bay Golyadkin bir un çuvalı gibi arabadan düştü, yere yuvarlandı ve tam düşme anında, kızmasının ne kadar yersiz olduğunu kendi kendine itiraf etti. Sonunda ayağa kalktı ve bir yere geldiklerini fark etti; araba bir avlunun ortasında duruyordu; kahramanımız daha ilk bakışta burasının Olsufiy İvanoviç'in evinin avlusu olduğunu anladı. Ve aynı anda arkadaşının merdivenlere doğru sokulduğunu ve muhtemelen Olsufiy İvanoviç'in evine gittiğini fark etti. Tarifsiz bir sıkıntıyla düşmanını yakalamak için atıldı, ama neyse ki aklıselime uyup hemen fikrini değiştirdi. Bay Golyadkin arabacının parasını ödedikten sonra kendini sokağa attı ve nereye gittiğini bilmeden koşmaya başladı. Kar lapa lapa yağmaya devam ediyordu; hava hâlâ sisli, nemli ve karanlıktı. Kahramanımız koşmuyor sanki uçuyor ve yolunun üzerindeki herkese çarpıyordu, – erkeklere, kadınlara, çocuklara çarpıyordu ve çarptıkça kendisi de savruluyordu. Çevresinden ve arkasından korkmuş sesler, çığlıklar, konuşmalar geliyordu... Ama Bay Golyadkin hafızasını yitirmiş gibiydi ve hiçbir şeye dönüp bakmak istemiyordu... Ancak Semyonovski Köprüsü'nde, iki köylü kadına çarpıp hem onları hem sattıkları malları yere devirince ve kendi de düşünce kendine gelebildi. "Neyse, çok da önemli

değil – diye düşündü Bay Golyadkin, – bunların hepsi hâlâ telafi edilebilir," – ve yere dökülen pryaniklerin[28], elmaların, nohutların ve çeşitli yemişin karşılığında gümüş bir ruble vermek için elini cebine attı. Aniden Bay Golyadkin'in üzerinde yeni bir ışık parladı; cebinde sabahleyin kâtibin getirdiği mektubu hissetti. Yakınlarda bildiği bir lokanta olduğunu hatırlayınca hemen lokantaya koştu, vakit kaybetmeden yağlı mumun aydınlattığı bir masaya oturdu ve başka hiçbir şeyi dikkate almadan, siparişini almak için gelen garsona aldırmadan mektubun mührünü açtı ve onu hayrete düşüren şu mektubu okudu:

"Benim uğrumda acı çeken ve her zaman kalbimin sahibi olacak asil beyefendi!

Acı çekiyorum, günden güne eriyorum – kurtar beni! O iftiracı, entrikacı ve beş para etmez adam beni ağına düşürdü ve mahvetti! Mahvoldum! Ondan nefret ediyorum ama senden!.. bizi ayırdılar, sana yazdığım mektupları göndermeme engel oldular, – ve bunların hepsini o ahlaksız, en önemli özelliğini kullanarak yaptı, – size olan benzerliğini kullandı. İnsanın dış görünüşü gösterişsiz olabilir, ama önemli olan aklı, güçlü duyguları ve hoş tavırlarıdır... Ben mahvoldum! Beni zorla evlendiriyorlar ve babam, velinimetim, meclis üyesi Olsufiy İvanoviç muhtemelen yüksek sosyetede iyi bir mevki edinebilmem, iyi ilişkiler kurabilmem için entrika çeviriyor... Ama ben kararımı verdim ve doğanın bana verdiği tüm güçle karşı çıkıyorum. Bu akşam saat tam dokuzda, Olsufiy İvanoviç'in evinin penceresinin önünde, arabanla bekle. Bir balo tertipliyoruz ve yakışıklı teğmen de orada olacak. Dışarı çıkarım ve birlikte kaçarız. Vatanına hizmet edebileceğin başka resmi daireler de var. Şunu aklından hiç çıkarma dostum, temiz vicdanlıların en büyük gücü temiz vicdanlarıdır. Şimdilik hoşça kal. Girişte arabayla bekle. Gece saat tam ikide güvenli kollarına sığınacağım.

Ölene dek senin olan,

Klara Olsufyevna."

Mektubu okuyan kahramanımız birkaç dakika dondu kaldı. Korkunç bir sıkıntı, korkunç bir heyecan içinde, kâğıt gibi bembeyaz kesilmiş bir yüzle, elinde mektup birkaç kez odanın içinde gitti geldi; Kahramanımız fark etmese de o anda odadaki herkesin dikkatinin onun üzerinde olması

durumunu daha da kötüleştiriyordu. Dikkat çekmesinin nedeni muhtemelen, üzerindeki kıyafetin düzensizliği, engel olamadığı heyecanı, yürümesi, daha doğrusu, koşuşturması, elleriyle yaptığı hareketler, farkında olmadan ortaya söylenmiş birkaç gizemli sözcüktü, – muhtemelen bu davranışları herkesin gözünde Bay Golyadkin hakkında kötü bir izlenim bırakmıştı ve hatta garson bile onu şüpheyle süzmeye başlamıştı. Bay Golyadkin kendine gelince odanın ortasında dikildiğini, yemeğini bitirdikten ve ikonanın önünde dua ettikten sonra tekrar yerine oturup gözlerini kendisine diken yaşlı, gayet saygıdeğer bir adama son derece yakışıksız, hiç de kibar olmayan bir bakışla baktığını fark etti. Kahramanımız dalgın gözlerle etrafına bakındı ve herkesin düşmanca ve şüpheli gözlerle kendisine baktığını fark etti. Aniden kırmızı yakalı, emekli bir subay yüksek sesle "Polis Haberleri"ni[29] istedi. Bay Golyadkin ürperip kızardı: Bakışlarını yere indirdi ve üzerindeki kıyafetin değil sokakta, evin içinde bile giyilemeyecek durumda olduğunu gördü. Çizmeleri, pantolonu ve tüm sol yanı çamur içindeydi, sağ ayağındaki subye kopmuş ve hatta redingotu bile parçalanmıştı. Büyük bir sıkıntı içinde mektubu okuduğu masaya döndü ve garsonun yüzünde garip ve saygısız bir ısrar ifadesiyle yaklaşmakta olduğunu gördü. Kendini kaybetmiş ve başı önüne düşmüş olan kahramanımız oturduğu masayı incelemeye başladı. Masanın üzerinde birinin akşam yemeğinden kalmış bir tabak, kirli bir peçete ve kullanılmış çatal, kaşık, bıçak vardı. "Burada kim yemek yedi? – diye düşündü kahramanımız. – Ben mi yedim? Yemiş olabilirim! Farkında olmadan yemiş olmalıyım; neyim var benim?" Kafasını kaldıran Bay Golyadkin bir şeyler söylemek üzere olan garsonu gördü.

— Borcum ne kadar dostum? – kahramanımız titreyen bir sesle sordu.

Bay Golyadkin'in etrafından büyük bir kahkaha koptu, garson bile gülümsedi. Bay Golyadkin yine pot kırdığını ve korkunç bir aptallık ettiğini fark etti. Bunu anlayınca mahcup oldu ve muhtemelen öylesine durmayıp bir şeyler yapmış olmak için elini mendilinin durduğu cebine götürdü; ama hem kendisini hem de etrafındakileri hayretler içinde bırakan bir şey oldu ve cebinden mendil yerine dört gün önce Krestyan İvanoviç'in yazdığı ilaç çıktı. Bay Golyadkin'in aklından "ilacı aynı eczaneden alın" düşüncesi geçti... Aniden ürperdi ve korkudan bağırmamak için kendini zor tuttu. Yeni bir ışık parlamaya başlamıştı... Koyu kırmızı, iğrenç bir sıvı korkunç bir parıltıyla Bay Golyadkin'in gözlerini kamaştırdı... İlaç şişesi elinden düştü

ve kırıldı. Kahramanımız çığlık attı ve hızla iki adım gerileyerek dökülen sıvıdan uzaklaştı... Tüm vücudu titriyordu ve şakakları ile alnı ter içinde kalmıştı. "Hayatım tehlikede olabilir!" Bu arada odadakiler şaşırmış, hareketlenmişlerdi; hapsi Bay Golyadkin'in etrafına toplanmıştı, hepsi bir şeyler söylüyordu ve hatta bazıları Bay Golyadkin'in koluna girmişti. Ama kahramanımız hareket etmiyor, hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey hissetmiyordu... Sonunda yangından kaçarcasına, etrafındakileri ve onu tutmak isteyenleri iterek lokantadan dışarı fırladı, neredeyse kendinden geçmiş bir halde ilk gördüğü arabaya atladı ve evine gitti.

Evin girişinde dairenin bekçisi Miheyev'le karşılaştı; Miheyev'in elinde resmi bir zarf vardı. "Biliyorum dostum, her şeyi biliyorum, – Bitkin kahramanımız zayıf, üzgün bir sesle konuşuyordu, – resmi bir yazı..." Zarfta gerçekten de Andrey Filippoviç'in imzaladığı, Bay Golyadkin'in elindeki tüm işleri İvan Semyonoviç'e devretmesini söyleyen emir vardı. Zarfı alan ve bekçiye on kapik veren Bay Golyadkin dairesine girdi ve Karolina İvanovna'nın ayartıp Yevstafiy'in yerine işe aldığı Petruşka'nın bütün eşyalarını, pılısını pırtısını toplayıp denk haline getirdiğini gördü.

XII. Bölüm

Petruşka sallanarak, garip bir umursamazlıkla ve yüzünde uşaklara özgü, zafer kazanmış bir edayla girdi. Kafasından bir şeyler geçirdiği, kendisini haklı gördüğü belliydi ve tamamen başka bir insan gibi, yani Bay Golyadkin'in eski uşağı değil, başka birinin uşağı gibi bakıyordu.

— Demek gidiyorsun evladım, – kahramanımız zorlukla nefes alıyordu, – saat kaç, söyler misin?

Petruşka sessizce diğer bölmeye geçti, geri döndü ve artık onun emrinde olmadığını belli eden bir ses tonuyla yedi buçuğa geldiğini söyledi.

— İyi, teşekkür ederim oğlum. Gel evladım sana bir şey söyleyeceğim... sanırım artık ayrılma vaktimiz geldi.

Petruşka karşılık vermedi.

— Aramızdaki her şey bittiğine göre bana açıkça, dostça nerede olduğunu söyler misin.

— Nerede miydim? İyi insanların arasındaydım.

— Biliyorum evladım, biliyorum. Senden hiç şikâyetim olmadı ve senin için bir referans mektubu yazacağım... İyi insanlarla neler yapıyorsun?

— Neden sordunuz beyim! Siz de bilirsiniz. İyi insanlardan kötülük gelmez.

— Biliyorum evladım, biliyorum. Bugünlerde pek iyi insan kalmadı; onların kıymetini bil. Neyse, nasıllar, iyiler mi?

— Açıkçası... beyefendi, artık size hizmet edemeyeceğim, siz de biliyorsunuzdur.

— Biliyorum evladım, biliyorum; ne kadar gayretli, çalışkan olduğunu da biliyorum; bunların hepsini gördüm, fark ettim oğlum. Sana saygı duyuyorum. İyi ve dürüst insanlara, uşak da olsalar, saygı duyarım.

— Haklısınız efendim. Bizim gibiler de, siz de iyi bilirsiniz, herkes kadar iyidir. Evet beyim. İyi insanlar olmadan hiçbir şey olmaz.

— Doğru evladım, doğru; bunu ben de görüyorum... Al işte, bu paran, bu da referans mektubun. Artık öpüşüp vedalaşalım evladım... Ama senden son bir şey rica edeceğim, – Bay Golyadkin ciddi bir ses tonuyla konuşuyordu. – Görüyorsun oğlum, insanın başına bin bir türlü şey geliyor. Keder evladım, yaldızlı saraylarda bile olur ve ondan kaçış yoktur. Biliyorsun oğlum, sana karşı iyi davrandım...

Petruşka karşılık vermedi.

— Evet oğlum, sana karşı hep iyi davrandım... Söyler misin Petruşka, ne kadar çamaşırım kaldı?

— Hepsi tamam beyim. Altı keten gömlek; üç çift çorap; dört göğüslük; yün kazak; iki takım iç çamaşırı. Bunları siz de biliyorsunuz. Beyim, sizin hiçbir şeyinizi... Efendimin mallarına gözüm gibi bakarım. Ben böyle biriyim beyim... biliyorsunuz... böyle bir günahı – hiçbir zaman işlemedim beyim. Bunu siz de biliyorsunuz...

— Biliyorum evladım, sana güveniyorum. Onu kast etmedim. Bak oğlum...

— Farkındayım beyefendi, bunları hep yaşadık. General Stolbniyakov'un yanında çalışırken, Saratov'a gittiklerinde beni de alırlardı... orada babalarından kalma bir yer vardı...

— Hayır evladım, onu kastetmedim, ben aslında... aklına böyle şeyler gelmesin oğlum...

— Şüphesiz beyim. Siz de bilirsiniz, bizim gibi insanlara iftira atmak kolaydır. Ama çalıştığım herkes benden memnun kaldı. Bakanlara, generallere, senatörlere, kontlara hizmet ettim. Prens Svinçatkin'in, Albay Pereborkin'in, General Nedobarov'un yanında çalıştım, onların da atalarından kalma topraklarına birlikte gittik. Şüphesiz...

— Evet evladım, çok güzel. Ben de gidiyorum oğlum... Herkesin yolu farklı evladım ve kimin hangi yolu izleyeceğini kimse bilemez... Giysilerimi getir evladım; redingotumu da şuraya koy... diğer pantolonlarımı, çarşaflarımı, battaniyelerimi, yastıklarımı da getir...

— Hepsini denk yapıp bağlayayım mı?

— Evet evladım, lütfen yap... Başımıza neler geleceğini kim bilebilir. Şimdi evladım, git bana bir kupa arabası bul...

— Kupa arabası mı?

— Evet oğlum, büyük bir kupa arabası ve belirli bir süre için. Ve oğlum, aklına bir şey gelmesin...

— Uzak bir yere mi gideceksiniz beyim?

— Bilmiyorum oğlum, bunu da bilmiyorum. Kuştüyü yatağımı da denge koysan iyi olur. Sen bu konuda ne düşünüyorsun evladım? Senin sözüne güvenirim, bilirsin...

— Saygıdeğer efendim, hemen mi gideceksiniz?

— Evet evladım, hemen! Şartlar öyle gerektiriyor... hemen gitmeliyim oğlum...

— Anlıyorum beyim; bizim alayda bir teğmenin başına da aynı şey gelmişti, bir toprak sahibinin kızıyla... kaçmışlardı...

— Kaçtılar mı? Nasıl! Evladım, sen yoksa...

— Evet, birlikte kaçtılar ve başka bir çiftlikte evlendiler. Her şeyi önceden hazırlamışlar. Peşlerinden gidenler oldu, rahmetli prens araya girdi, – sonra iş tatlıya bağlandı...

— Demek evlendiler, ama... sen nereden biliyorsun oğlum? Senin nasıl haberin oldu?

— Herkes biliyor beyim! Etrafta bir sürü dedikodu dolaşıyor. Biliyoruz beyim, her şeyi... açıkçası, günahsız kimse yok. Bir uşağın sözünü dinlerseniz, size bir şey söyleyeyim beyim; madem mesele buraya vardı, izin verirseniz bir şey söyleyeyim: Bir düşmanınız var, – rakibiniz var beyim, çok güçlü bir rakibiniz var...

— Biliyorum oğlum, farkındayım; bunu sen de biliyorsun oğlum... sana güveniyorum, görüyorsun. Şimdi ne yapacağız dostum? Sen ne tavsiye edersin?

— Bakın beyim, artık bu yola girdiğinize, yani kararınızı verdiğinize göre bir şeyler almalısınız, – çarşaf, yastık, çift kişilik bir kuştüyü yatak, güzel bir battaniye, – alt kattaki bir komşunun dükkânı var; çok güzel bir tilki kürkü satıyor; bir bakıp alabilirsiniz, hatta şimdi inip bakabilirsiniz. Kürke ihtiyacınız olacak beyim; tilki kürkünden, atlas kaplı çok güzel bir kaput...

— Tamam evladım, tamam; sana güveniyorum evladım; gerekiyorsa alalım, yalnız acele et! Tanrı aşkına acele et! Kürkü alacağım ama sen de lütfen acele et! Saat neredeyse sekiz olacak, Tanrı aşkına acele et oğlum! Hadi çabuk, göreyim seni...

Petruşka aceleyle çamaşırları, yatakları, battaniyeleri, çarşafları ve diğer ıvır zıvırı toparladı, denk yapıp bağladı ve hızla odadan çıktı. Bu arada Bay Golyadkin mektubu yeniden eline almıştı, – ama okuyabilecek durumda değildi. Muzaffer başını ellerinin arasına alıp şaşkınlık içinde duvara yaslandı. Hiçbir şey düşünemiyor, hiçbir şey yapamıyordu; kendisine neler olduğunu bile bilmiyordu. Zamanın geçtiğini, Petruşka'nın da kürkün de ortada olmadığını gören Bay Golyadkin sonunda kendi gitmeye karar verdi. Kapıyı açınca aşağıdan gürültüler, konuşmalar, tartışmalar ve itişip kakışma sesleri geldiğini duydu... Bazı komşu kadınlar çene çalıyor, bağırıyor, tartışıyor, bir şeylere küfrediyorlardı, – Bay Golyadkin neye küfrettiklerini gayet iyi biliyordu. Petruşka'nın sesi duyuldu; sonra ayak sesleri geldi. "Tanrım! Tüm dünyayı başımıza toplayacaklar!" – Bay Golyadkin ellerini ümitsizlikle iki yana sarkıtarak hızla odasına kaçmış, inleyerek söyleniyordu. Odasına girince ne yaptığını bilmez bir halde kendini sedire attı ve yüzünü yastığa gömdü. Birkaç dakika bu halde kaldıktan sonra ayağa fırladı, Petruşka'yı beklemeden galoşlarını, kaputunu, şapkasını giydi, cüzdanını aldı ve hızla merdivenlerden indi. "Hiçbir şey, hiçbir şeye ihtiyacım yok evladım! Ben hallederim, her şeyi kendim hallederim! Bir süreliğine sana ihtiyacım olmayacak, bu arada belki her şey yoluna girer." – Bay Golyadkin merdivenlerde rastladığı Petruşka'ya bunları söyledi; sonra avluya doğru koştu ve dışarı çıktı. Kalbi duracak gibiydi, hâlâ bir karar verememişti... Ne durumdaydı, ne yapacaktı, önündeki kritik meselede nasıl davranacaktı...

— Al bakalım. Tanrım, ne yapacağım? Böyle mi olmak zorundaydı, – sokakta nereye gideceğini bilmeden dolaşırken sonunda çaresizlik için de bağırmıştı, – her şey böyle mi olmak zorundaydı! Bu olmasaydı, özellikle

bu sonuncu olmasaydı her şey yoluna girebilirdi; bir anda, tek bir hareketle, tek bir ustaca, kuvvetli, sağlam bir hareketle her şey yoluna girebilirdi. Her şeyin yoluna girmesi için parmağımı feda etmeye razıyım! Nasıl yoluna gireceğini de biliyorum. İşte şöyle, her şey işte şöyle yoluna girerdi: Oraya giderdim – böyle böyle beyefendi derdim, izninizle şunu söyleyeyim, benim bu işlerle hiçbir ilgim yok derdim; işin aslı böyle değil derdim; beyefendi, sevgili beyefendi, işin aslı böyle değil, bir düzenbazın sizi kandırmasına izin vermeyin derdim; beyefendi bu adam düzenbazın teki, – beş para etmez bir adam ve bu adamdan vatana hiçbir hayır gelmez. Anlıyor musunuz? Bunu anlıyor musunuz sevgili beyefendi? Aynen böyle derdim... Hayır, tabii ki böyle demezdim... aslında mesele bu değil, kesinlikle değil... Saçmalıyorum aptallık ediyorum! Böyle aptallık ederek kendi kendimi öldürüyorum! Aptal herif, meselenin böyle olmadığını sen de biliyorsun... Ama artık iş değişti ahlaksız herif!.. Şimdi ne yapacağım? Örneğin, şimdi kendim için ne yapacağım! Ne yapacak durumdayım? Seni işe yaramaz Golyadkin, şimdi kendin için ne yapabilirsin? Neyse işimize bakalım; bir kupa arabası bulmam lazım; hanımefendi kupa arabasıyla gel diyor; kupa arabası olmazsa ayaklarımız ıslanır diyor... Kimin aklına gelirdi? Hayhay hanımefendi, hayhay benim küçük leydim! Hayhay terbiyeli kız! Hayhay öve öve bitiremediğimiz küçük hanım! İşte kendinizi gösterdiniz hanımefendi, gösterdiniz!.. Ama her şeyin kökeninde eğitimin ahlaksızlaşması yatıyor; bugünkü eğitime bakıyorum da ahlaksızlıktan başka bir şey göremiyorum. Küçük yaştan başlayarak biraz eğitselerdi... hatta birkaç kere sopayı gösterselerdi böyle olmazdı, ama şekerlerle, pastalarla beslediler, ihtiyar da üzerine titredi: Sen benim güzelimsin, sen benim tatlımsın, seni bir kontla evlendireceğim, dedi durdu... Şimdi o da onları saymayı bıraktı ve kartlarını açık oynamaya başladı; hem de bu oyuna bizi de kattı! Onu evde tutacaklarına daha çocuk yaşta Falbala[30] adındaki göçmen bir Fransız madamın yatılı okuluna gönderdiler; Fransız göçmen Falbala böyle şeyleri iyi öğretmiş, – ve böyle şeylerin sonuçları hep buraya varır. Gelin, mutlu olalım diyor! Belli bir saatte arabayla penceremin önüne gelin ve romantik İspanyol şarkıları söyleyin diyor; sizi bekliyorum, sizin de beni sevdiğinizi biliyorum, birlikte kaçalım ve küçük bir kulübede yaşayalım diyor. Ama gerçek şu ki bu imkânsız; ama sevgili leydim, – madem iş bu noktaya geldi söyleyeyim, bu imkânsız, temiz, masum bir genç kızı ailesinin izni olmadan baba evinden kaçırmayı kanun yasaklamış. Ve sonuç olarak neden, ne için buna gerek var? Kaderinin karşısına

çıkardığı uygun bir insanla evlense de mesele kapansa ya. Hem ben devlet görevlisiyim ve bu yüzden işimi kaybedebilirim; bu yüzden mahkemeye düşebilirim, küçük leydim! Bunu da böylece söyleyeyim! Belki bilmiyorsunuzdur! Hep o Almanın işi bunlar! Her şey onun başın altından çıktı, bu işleri başımıza hep o cadı açtı. Bu yüzden bir insana iftara attılar, bu yüzden Andrey Filippoviç'in tavsiyesine uyup o kocakarı dedikodusunu çıkardılar, her şey bu yüzden oldu. Yoksa Petruşka neden bu işe bulaşsın? Bununla ne ilgisi olabilir? O keratayı bu işe sokmaya ne gerek var? Hayır, yapamam hanımefendi, imkânı yok, yapamam... Bu seferlik beni affedin hanımefendi. Bunların hepsi sizin yüzünüzden oldu hanımefendi, o Almanın, kesinlikle o cadının yüzünden değil açıkça sizin yüzünüzden oldu çünkü o cadı iyi bir kadın, çünkü o cadının hiçbir suçu yok, ama hanımefendi siz suçlusunuz, – işte böyle hanımefendi! Sizin yüzünüzden hanımefendi, sizin yüzünüzden iftiraya uğradım... Sizin yüzünüzden bir insan uçurumun kenarına geldi, sizin yüzünüzden bir insan mahvoldu ve kendine hâkim olamaz hale geldi – evlenmeye kalktı! Peki bunun sonu ne olacak? Her şey nasıl yoluna girecek? Bunların cevabını öğrenmek için her şeyimi verirdim!..

Kahramanımız ümitsizlik içinde bunları düşünüyordu. Aniden kendine gelince Liteyni Caddesi'nde bir yerde olduğunu fark etti. Hava çok kötüydü: Buzlar çözülüyordu ve karla karışık yağmur yağıyordu, – tıpkı Bay Golyadkin'in tüm sıkıntılarının başladığı o korkunç gece yarısı gibiydi. "Tam da yola çıkılacak gece – Bay Golyadkin kafasını kaldırıp gökyüzüne bakınca aklından bunlar geçti – her yer ölüm sessizliği içinde... Yüce Tanrım! Burada nereden araba bulacağım? Şu köşede bir karaltı var galiba. Gidip bir bakalım... Yüce Tanrım! – kahramanımız zayıf ve düzensiz adımlarla arabaya benzettiği şeye doğru yürümeye başladı. – Hayır, şöyle yapacağım: Gideceğim, diz çökeceğim ve elimden gelirse, yalvaracağım. Böyle böyle oldu diyeceğim. Kaderimi sizin ellerinize, amirlerimin ellerine teslim ediyorum; ekselansları, siz insanları korur ve kollarsınız diyeceğim; böyle böyle oldu, bu kanunsuz oyunu oynadılar diyeceğim; beni mahvetmeyin, sizi babam olarak görüyorum, beni terk etmeyin... onurumu, şerefimi, adımı ve soyadımı kurtarın... ve beni o hain, ahlaksız adamdan kurtarın... O başka bir insan, ben başka bir insanım ekselansları; o ayrı, ben ayrıyım; ben kendimim ekselansları, ben gerçekten kendimim; durum böyle diyeceğim. Ben onun gibi olamam diyeceğim; yerine başkasını alın, rica

ediyorum, yerine başkasının alınmasını emredin – tanrıtanımaz, ortadan kaldırılması gereken, hovarda bir taklitçi... başkalarına kötü örnek oluyor ekselansları. Size baba gözüyle bakıyorum; amirler de, velinimetimiz ve vasimiz olan amirler de bu tür hareketleri desteklemelidir... Bu tavrımın mertçe bir yanı da var. Sizi, amirlerimi babam olarak görüyorum, kaderimi ellerinize bırakıyorum, size güveniyorum, bu meseleyi artık tamamen size bıraktığımı ve vereceğiniz karara karşı çıkmayacağımı belirtmek istiyorum diyeceğim... işte bunları söyleyeceğim!"

— Arabacı mısın evladım?

— Arabacıyım...

— Arabanı dostum, bu akşamlık...

— Uzağa mı gideceksiniz efendim?

— Bu akşamlık, bu akşamlık; nereye gitmem gerekirse evladım, nereye gitmem gerekirse.

— Şehir dışına mı çıkacaksınız efendim?

— Evet dostum, şehir dışına da çıkabilirim; ben de daha bilmiyorum dostum, henüz bir şey söyleyemem evladım. Belki evladım, bakarsın bu işin sonu hayırlı biter. Bilirsin dostum...

— Evet efendim, tabii ki biliyorum; Tanrı herkesin gönlüne göre versin.

— Doğru söylüyorsun dostum, teşekkürler evladım; peki sana ne vereceğiz evladım?

— Hemen mi gitmek istiyorsunuz efendim?

— Evet, hemen, yani hayır, önce bir yerde bekleyeceğiz... ama fazla değil evladım...

— Eğer tüm akşam için tutmak istiyorsanız, bu havada altı rubleden aşağı olmaz efendim...

— Tamam dostum, anlaştık; teşekkür ederim evladım; beni istediğim yere götüreceksin o zaman evladım.

— Buyurun oturun, yalnız izin verin içeriyi biraz düzelteyim; buyurun şimdi oturabilirsiniz, nereye gitmemi emredersiniz?

— İzmailovski Köprüsü'ne dostum.

Arabacı yerine tırmandı, saman yemliklerinden zorlukla ayırdığı bir deri bir kemik kalmış atlarını okşadı ve İzmailovski Köprüsü'ne doğru yola koyuldu. Ama Bay Golyadkin aniden kordona asıldı ve yalvarır gibi bir sesle geri dönmesini, İzmailovski Köprüsü'ne değil, başka bir sokağa götürmesini rica etti. Arabacı başka bir sokağa döndü ve Bay Golyadkin'in yeni tuttuğu araba on dakika sonra ekselanslarının dairesinin bulunduğu evin önündeydi. Bay Golyadkin arabadan indi, arabacıya beklemesini tembihledi, durmak üzere olan kalbiyle ikinci kata koştu, zilin kordonunu çekti, kapı açıldı ve kahramanımız kendini ekselanslarının dairesinin girişinde buldu.

— Ekselansları evdeler mi acaba? – Bay Golyadkin, kapıyı açan adam sordu.

— Ne istiyorsunuz? – Bay Golyadkin'i baştan ayağa süzen uşak yanıt verdi.

— Benim adım, dostum... Golyadkin. 9. dereceden memur Golyadkin. Bir şey diyecektim...

— Bekleyin, şimdi olmaz.

— Bekleyemem dostum; önemli bir mesele, beklemeye gelmez.

— Sizi kim gönderdi? Evrak mı getirdiniz?..

— Hayır dostum, kendi işim için... ekselanslarına geldiğimi haber ver dostum, bir şey söyleyecekmiş de. Karşılıksız bırakmam evladım...

— Yapamam. Ekselansları kimseyi kabul etmememi emretti; misafirleri var. Yarın sabah saat onda gelin...

— Sen yine de haber ver evladım; bekleyecek zamanım yok... yoksa hesabını sen verirsin...

— Git, haber ver; ne diretiyorsun; çizmelerin mi eskir? – tahta bir sırada ayaklarını uzatıp oturan ve o ana hiçbir söylemeyen başka bir uşak araya

girmişti.

— Çizmelerim mi eskirmiş! Kimseyi kabul etmememi emretti, bundan haberin var mı? Sabah gelmeleri gerekiyor.

— Git, haber ver. Yoksa dilini mi yuttun?

— Benim için hava hoş, haber veririm. Dilimi de yutmadım. Ama emirleri ben vermiyorum. Sana söyledim – ekselanslarının emri. Neyse, odaya buyurun.

Bay Golyadkin ilk odaya girdi; masanın üzerinde bir saat vardı. Saate baktı, sekiz buçuğu gösteriyordu. Kalbinde bir sızı hissetti; daha şimdiden geri dönmek istiyordu; ama tam bu anda sırık gibi uzun bir uşak yandaki odanın eşiğinde durdu ve yüksek sesle Bay Golyadkin'in adını söyledi. "Ne gırtlak varmış! – kahramanımız tarif edilmez bir sıkıntı duydu... – Şöyle söyleyemez miydin: Yani... böyle böyle, sadık ve itaatkâr kulunuz bir açıklama yapmak istiyorlar, – sonra bir şeyler bir şeyler... onu kabul etme lütfunu gösterirseniz... şimdi bütün iş bozuldu, benim mesele bu rüzgârla uçtu gitti; neyse, ne yapalım – olan oldu artık..." Üstelik düşünüp karar verecek zamanı da kalmamıştı. Uşak geri döndü, "Buyurun" dedi ve Bay Golyadkin'i çalışma odasına götürdü.

Kahramanımız içeri girince gözleri kör olmuş gibi hissetti, çünkü hiçbir şey göremiyordu... iki üç insan figürü bir an için görünüp kayboldu: "Bunlar misafirler olmalı" – diye düşündü Bay Golyadkin. Nihayet kahramanımız önce ekselanslarının siyah frakının üzerindeki yıldızı, sonra yavaş yavaş tüm frakı gördü ve en sonunda gözleri tamamen açıldı...

— Ne istemiştiniz beyefendi? – Bay Golyadkin tanıdık bir ses duymuştu.

— 9. dereceden memur Golyadkin, ekselansları.

— Evet?

— Bir açıklama yapmak için gelmiştim...

— Nasıl bir açıklama?.. Neyi açıklayacaksınız?..

— Evet, ben açıklama için, yani bir açıklama yapmak için gelmiştim ekselansları...

— Evet siz... siz kimsiniz?..

— Ba-ba-bay Golyadkin, ekselansları, 9. dereceden memur.

— Size nasıl yardımcı olabilirim?

— Yani ben sizi babam olarak görüyorum; bu meseleyi tamamen size bırakıyorum ve beni düşmanımdan korumanızı diliyorum, – durum bundan ibaret!

— Hangi durum?..

— Malum durum...

— Hangi malum durum?..

Bay Golyadkin cevap vermedi; çenesi hafiften titremeye başlamıştı.

— Evet?

— Bunun mertçe bir hareket olduğunu düşünüyorum ekselansları... mertçe bir yanı var ve sizi babam olarak görüyorum... yani beni kor... korumanız için yal... yalvarıyorum ve böyle dav... davranışları ces... cesaretlendirmenizi rica ed... ediyorum...

Ekselansları arkasını döndü. Kahramanımızın bir an için yeniden gözleri karardı. Göğsü sıkıştı. Nefesi daraldı. Nerede olduğunun farkında değildi... Utanmış ve üzülmüştü. Bundan sonra ne olacağını Tanrı bilirdi... Kendine gelen kahramanımız ekselanslarının misafirleriyle konuştuğunu ve görünüşe göre sert, kıyasıya bir tartışma yaptığını fark etti. Bay Golyadkin konuklardan birini hemen tanıdı. Bu Andrey Filippoviç'ti, diğerlerini tanımıyordu, ama yüzü yabancı gelmeyen biri daha vardı – uzun boylu, toplu, yaşlıca, çok kalın kaşları ve favorileri, anlamlı ve keskin bakışları olan bir adamdı. Boynunda bir nişan, ağzında sigara vardı. Sigarayı ağzından çıkarmadan içiyor, başını anlamlı anlamlı sallıyor ve arada bir Bay Golyadkin'e bakıyordu. Bay Golyadkin rahatsız olmuştu; gözlerini başka bir yana çevirdi ve orada da çok garip bir misafir daha gördü. Kahramanımız o ana kadar ayna sandığı bir kapıda, daha önce de başına geldiği gibi *onu* gördü – yani Bay Golyadkin'in çok yakın bir ahbabı ve dostunu. İkinci Bay Golyadkin o ana kadar bir başka odada duruyor ve hızlıca bir şeyler yazıyordu, görünüşe göre ona şimdi ihtiyaç duymuşlardı, – kolunun altında

evraklarla geldi, ekselanslarına yaklaştı ve ekselanslarının kendisiyle ilgilenmesini beklerken Andrey Filippoviç'in birkaç adım arkasında durarak ve sigara içen beyefendiyle kısmen arasına girerek konuşmaya ve tartışmaya katılmayı başardı. İkinci Bay Golyadkin görünüşe göre, büyük bir saygıyla dinlediği konuşmaya kafasını sallayarak, ayaklarını durmadan hareket ettirerek, gülümseyerek ve ekselanslarına sürekli birkaç kelime de kendisinin söylemesine izin vermesini ister gibi bakarak büyük bir ilgi gösteriyordu. "Alçak!" – diye düşündü Bay Golyadkin ve elinde olmadan bir adım ilerledi. Tam bu anda general arkasını döndü ve tereddütle Bay Golyadkin'e doğru ilerledi.

— Tamam beyefendi; siz şimdi gidin istersiniz. Sizin işinizle ilgileneceğim ve gerekli emirleri vereceğim... – General kalın favorili yabancıya baktı. O da başıyla onayladı.

Bay Golyadkin anlatmak istediği meseleyi tamamen yanlış anladıklarını hissetti ve açıkça anladı. "Bir şekilde meseleyi açıklamam gerekiyor, – diye düşündü, – ekselansları, durum böyle böyle demeliyim." Şaşkın şaşkın bakışlarını yere indirdi ve ekselanslarının çizmelerinde oldukça büyük bir beyaz leke görünce hayrete düştü. "Delik mi var acaba?" – diye düşündü Bay Golyadkin. Ama Bay Golyadkin ekselanslarının çizmelerinde delik olmadığını sadece çok parladıklarını kısa sürede anladı, – bu fenomen çizmelerin cilalanmış olduğu ve bu yüzden oldukça parladıkları gerçeğiyle tamamen açığa kavuşmuştu. "Buna *ışık gölge* denir," – diye düşündü kahramanımız, – bu terim özellikle ressam atölyelerinde kullanılır; başka yerlerde bu parlamaya *ışığın yansıması* da denir." Bay Golyadkin kafasını kaldırdı ve işin sonunun kötü bitebileceğini hissedip konuşma vaktinin geldiğini anladı... Kahramanımız bir adım ilerledi.

— Mesele böyle böyle ekselansları, – dedi Bay Golyadkin, – ve içinde bulunduğumuz dönemde sahtekârlara yer yok.

General cevap vermedi, ama zilin kordonunu hızlıca çekti. Kahramanımız bir adım daha ilerledi.

— Bu adam alçak ve ahlaksız biri ekselansları, – kahramanımız kendini kaybetmiş ve korkudan ölecek bir halde olmasına rağmen cesurca ve kararlılıkla, o sırada ekselanslarının yanında kıpır kıpır duran işe yaramaz

ikizini işaret ediyordu, – durum böyle, yani ve ben malum kişiyi ima ediyorum.

Bay Golyadkin'in sözlerinin ardından odada bir hareketlenme oldu. Andrey Filippoviç ve kim olduğunu çıkaramadığı beyefendi başlarını salladılar; ekselansları uşakları çağırmak için sabırsızlıkla zilin kordonunu çekiyordu. İkinci Bay Golyadkin'in öne çıkma sırası gelmişti.

— Ekselansları, – dedi, – birkaç söz söylemek için izninizi rica ediyorum. – İkinci Bay Golyadkin'in sesi kararlı çıkıyordu; bütün hareketleriyle buna hakkı olduğunu düşündüğünü gösteriyordu.

— Size bir şey sormama izin verin, – ekselanslarının izin verdiğini varsayarak Bay Golyadkin'e döndü ve konuşmasına devam etti, – size bir şey sormama izin verin, kimin huzurunda bu açıklamayı yapıyorsunuz? Kimin önünde ve kimin çalışma odasında bulunuyorsunuz?.. – İkinci Bay Golyadkin iyice heyecanlanmış, hiddet ve öfkeden kıpkırmızı kesilmişti; hatta gözleri bile yaşarmıştı.

— Bay ve Bayan Bassavryukov! – uşak çalışma odasının kapısına gelip tüm gücüyle haykırdı. "Küçük Rusya[31] kökenli güzel bir soylu ismi," – diye düşündü Bay Golyadkin ve tam o anda birinin elini dostça sırtına koyduğunu hissetti, sonra ikinci bir elin sırtından ittiğini hissetti, Bay Golyadkin'in alçak ikizi önünde dönüp duruyor, yolu gösteriyordu ve kahramanımız çalışma odasının büyük kapılarına doğru götürüldüğünü anlamıştı. "Olsufiy İvanoviç'in evinde de aynı böyle olmuştu," – diye düşündü ve kendini girişte buldu. Etrafına bakınca ekselanslarının iki uşağını ve ikizini gördü.

— Kaput, kaput, kaput, dostumun kaputunu verin! En yakın dostumun kaputunu getirin! – Ahlaksız herif kaputu uşağın elinden kaptı ve acımasızca dalga geçmek için Bay Golyadkin'in kafasına geçirdi. Üstündeki kaputtan kurtulmaya çalışan Bay Golyadkin iki uşağın gülüşmelerini açıkça duydu. Ama her şeyi duymazlıktan gelen ve aldırış etmeyen Bay Golyadkin kapıdan çıkmış ve kendini aydınlık merdivenlerde bulmuştu. Arkasından İkinci Bay Golyadkin'in sesi geliyordu.

— Güle güle, ekselansları! – Bay Golyadkin'in arkasından bağırmıştı.

— Alçak! – kahramanımız da kendine hâkim olamayıp bağırdı.

— Alçak, başka...

— Ahlaksız herif!

— Ahlaksız herif, daha başka... – saygıdeğer Bay Golyadkin'in saygısız düşmanı her zamanki acımasızlığıyla karşılık vermişti ve merdivenin en üst basamağından, gözünü bile kırpmadan, sanki devam etmesini istermiş gibi Bay Golyadkin'in gözlerinin içine bakıyordu. Kahramanımız sinirinden yere tükürdü ve ön kapıdan hızla çıktı; o kadar üzgün ve bitkindi ki onu arabaya kimin, nasıl bindirdiğini hatırlamıyordu. Kendine gelince, Fontanka'ya doğru gittiğini fark etti. "İzmailovski Köprüsü'ne mi gidiyoruz acaba? – diye düşündü Bay Golyadkin... Bu esnada Bay Golyadkin bir şeyler düşünmek istedi ama başaramadı; ne olduğunu açıklayamadığı korkunç bir şey vardı... – Neyse, boşver!" – kahramanımız bu korkunç şeyi düşünmeyi bıraktı ve İzmailovski Köprüsü'ne doğru yol aldı.

XIII. Bölüm

... Hava biraz düzeleceğe benziyordu. Bulut kümelerinden dökülen karla karışık yağmur yavaş yavaş dinmeye başlamış ve en sonunda neredeyse tamamen kesilmişti. Gökyüzü açılmış ve küçük küçük yıldızlar parlamaya başlamıştı. Hafif yağmurlu, kirli, nemli bir hava vardı ve zaten güçlükle nefes alan Bay Golyadkin'i boğuyordu. Yağmur suyunu çekmiş ve iyice ağırlaşmış kaputunun rahatsız edici, sıcak nemi içine işlemişti ve tüm ağırlığıyla hal kalmamış bacaklarına baskı yapıyordu. Hummalı bir titreme tüm vücudunu, sert iğneli ısırgan karıncalar gibi sarmıştı; Bay Golyadkin soğuk terler döküyordu ve o kadar bitkindi ki sertliğini ve kararlılığını gösterdiği zamanlarda kullandığı, her şeyin sonunun hayırlı bitmesini dilediği sözleri bile aklına gelmiyordu. "Yine de şu an için bunların önemi yok," – hâlâ sağlam duran ve yüreğindeki cesareti kaybetmemiş olan kahramanımız, artık su çekemeyecek kadar ıslanmış şapkasından yüzüne akan soğuk damlaları silerken bu sözü tekrarlıyordu. Bunların önemli şeyler olmadığını da ekleyen kahramanımız, Olsufiy İvanoviç'in avlusundaki odun yığınının yanında duran kalınca bir kütüğün üzerine oturmaya çalıştı. İspanyol serenatlarını ve ip merdivenleri düşünecek halde kesinlikle değildi; çok sıcak olmasa da rahat ve korunaklı bir köşeyi düşünmesi gerekiyordu. Laf aramızda, kahramanımız bu gerçek öykünün başlarında, Olsufiy İvanoviç'in evinin arka kapısında, dolabın ve eski paravanların arasında, bir sürü gereksiz ev eşyasının arasında, çöplerin ve ıvır zıvırların ortasında geçirdiği iki saati özlemle anıyordu. Şu işe bakın ki Bay Golyadkin bu sefer de Olsufiy İvanoviç'in evinin avlusunda iki saattir dikilmiş bekliyordu. Ama geçen seferki gizli ve rahat köşesiyle karşılaştırdığında, geçen sefer olmayan bazı olumsuzluklar vardı. Birinci olumsuzluk – geçen sefer saklandığı köşe muhtemelen fark edilmişti ve Olsufiy İvanoviç'in evindeki son balodan sonra gerekli önlemler alınmıştı; ikinci olumsuzluk, böyle durumlarda kesinlikle bir işaret verileceği için Klara Olsufyevna'nın işaretini beklemek zorundaydı. Böyle durumlarda hep böyle olmuştu ve "böyle gelmiş böyle gider"di. Bay Golyadkin'in aklına uzun süre önce okuduğu bir romandaki aynı böyle bir durum, sevgilisinin Alfred'e işaret vermek için penceresine pembe bir kurdele asması geldi. Ama yağmuruyla ve kararsız havasıyla ünlü St. Peterburg'da, gece karanlığında pencereye pembe kurdele asmak pek uygun olmazdı ve

kesinlikle işe yaramazdı. "Hayır, burada ip merdiven de olmaz, – diye düşündü kahramanımız, – ben en iyisi burada kendimi belli etmeden, sessizce bekleyeyim... örneğin burada dursam daha iyi olur," – ve kendine avluda, odun yığınının yanında, pencereyi görebileceği bir yer seçti. Tabii ki avluda bir sürü insan, seyisler, arabacılar dolanıyordu; dönen tekerleklerin, soluk alan atların sesleri geliyordu; ama yine de yeri iyiydi: Diğerleri farkında olsa da olmasa da en azından gölgeden faydalanıyordu ve kimse Bay Golyadkin'i görmüyordu; o ise her şeyi rahatlıkla görebiliyordu. Pencerelerin hepsi ışıl ışıldı; Olsufiy İvanoviç'in evinde bir çeşit kutlama vardı. Ama henüz müzik sesi duyulmuyordu. "Herhalde balo değil, başka bir nedenle toplanmışlar – yarı ölü vaziyetteki kahramanımız böyle düşünüyordu. – Yoksa bugün değil miydi? – kafasından bu düşünce geçti. – Tarihi mi karıştırdım acaba? Olabilir, her şey olabilir... Evet, kesinlikle her şey mümkün... Belki mektup dün yazıldı ve benim elime geçmedi, belki de o aptal Petruşka işe karıştığı için geçmedi! Belki de yarın yazılmıştır, aman yani benim... arabayla yarın gelip beklemem gerekiyordur..." Kahramanımız üşümeye başlamıştı ve mektuba bakıp emin olmak için elini cebine attı. Ama mektubun cebinde olmadığını görünce çok şaşırdı. "Nasıl olur? – Bay Golyadkin zar zor fısıldayabilmişti, – Nerede bıraktım? Kayıp mı ettim acaba? – bir bu eksikti! – sonunda inleyerek söylenmeye başlamıştı. – Ya münasebetsiz birinin eline geçerse! (Belki de geçmiştir bile!) Tanrım! Kim bilir neler olur! Neler olacak... Ah kader, gene oynadın oyununu!" Bay Golyadkin'in aklına, beş para etmez ikizinin, düşmanlarından aldığı bir tüyoyla kaputu kafasına mektubu çalmak için geçirdiği düşüncesi gelince, kahramanımız yaprak gibi titremeye başladı. "Belki de eline geçirdi saklıyor, – diye düşündü kahramanımız, – delil olarak... kesinlikle delil olarak saklıyor!.." Bay Golyadkin ilk korku nöbetiyle donakaldıktan sonra beynine kan hücum etti. İnleyerek ve dişlerini gıcırdatarak ateş gibi yanan başını tuttu, kütüğün üzerine çöktü ve bir şeyler düşünmeye başladı... Ama kafasının içindeki düşünceleri bir türlü toparlayamıyordu. Aklına bazı insanlar geliyor, uzun süre önce olmuş olayları ilkönce hayal meyal, sonra tüm ayrıntılarıyla hatırlıyor, bazı aptalca şarkıların melodileri kafasına doluşuyordu... Hüzünlendi, içini garip bir hüzün kapladı! "Tanrım! Tanrım! – kahramanımız biraz kendine gelmiş, göğsünde sesini boğan hıçkırığı bastırmıştı, – bu bitmez tükenmez felaketlere dayanma gücü ver! Tükendim, dayanacak gücüm kalmadı – şüphesiz her şey olması gerektiği gibi oldu, zaten başka türlü olamazdı. İlk

olarak işimi kaybettim, kesinlikle kaybettim, kaybetmemiş olmama imkân yok... Varsayalım her şey bir şekilde yoluna girdi. Varsayalım her şeye en baştan başlayacak kadar param var; o zaman – yeni bir daire tutmam, yeni eşyalar almam gerekirdi... Petruşka'yı almazdım. O düzenbaz olmadan da idare edebilirdim... diğer kiracılar yardım ederdi; ne iyi olurdu! İstediğim saatte girer çıkardım, Petruşka geç geldiğim için söylenmezdi, – işte böyle bir hayatım olurdu; başka kiracılarla birlikte oturmanın iyi yanı da bu; her şey iyi olurdu; ama şimdi bunları düşünmenin sırası değil!" Mevcut durumunu düşünmesi Bay Golyadkin'in hafızasını yerine getirmişti. Etrafına bakındı. "Tanrım! Yüce Tanrım! Neler diyorum böyle?" – yine iyice sersemlemiş, ateş gibi yanan başını ellerinin arasına almıştı.

— Daha gitmeyecek misiniz beyefendi? – Bay Golyadkin'in başının üzerinden bir ses gelmişti; Bay Golyadkin irkildi; sırılsıklam olmuş, üşümüş, sabırsızlanmaya başladığı ve bir şeyler yapmaya karar verdiği için odunların yanına, Bay Golyadkin'e bakmaya gelmiş arabacı karşısında duruyordu.

— Ben... bir şeyim yok dostum, iyiyim... hemen, şimdi geliyorum, sen bekle...

Arabacı söylene söylene geri döndü. "Neden söyleniyor ki? – Bay Golyadkin'in gözleri yaşarmıştı. – Ben onu bütün gece için tuttum, aslında... bu benim hakkım... işte o kadar! Bütün gece için tuttum ve istediğim kadar beklerim. Ben bekliyorsam, sen de bekleyeceksin. Benim isteklerim geçerli. İster giderim, ister beklerim. Hem benim bu odunların yanında beklememin kesinlikle hiçbir şeyle alakası yok... bir şey söylemeye de kalkma... beyefendi odunların yanında beklemek istiyorsa odunların yanında bekler... ve kimsenin gururuyla da oynamıyor, – işte bu kadar! Bilmek istiyorsanız size de anlatayım hanımefendi. Günümüzde kimse kulübede yaşamıyor hanımefendi. Hiç kimse! Ve günümüzün sanayi çağında hanımefendi, ahlak olmadan hiçbir yere varamazsınız ki siz de bunun zararlı bir örneğisiniz... mahkeme kalemi olarak çalışırız, deniz kenarında bir kulübede yaşarız diyorsunuz. Birincisi hanımefendi, deniz kenarında mahkeme kalemi olmaz ve ikincisi bizi mahkeme kalemi yapmazlar. Diyelim mahkeme kalemi olmak için dilekçe verdim – böyle böyle, mahkeme kalemi olarak başvurumu arz ediyorum... bir de beni düşmanımdan korursanız... size ne derler hanımefendi, biliyor musunuz... burada bir sürü mahkeme kalemi var

derler ve burası da bu zararlı hale gelmenize neden olan ahlakı aldığınız göçmen Falbala'nın yatılı okulu değil derler... Ahlak, hanımefendi, evde oturmak, babaya saygı göstermek ve zamanı gelmeden evliliği düşünmemektir. Zamanı gelince talipleriniz olacaktır – buna şüphe yok! Tabii ki bazı becerileriniz olmalı: Biraz da olsa piyano çalabilmeli, Fransızca konuşabilmeli, tarih, coğrafya, aritmetik ve kutsal kitabı bilmelisiniz, – ama bu kadar! – daha fazlasına gerek yok. Bir de mutfak; ahlaklı bir kızın kesinlikle mutfak bilgisi de olmalı. Peki kaçarsak ne olur? İlk olarak hanımefendi, güzel leydim, kaçıp gitmenize izin vermezler, peşinize düşerler ve sizi manastıra kapatırlar. Sonra ne olur hanımefendi? Sonra benim ne yapmamı emredersiniz? Kötü Alman yazarlarının ve şairlerinin izinden gidip, bazı aptal romanlarda olduğu gibi manastırın karşısındaki tepeye çıkmamı ve manastır hapishanenizin soğuk duvarlarına bakarak ağlamamı, sonunda da ölmemi mi emredersiniz? İstediğiniz bu mu hanımefendi? Birincisi size dostça şunu söyleyeyim, bu işler böyle olmuyor, ikincisi hem size hem de okumanız için Fransız kitapları veren ailenize güzel bir sopa çekmek lazım; çünkü Fransız kitapları iyi şeyler öğretmez. Onlarda zehir... tehlikeli bir zehir vardır hanımefendi. İzninizle bir şey soracağım, yoksa bu işten ceza almadan kurtulabileceğimizi mi sanıyorsunuz, böyle mi düşünüyorsunuz... deniz kenarında küçük bir kulübede yaşayıp gideceğiz; çifte kumrular gibi olacağız, birbirimizi ne kadar sevdiğimizi söyleyeceğiz ve hayatımızın sonuna kadar mutlu, mesut yaşayacağız; sonra çocuğumuz olacak... meclis üyesi babanız Olsufiy İvanoviç'e gidip, size torununuzu getirdik, lütfen bizi bağışlayın diyeceğiz; sizce böyle mi olacak? Hayır hanımefendi, tekrar söyleyeyim, işler böyle yürümüyor ve ayrıca kumrular gibi cıvıldaşacağımı aklınıza bile getirmeyin. Günümüzde hanımefendi, evin reisi erkektir ve aile terbiyesi almış iyi bir eş kocasını memnun etmek için her şeyi yapmalıdır. Ama günümüz sanayi çağında romantik duygular pek hoş karşılanmıyor hanımefendi; Jean-Jacques Rousseau'nun zamanı geçti. Örneğin kocanız işten eve aç geliyor, – Hayatım, atıştıracak bir şeyler, bir kadeh votka, bir parça ringa balığı yok mu? Siz de hanımefendi, votka ve ringa balığını hazırlamış olmak zorundasınız. Kocanız bunları afiyetle atıştıracak ve yüzünüze bile bakmadan şöyle diyecek: Hadi çabuk mutfağa koş, akşam yemeğini hazırla ve belki, o da belki, haftada bir kere sizi öpecek ve bu da öylesine, kayıtsız bir öpücük olacak... İşte bizim evliliğimiz de böyle olacak hanımefendi! Aynı böyle olacak!.. eğer düşünecek olursanız, meseleye bu

yönden bakacak olursanız siz de böyle olacağını görürsünüz... Ben bu işe nasıl girdim? Beni kaprislerinize nasıl alet ettiniz? ‘Sizin uğrunuzda acı çeken ve sonsuza dek kalbinizde olacak bu adamı' nasıl alet ettiniz? Ama ilk olarak hanımefendi, ben size uygun değilim, iltifat etmeyi pek beceremem, hanımların karşısında süslü cümleler kurmayı sevmem, kadınların peşinde koşmaktan hoşlanmam ve siz de biliyorsunuz, çok yakışıklı da sayılmam. Bizde kendini beğenmişlik ve sahte bir gurur da bulamazsınız, ama size dürüstçe şunu söyleyebiliriz. Yani düzgün ve açıksözlü bir karakter, sağduyulu bir akıldan başka bir özelliğimiz yok; entrika çevirmeyiz. Entrikacı değilim ve bununla gurur duyarım, – işte böyle hanımefendi!.. İyi insanların arasında yüzümde maske olmadan dolaşırım ve size şunu da söyleyeyim..."

Bay Golyadkin birden irkildi. Arabacının sular damlayan kızıl sakalı odun yığınına doğru uzanmıştı...

— Ben... şimdi dostum; ben... dostum, biliyorsun, hemen; ben... dostum, hemen şimdi, – Bay Golyadkin sıkıntılı ve titreyen bir sesle cevap verdi.

Arabacı ensesini kaşıdı, sakalını sıvazladı ve bir adım ilerledi... durdu ve kuşkulu gözlerle Bay Golyadkin'e baktı.

— Şimdi dostum; ben, görüyorsun... dostum... ben, biraz dostum, görüyorsun, sadece birkaç saniye... görüyorsun dostum...

— Gelmeyecekseniz söyleyin bari de... – Arabacı Bay Golyadkin'e kararlı bir şekilde yaklaşıp sordu.

— Hayır dostum, şimdi geliyorum. Görüyorsun dostum, bekliyorum...

— Görüyorum da...

— Dostum, görüyorsun... hangi köydensin evladım?

— Biz derebeyinin serfiyiz...

— İyi bir adam mı?

— Fena değil...

— Evet dostum; biraz dur burada dostum; uzun süredir mi Peterburg'dasın dostum?

— Geleli bir yıl oldu...

— İyi kazanıyor musun bari dostum?

— Fena değil.

— İyi dostum, ne güzel. Tanrı'ya şükret dostum. Düzgün insanları bulmaya çalış dostum. Günümüzde düzgün insan pek kalmadı evladım; iyi insan sana bakar, yedirir, içirir evladım... ama sen de görüyorsun dostum, bazen altın uğruna gözyaşı dökülüyor... işte bak evladım, karşında acı bir örneği duruyor...

Arabacı Bay Golyadkin'e acımış gibi duruyordu.

— Neyse beyefendi, biraz daha bekleyeyim. Daha uzun süre bekleyecek misiniz efendim?

— Hayır dostum, hayır; ben, artık, biliyorsun... ben artık beklemeyeceğim evladım. Sen ne dersin oğlum? Sana güveniyorum. Burada daha fazla beklemeyeyim...

— Hiç gitmeyecek misiniz?

— Hayır dostum, hayır; teşekkür ederim... hak ettin bunu. Sana borcum ne kadar evladım?

— Anlaştığımız kadar beyefendi. Uzun süre de bekledik beyefendi; bu fakirin kalbini kırmayın beyefendi.

— Tabii evladım, al bakalım hakkını. – Bay Golyadkin arabacıya altı gümüş ruble verdi ve daha fazla zaman kaybetmemeye, yani başını daha fazla belaya sokmamaya, üstelik kesin yargıya vardığı ve arabacıyı gönderdiği için orada daha fazla oyalanmamaya karar verdi, avluyu geçip kapıdan çıktı, sola döndü, hiçbir şeye dikkat etmeden, nefesi kesilircesine ve büyük bir neşe içinde koşmaya başladı. "Belki bu işin sonu hayırlı biter, – diye düşündü, – ve kesinlikle büyük bir felaketten kurtuldum." Aslında Bay Golyadkin'in yüreği birdenbire ferahlamıştı. "Ah, her şey yoluna bir girse, – diye düşündü, ama bunun olacağına kendisi de pek inanmıyordu, – Ne yapacağımı biliyorum... – diye düşündü. – Hayır, en iyisi başka bir yol izlemeli... yoksa böyle yapsam daha mı iyi olur?.." Ne yapacağına karar veremeyen ve şüphelerini gidermek için bir yol arayan kahramanımız

Semyonovski Köprüsü'ne doğru koştu ve Semyonovski Köprüsü'ne doğru koşarken aklı başına geldi ve kesin olarak dönmeye karar verdi. "Dönsem daha iyi olacak – diye düşündü. – Başka bir yol izlesem daha iyi olacak. Şöyle yaparım – bir kenarda durur izlerim, böylece mesele kapanır; bir yabancı gibi izlerim – ne olursa olsun başka bir şey yapmam, – böylece kimse beni suçlayamaz. Evet, böyle yapacağım! Bundan sonra böyle."

Dönmeye karar veren kahramanımız gerçekten de döndü; bir izleyici gibi kalmaya karar verdiği için oldukça mutluydu. "En iyisi bu: Olanları görsen bile hiçbir şeye cevap vermemek... evet, en iyisi bu!"

Hesapları doğruydu ve mesele kapanacaktı. Kendine biraz geldikten sonra yeniden sakinleştirici ve koruyucu odun yığınının güvenli sığınağına çekildi ve dikkatle pencerelere bakmaya başladı. Bu sefer uzun süre bakması ve beklemesi gerekmedi. Aniden bütün pencerelerde garip bir hareketlenme oldu, birileri görünüp kayboldu, perdeler açıldı, Olsufiy İvanoviç'in evindeki herkes pencerelere üşüştü ve bir şey arar gibi dışarıya bakmaya başladı. Odun yığınının arkasında siper alan kahramanımız da merak içinde bu hareketlenmeye katıldı ve kafasını odun yığınının gölgesinin izin verdiği kadar çıkarıp sağa sola baktı. Birdenbire afalladı, irkildi ve korkudan çömeldi. Ona öyle geldi ki – daha doğrusu şunu anladı ki – herhangi bir şeyi ya da herhangi bir kişiyi aramıyorlardı: Doğrudan doğruya onu, Bay Golyadkin'i arıyorlardı. Herkes onun olduğu tarafa bakıyor, herkes onun olduğu tarafı işaret ediyordu. Kaçamazdı: Görürlerdi... Afallayan Bay Golyadkin odun yığınına mümkün olduğu kadar sokuldu ve gölgenin de ona ihanet edip tamamen saklayamadığını fark etti. Eğer mümkün olsaydı, kahramanımız odun yığınının arasındaki bir fare deliğine büyük bir zevkle girmeye dünden razıydı. Ama bu kesinlikle imkânsızdı. Sonunda büyük bir acı içinde, kararlılıkla ve cesurca pencerelere bakmaya başladı; yapılacak en iyi şey buydu... Ve sonunda bir anda utançtan kıpkırmızı kesildi. İyice fark edilmişti, herkes onu fark etmişti, herkes eliyle onu çağırıyor, herkes başıyla ona işaret ediyor, herkes ona sesleniyordu; birkaç vasistasın açılma sesi geldi; ona bir şeyler söyleyen birkaç ses duyuldu... "Bu kızlar çocukken hiç dayak yememişler herhalde," – kahramanımız kendini tamamen kaybetmiş bir halde kendi kendine mırıldanıyordu. Birdenbire *onun* (kim olduğu malum) başında şapkası olmadan, üzerinde sadece redingotuyla, nefes nefese, ellerini ovuşturarak, uygun adımlarla seke seke ve nihayet

Bay Golyadkin'i gördüğü için haince gülerek merdivenlerden koştuğunu gördü.

— Yakov Petroviç, – işe yaramazlığıyla bilinen malum kişi oldukça keyifliydi, – Yakov Petroviç, burada mısınız? Üşüyeceksiniz. Burası soğuk Yakov Petroviç. İçeriye buyurun.

— Yakov Petroviç! Gerek yok beyefendi, ben iyiyim Yakov Petroviç. – Kahramanımız ürkek, mahcup bir sesle mırıldanmıştı.

— Hayır, imkânı yok Yakov Petroviç: Herkes gelmenizi rica ediyor, bizi bekliyorlar. "Lütfen gidin ve Yakov Petroviç'i getirin" dediler. Herkes bekliyor.

— Gelemem Yakov Petroviç; siz de halimi görüyorsunuz, ben en iyisi... ben en iyisi eve gideyim Yakov Petroviç... – kahramanımız aynı anda hem küçük bir ateşin üzerinde yanıyor, hem de utançtan ve korkudan donuyormuş gibi hissediyordu.

— Yo-yo-yo-yo! – iğrenç herif yine oldukça keyiflenmişti, – Yo-yo-yo, dünyada olmaz! Hadi gidiyoruz! – büyük bir kararlılıkla konuşmuştu ve Bay Golyadkin'i merdivenlere doğru sürüklemeye başladı. Bay Golyadkin kesinlikle gitmek istemiyordu, ama herkesin onlara baktığını gören ve karşı koyup direnmenin aptallık olduğunu anlayan kahramanımız sonunda gitti, – yine de kendi kendine gittiğini söylemek doğru olmaz, çünkü o anda nasıl götürüldüğünün farkında değildi. Zaten farkında olsa da bir şey değişmezdi!

Kahramanımız kendine gelmeye ve üstünü başını toparlamaya fırsat bile bulamadan salona girmişti. Sararmış, üstü başı dağılmış, parçalanmıştı ve herkes donuk gözlerle ona bakıyordu – korkunç bir durumdu! Salon, bütün odalar – hepsi ağzına kadar doluydu. Sayısız insan vardı, kadınlar çiçek bahçesi gibi duruyordu; bütün bu insanlar Bay Golyadkin'in yanında toplanmıştı, bütün bu insanlar hızla Bay Golyadkin'in üzerine geliyordu, bütün bu insanlar omuzlarını Bay Golyadkin'e dayamışlardı ve Bay Golyadkin, kendisini bir yere doğru sürüklediklerini anlamıştı. "Kapıya doğru sürüklemiyorlar," – Bay Golyadkin'in kafasından bu düşünce geçti. Gerçekten de onu kapıya doğru değil, Olsufiy İvanoviç'in rahat koltuğuna doğru sürüklüyorlardı. Koltuğun bir yanında solgun, mahmur, üzgün, ama muhteşem giyinmiş Klara Olsufyevna ayakta duruyordu. Siyah saçına

taktığı beyaz çiçekler olağanüstü bir etki yaratıyordu ve görür görmez Bay Golyadkin'in dikkatini çekmişti. Koltuğun diğer yanında siyah frakına taktığı yeni nişanıyla Vladimir Semyonoviç vardı. Bay Golyadkin doğruca, Olsufiy İvanoviç'e getirildi, – bir tarafında son derece terbiyeli ve adaba uygun bir halde, ki bu hali kahramanımızı fazlasıyla memnun etmişti, İkinci Bay Golyadkin, diğer tarafında da yüzünde en resmi ifadesiyle Andrey Filippoviç vardı. "Bunun ne anlamı olabilir?" – diye düşündü Bay Golyadkin. Olsufiy İvanoviç'e doğru götürüldüğünü görünce aniden yıldırım çarpmış gibi aydınlandı. Mektubu kaybettiği düşüncesi bir anda aklında yanıp söndü. Kahramanımız bitmek tükenmek bilmeyen ıstırabı içinde Olsufiy İvanoviç'in koltuğunun önünde durdu. "Şimdi ne yapacağım? – kendi kendine düşünüyordu, – Tabii ki her şeyi büyük bir cesaretle, açıksözlülükle ve şerefime leke sürülmeyecek bir biçimde anlatmalıyım; efendim böyle böyle oldu diye açıklamalıyım." Ama kahramanımızın korktuğu başına gelmedi. Olsufiy İvanoviç Bay Golyadkin'i çok sıcak karşıladı, elini uzatmasa da en azından kahramanımıza bakarak ak saçlı, saygı uyandıran başını salladı, – ciddi, üzgün ama aynı zamanda teveccühle salladı. En azından Bay Golyadkin'e öyle geldi. Hatta Olsufiy İvanoviç'in donuk gözlerinde birkaç damla yaş parıldamış gibi geldi. Hatta kafasını kaldırdı ve orada duran Klara Olsufyevna'nın kirpiklerinde de birkaç damla yaşın parladığını gördü, – Vladimir Semyonoviç'in gözleri de pek farklı görünmüyordu, – sonunda sert ve sakin yaradılışlı Andrey Filippoviç de gözü yaşlılar arasında yerini aldı, – ve en sonunda önemli bir danışmanı andıran delikanlı bile bu durumdan etkilenip acı acı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı... Ya da bunların hepsi belki de sadece Bay Golyadkin'in gözüne böyle görünmüştü, çünkü kendisinin de gözleri yaşarmıştı ve soğuk yanaklarına düşen sıcak yaşları hissediyordu. Sesli sesli, hıçkıra hıçkıra ağlayan, insanlarla ve kaderiyle barışan ve o anda sadece Olsufiy İvanoviç'i, sadece orada toplanmış misafirleri değil, gözüne zararsız ve ikizi değilmiş, tamamen başka ve son derece nazik bir insan gibi görünen zararlı ikizini bile sevmeye başlayan kahramanımız, yüreğindeki dokunaklı duyguları dökmek için Olsufiy İvanoviç'e yöneldi; ama o kadar dolmuş, içinde o kadar çok şey birikmişti ki hiçbir şey söyleyemedi sadece anlamlı bir jestle sessizce kalbini gösterdi... Sonunda Andrey Filippoviç, muhtemelen ak saçlı ihtiyarı fazla üzmemek için Bay Golyadkin'i biraz uzaklaştırdı ve sanki kendi haline bıraktı. Kahramanımız gülümseyerek, kendi kendine bir şeyler mırıldanarak, biraz şaşırmış ama yine de kaderiyle ve insanlarla

tamamen barışmış bir halde kalabalığın arasında dolaşmaya başladı. Herkes ona yol veriyor, herkes garip bir merakla ve anlaşılmaz, gizemli bir ilgiyle bakıyordu. Kahramanımız diğer odaya geçti – her yerde aynı ilgiyle karşılaşıyordu; herkesin onu takip ettiğinin, her adımını izlediğinin, kendi aralarında gizlice çok ilgi çekici bir şeyi yorumladıklarının, kafalarını salladıklarının, konuştuklarının, fikir yürüttüklerinin, değerlendirme yaptıklarının ve fısıldaştıklarının az çok farkındaydı. Bay Golyadkin insanların hangi konuda fikir yürüttüklerini, değerlendirme yaptıklarını ve fısıldaştıklarını öğrenmeyi çok isterdi. Etrafına şöyle bir bakınca İkinci Bay Golyadkin'in yanında durduğunu fark etti. Onu elinden tutup bir kenara çekmesi gerektiğini hisseden Bay Golyadkin, diğer Yakov Petroviç'ten gelecekteki bütün teşebbüslerinde yardım etmesini ve önemli anlarda onu yalnız bırakmamasını ısrarla rica etti. İkinci Bay Golyadkin ciddiyetle başını salladı ve Bay Golyadkin'in elini kuvvetlice sıktı. Kahramanımızın kalbi duygu yoğunluğundan hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Boğulacak gibi oluyor, kalbinin iyice sıkıştığını hissediyordu; üzerine dikilmiş bütün gözler sanki onu sıkıştırıyor, eziyordu... Bay Golyadkin'in gözüne kafasında peruk olan danışman takıldı. Danışman Bay Golyadkin'e gösterilen ilgiye aldırmadan sert, sorgulayıcı gözlerle bakıyordu... Kahramanımız yüzüne karşı gülümseyebilmek ve durumunu anlatmak için adama doğru ilerlemeye karar verdi; ama bunu bir türlü başaramadı. Bay Golyadkin bir an için her şeyi unutmuş, hafızasını ve duygularını kaybetmişti... Kendisine gelince çevresini saran geniş konuk çemberinin ortasında kaldığını fark etti. Birdenbire diğer odadan Bay Golyadkin'in ismini seslendiler; bu ses bir anda tüm kalabalığı hareketlendirdi; herkes heyecanlandı, herkes bir şeyler söylemeye başladı, herkes ilk salonun kapısına koştu; kahramanımızı sanki ellerinin üzerinde taşıyorlardı ve üstelik peruklu, sert bakışlı danışman Bay Golyadkin'in yanında bitmişti. Sonunda kahramanımızı kolundan yakaladı ve Olsufiy İvanoviç'in karşısına, belli bir uzaklığa oturttu. Odada bulunan herkes Bay Golyadkin ile Olsufiy İvanoviç'i çevreleyerek birkaç sıra halinde oturdu. Herkes susmuş ve sakinleşmişti, herkes saygılı bir sessizlik içindeydi, herkes Olsufiy İvanoviç'e bakıyor, açıkça olağandışı bir şeyler olmasını bekliyordu. Bay Golyadkin, Olsufiy İvanoviç'in koltuğunun yanında, danışmanın tam karşısında diğer Bay Golyadkin ve Andrey Filippoviç'in durduğunu fark etti. Sessizlik sürüyordu; gerçekten bir şeyler bekliyorlardı. "Aynı bir ferdini uzak bir yere gönderen bir aile gibi; bir ayağa kalkıp dua etmemiz eksik" – diye düşündü kahramanımız. Aniden

garip bir hareketlenme oldu ve Bay Golyadkin'in düşünceleri dağıldı. Uzun süredir beklenilen şey gerçekleşmişti. "Geliyor, geliyor!" – kalabalığın arasından sesler duyuldu. "Kim bu gelen?" – Bay Golyadkin'in kafasından bu soru geçti ve garip bir duyguyla ürperdi. "Tam zamanında!" – dedi danışman, dikkatle Andrey Filippoviç'e bakarak. Andrey Filippoviç de Olsufiy İvanoviç'e baktı. Olsufiy İvanoviç vakar ve ciddiyetle başıyla onayladı. "Ayağa kalkalım lütfen," – dedi danışman ve Bay Golyadkin'i kaldırdı. Herkes ayağa kalktı. Danışman Bay Golyadkin'in, Andrey Filippoviç de İkinci Bay Golyadkin'in elinden tuttu ve birbirinin aynı bu iki insanı ciddiyetle, beklenti içindeki kalabalığa doğru götürdü. Kahramanımız şaşkınlık içinde çevresine baktı, ama ona hemen engel oldular ve elini uzatmış olan İkinci Bay Golyadkin'i işaret ettiler. "Bizi barıştırmak istiyorlar," – diye düşündü kahramanımız ve büyük bir duygusallık içinde elini İkinci Bay Golyadkin'e uzattı; sonra, sonra ise başını uzattı. Diğer Bay Golyadkin'de aynı şeyi yaptı... Bay Golyadkin'e arkadaşı haince gülümsüyormuş, çevrelerini saran kalabalığa hızlıca ve kurnazca göz kırpmış, beş para etmez İkinci Bay Golyadkin'in yüzünde hayırsız bir ifade varmış ve Yahuda öpücüğünü[32] verirken suratını ekşitmiş gibi geldi... Bay Golyadkin'in başı zonklamaya, gözleri kararmaya başlamıştı; odanın her kapısından büyük bir gürültüyle, sel gibi Golyadkin benzerleri akıyormuş gibi gelmişti; ama artık çok geçti... hain öpücüğün çınlaması duyuldu, ve...

Hiç beklenmedik bir şey oldu... Salonun kapıları gürültüyle açıldı ve eşikte Bay Golyadkin'in donup kalmasına neden olan bir adam göründü. Olduğu yere mıhlandı kaldı. Çığlığı göğsünde tıkandı. Zaten Bay Golyadkin bunların olacağını biliyordu ve uzun süre önce hissetmişti. Yabancı vakar ve ciddiyetle Bay Golyadkin'e yaklaştı... Bay Golyadkin bu kişiyi çok iyi tanıyordu. Onu görmüş, sık sık görmüş, hatta daha o gün görmüştü... Yabancı siyah fraklı, göğsünde önemli bir nişan olan, kalın, kapkara favorili, uzun boylu ve topluca bir adamdı; bir tek ağzında sigarası eksikti... Bu kişinin bakışları, daha öncede belirtildiği gibi, Bay Golyadkin'in korkudan donup kalmasına neden olmuştu. Bu korkunç adam vakar ve ciddiyetle öykümüzün acınacak haldeki kahramanına yaklaştı... Kahramanımız elini adama uzattı; yabancı eli tuttu ve kahramanımızı arkasına katıp götürdü... Kahramanımız şaşkın, çaresiz bir ifadeyle etrafına bakıyordu.

— Bu beyefendi tıp doktoru ve cerrah, sizin eski arkadaşınız Krestyan İvanoviç Rutenşpits, Bay Golyadkin! – iğrenç bir ses Bay Golyadkin'in kulağına fısıldadı. Dönüp kim olduğuna baktı; Bay Golyadkin'in acımasız, kötü kalpli ikiziydi. Yüzünde iğrenç, şeytani bir gülümseme parlıyordu; sevinçle ellerini ovuşturuyor, sevinçle başını çevirip etrafına bakıyor, sevinçle herkesi dolaşıyordu; sevinçten dans etmeye hazır gibiydi; sonunda ileri atıldı, uşakların birinin elinden mumu kaptı, Bay Golyadkin ve Krestyan İvanoviç'in yollarını aydınlatmak için önlerine geçti. Bay Golyadkin salondaki herkesin peşine takıldığını, kalabalığın içinde birbirlerini ittirdiklerini ve arkasından tek bir ağızdan "ciddi bir şey değil; korkmayın Yakov Petroviç, eski dostunuz, ahbabınız Krestyan İvanoviç Rutenşpits'ten başkası değil..." dediklerini duyuyordu. Sonunda oldukça iyi aydınlatılmış merdivenlere çıktılar; merdivenlerde de bir insan yığını vardı; verandaya çıkan kapı gürültüyle açıldı ve Bay Golyadkin, Krestyan İvanoviç'le birlikte verandaya çıktı. Girişte beklemekten huysuzlanıp, burunlarından solumaya başlamış dört atın koşulu olduğu bir araba duruyordu. İntikam sevinci yaşayan İkinci Bay Golyadkin üç sıçrayışta merdivenlerden indi ve arabanın kapısını açtı. Krestyan İvanoviç kibar bir el hareketiyle Bay Golyadkin'den oturmasını rica etti. Aslında bu harekete hiç gerek yoktu; oturmasına yardım edecek bir sürü kişi vardı zaten. Korkudan ölmek üzere olan Bay Golyadkin dönüp arkasına baktı; oldukça iyi aydınlatılmış merdivenler insan kaynıyordu; her tarafta ona bakan meraklı gözler vardı; Olsufiy İvanoviç bile merdivenlerin üst tarafında koltuğunda oturuyor ve bütün olup biteni dikkatle, büyük bir ilgiyle izliyordu. Herkes bekliyordu. Bay Golyadkin arkasına dönüp baktığında kalabalık sabırsızlıkla bir şeyler mırıldıyordu.

— Yoksa bir şey... ayıplanacak bir şey... ya da kaba... ve resmi ilişkilerimde herkesin dikkatini çeken bir şey mi yaptım? – kahramanımız kendini kaybetmişti. Çevresindeki kalabalıktan konuşmalar ve uğultular yükseldi; herkes hayır anlamında kafasını sallıyordu. Bay Golyadkin'in gözlerinden yaşlar boşandı.

— Öyleyse hazırım... Krestyan İvanoviç'e güveniyorum... kaderimi onun ellerine teslim ediyorum...

Bay Golyadkin, kaderini Krestyan İvanoviç'in ellerine teslim ettiğini söyler söylemez çevresindeki kalabalıktan müthiş, kulakları sağır eden bir

çığlık koptu ve beklenti içindeki kalabalığın arasında yankılandı. Bir koluna Krestyan İvanoviç, diğer koluna ise – Andrey Filippoviç girdi ve Bay Golyadkin'i arabaya bindirdi; öteki ise, her zamanki kötü huyuyla, Bay Golyadkin'in arkasından binmesine yardım ediyordu. Talihsiz Bay Golyadkin dönüp her şeye, herkese son bir kez baktı ve, – tabiri caizse, – soğuk suya düşmüş bir kedi yavrusu gibi titreyerek arabaya bindi; Krestyan İvanoviç de hemen arkasından bindi. Arabanın kapısı hızla kapandı; atların sırtına inen kamçının sesi duyuldu, atlar arabayı, yerden koparırcasına kaldırdılar... herkes Bay Golyadkin'in peşinden koştu. Tüm düşmanlarının tiz, azgın çığlıkları hayırlı yolculuk dilekleri olarak peşinden geldi. Bay Golyadkin'i götüren arabanın etrafında bir süre daha insanlar görüldü; ama yavaş yavaş geride kaldılar ve sonunda tamamen gözden kayboldular. En sona Bay Golyadkin'in beş para etmez ikizi kalmıştı. Elleri yeşil, resmi pantolonunun yan ceplerinde, halinden son derece memnun bir halde koşuyor, arabanın bir sağ yanına bir sol yanına geçiyordu; bazen arabanın penceresini tutuyor ve pencereye asılıyor, kafasını pencereden içeri sokuyor ve Bay Golyadkin'e veda öpücükleri gönderiyordu; ama sonunda o da yorulmaya, daha seyrek görülmeye başladı ve sonunda tamamen gözden kayboldu. Bay Golyadkin'in kalbi birden sızlamaya başladı; beynine yükselen sıcak kan başının zonklamasına neden oldu; nefesi daralıyor, düğmelerini açıp çıplak göğsüne kar serpiştirmek ya da soğuk su dökmek istiyordu. Sonunda bayılmış gibi kendinden geçti... Kendine gelince, atların onu hiç bilmediği bir yoldan götürdüklerini gördü. Sağında ve solunda ormanın karaltısı uzanıyordu; ıssız ve boş bir yoldu. Birdenbire donakaldı: Ateş gibi yanan iki göz karanlığın içinden ona bakıyordu ve bu gözlerin içinde uğursuz, şeytani bir sevinç parlıyordu. Krestyan İvanoviç değildi! Kimdi? Ya da o muydu? Oydu! Krestyan İvanoviç'ti, ama önceki değil, başka bir Krestyan İvanoviç'ti! Tüyler ürpertici bir Krestyan İvanoviç!..

— Krestyan İvanoviç, ben... benim bir şeyim yok sanırım. Krestyan İvanoviç, – kahramanımız uysallığının ve itaatkârlığının tüyler ürpertici Krestyan İvanoviç'i yumuşatmasını ümit ederek, çekingen ve titreyen bir sesle konuşuyordu.

— Hak etmediğiniz halde yakacak odun, licht[33] ve uşağı olan bir lojman alacaksınız, – Krestyan İvanoviç'in bir hâkimin hükmü kadar sert ve korkunç olan cevabı duyuldu.

Kahramanımız bir çığlık attı ve başını ellerinin arasına aldı. Ne yapabilirdi! Böyle olacağı uzun süre önce içine doğmuştu.

[1] O dönemde kullanılan banknotların günlük dildeki isimleri: Yeşil – 3 ruble, Gri – 50 ruble, Mavi – 5 ruble, Kırmızı – 10 ruble. (ç.n.)

[2] Beklenmedik bir olayın gerçekleştirilmesi anlamında bir Rus deyimi. (ç.n.)

[3] Özellikle 19. yüzyılın başlarında büyük Rus şehirlerinde inşa edilen kapalı çarşılara bu isim verilirdi. (ç.n.)

[4] Bulgarin'in kurucusu olduğu Severnaya Pçela (Kuzey Arısı) kast ediliyor. (ç.n.)

[5] Teklifsizce (Fr.) (ç.n.)

[6] Babil'in sefahate ve içkiye düşkün son hükümdarı. (ç.n.)

[7] Demostenes (M.Ö. 384-322): Atinalı devlet adamı ve hatip. (ç.n.)

[8] Joseph de Villéle (1773-1854): Fransız, kralcı devlet adamı. 1821-1827 yılları arasında meclis başkanlığı da yapmış ve Temmuz Devrimi'nden sonra politikadan çekilmiştir. (ç.n.)

[9] Golyadka, golıy (çıplak) sözcüğünden türemiştir ve burada düşkün, pısırık kişi anlamında kullanılmıştır. (ç.n.)

[10] Siyam ikizleri Çang ve Eng (1811-1874) Avrupa ve Amerika'nın çeşitli ülkelerinde, para karşılığında halka gösteriliyordu. (ç.n.)

[11] İ. A. Krilov'un "Kutu" isimli fablına gönderme yapılıyor. Bu ifade bir sorunun çözümünün basit olduğunu belirtmek amacıyla dönemin edebiyatında sıklıkla kullanılırdı. (ç.n.)

[12] Approber: Onaylamak (Fr.) (ç.n.)

[13] A. V. Suvorov (1730-1800): Girdiği hiçbir savaşı kaybetmemiş olan ünlü Rus komutan. (ç.n.)

[14] K. P. Bryulov (1799-1852): Rus neoklasizim ve romantizminin öncüsü olarak görülen ressam. Sanatçının İtalya'da yaptığı Pompei'nin Son Günü adlı tablo 1834 yılında Peterburg'da sergilenmişti. (ç.n.)

[15] Letniy Sad / Yaz Bahçesi: 1712-1725 yılları arasında Hollanda barok tarzında inşa edildi. Bahçeyi Büyük Petro'nun Yazlık Saray'ının rıhtımından ayıran demir parmaklıklar döküm sanatının zirve noktası ve Peterburg'un simgelerinden biri sayılırdı. (ç.n.)

[16] Rus şair ve oyun yazarı A. P. Sumarokov'un (1717-1777), Yelizaveta Petrovna döneminde Peterburg'da yaşanan ilerlemeler hakkındaki şiirinden. (ç.n.)

[17] Asıl adı O. İ. Senkovskiy (1800-1858) olan gazeteci ve mizah yazarı. (ç.n.)

[18] Kart oyunlarında rakibinin kozunu kırmak. (Fr.) (ç.n.)

[19] Grigori Otrepyev (Dimitriy Yonnoviç / Sahte Dmitri): Rusya tarihindeki Kargaşa Dönemi'nde Korkunç İvan'ın 1591 yılında bir suikast sonucu ölen oğlu olduğunu iddia edip 1605 yılında tahta çıkan ve 17 Mayıs 1606'da öldürülene kadar tahtta kalan Rus çarı. (ç.n.)

[20] A. S. Puşkin'in Mozart ve Salieri isimli tragedyasından (ç.n.)

[21] Gelişim. (Fr.) (ç.n.)

[22] Pisar: Kâtip. (Rus.) (ç.n.)

[23] Fransız yazar Loevet De Couvray'in (1760-1797) Şövalye De Faublas'nın Aşk Maceraları isimli kitabının kahramanı. Burada, sinsice ve ustalıkla baştan çıkartan kişi anlamında kullanılmış. (ç.n.)

[24] Özgür düşünce terimi Rusya'da 18. yüzyılın ortalarında çıktı. Olumsuz bir çağrışımı vardı ve çoğunlukla mevcut sosyopolitik duruma eleştirel bir yaklaşım anlamına geliyordu. (ç.n.)

[25] Denge. (Fr.) (ç.n)

[26] Bira. (Alm.) (ç.n.)

[27] Süt. (Alm.) (ç.n.)

[28] Baharatlı bir çeşit bisküvi ile yapılan Rus tatlısı. (ç.n.)

[29] 1839-1917 yılları arasında çıkan ve başkentte yaşanan olayları haber yapan gazete. (ç.n.)

[30] Fırfır. (Fr.) A. S. Puşkin'in Kont Nulin şiirinde adı geçen yatılı okulun sahibesinin ismi. (ç.n.)

[31] Ukrayna topraklarının bir bölümüne Çarlık Rusyası döneminde verilen isim. (ç.n.)

[32] İsa'yı tanımayan Roma askerlerine Yahuda onu öperek işaret etmiştir. (ç.n.)

[33] Işık, aydınlatma. (Alm.) (ç.n.)